

Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030

Názov:	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030
Územné vymedzenie:	Obec Poša
Územný plán obce schválený (A/N):	Áno
Dátum schválenia PHSR:	25.03.2024, uznesením č. 9/5/2024
Dátum platnosti:	Od 26.03.2024 do 31.12.2030
Verzia ¹ :	1.0
Publikovaný verejne dňa:	26.03.2024
Vypracoval:	RNDr. Radomír Babiak, PhD., www.dokumentypreobce.sk

¹ Prvé prijaté znenie sa označuje číslom 1.0. V prípade zásadnej zmeny sa ďalšie aktualizované verzie označujú 2.0, 3.0 atď. V prípade malých zmien sa označuje 1.1.

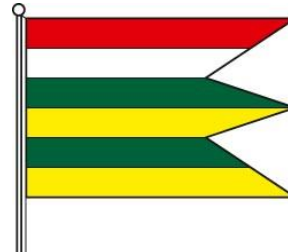

Erb a vlajka obce

Erb obce

vlajka obce

Blazón erbu:

V červenom štíte po vysokej trikrát zeleno-zlato delenej pažiti kráčajúce dva strieborné jelene - prvý ohliadajúci sa - oba v zlatej zbroji.

Komentár:

Prírodný motív, podľa odtlačku pečatidla obce z prelomu 18. a 19. storočia.

Základné údaje

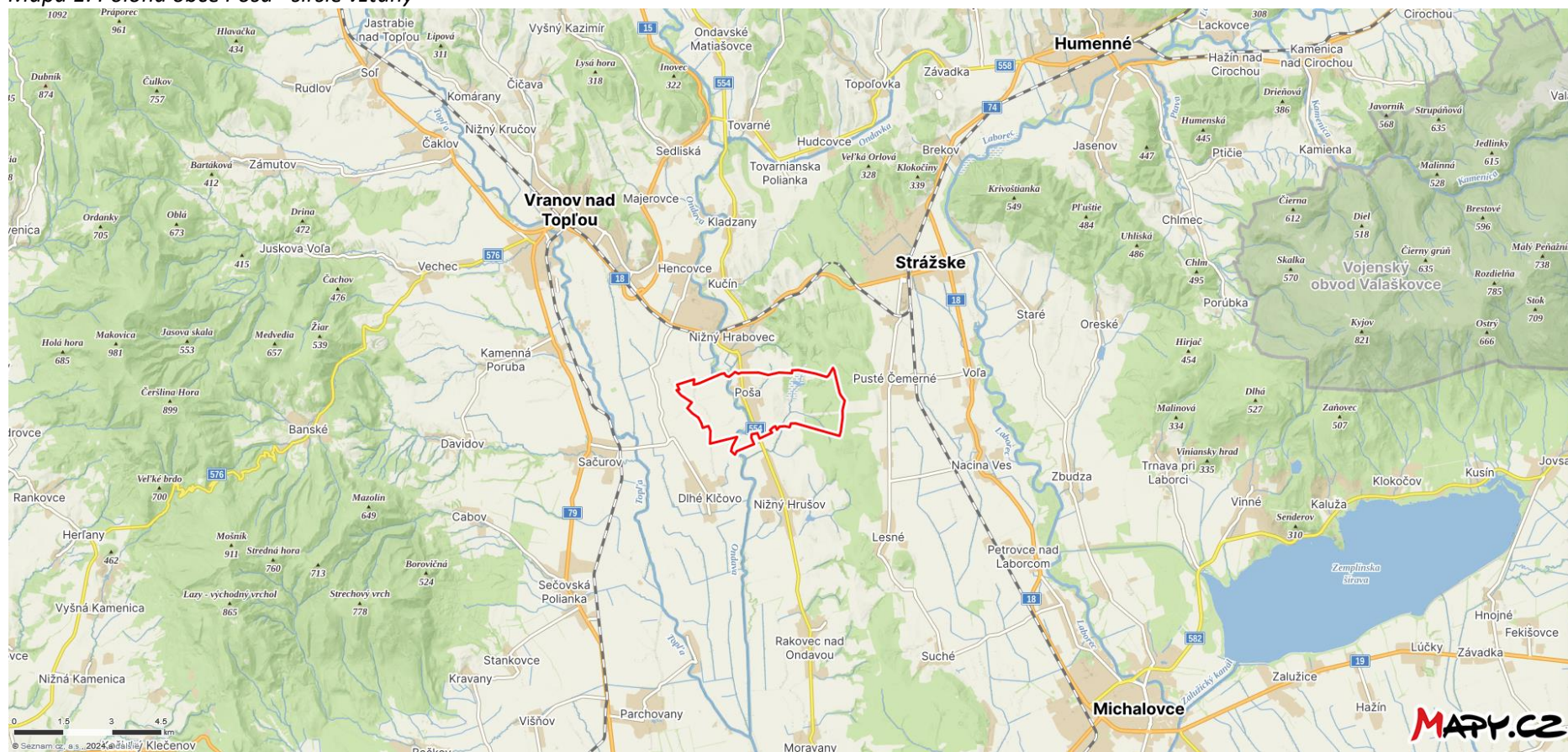
Samosprávny kraj:		Prešovský
Okres:		Vranov nad Topľou
Historický región:		Zemplín
Poloha obecného úradu:		48.839284°N, 21.751311°E
Nadm. výška pri obec. úrade:		119 m.n.m.
Rozloha katastra:		844 ha k 31.12.2022
Počet obyvateľov:		975 k 31.12.2022
Hustota obyvateľstva:		116 obyv./km ²
PSČ:		094 21
Evidenčné číslo vozidiel:		VT (do 31.12.2022)

Oficiálne kontakty

Adresa:		Obec Poša
		Obecný úrad č. 241
		094 21 Poša
Web:		www.posa.sk
Email:		ocu.posa@slovanet.sk
Telefón:		057 / 44 93 142
IČO:		00332691

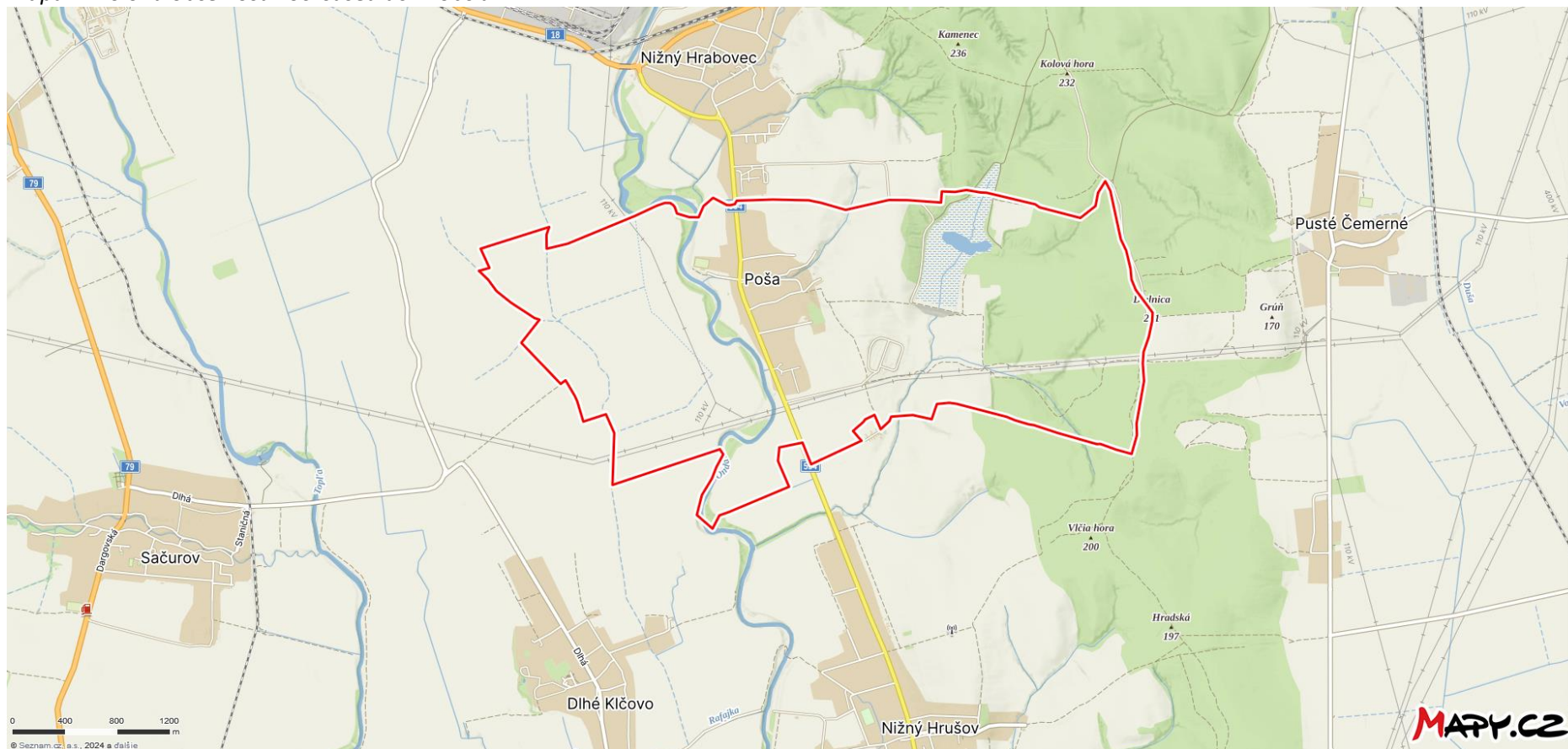
Mapa 1: Poloha obce Poša - širšie vzťahy

Zdroj: mapy.cz

Mapa 2: Poloha obce Poša voči susediacim obciam

Zdroj: mapy.cz

Obrázok 1: Letecký pohľad na obec Poša

Zdroj: www.posa.sk

OBSAH

ÚVOD	8
ZÁMER SPRACOVANIA PROGRAMU HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO ROZVOJA OBCE POŠA NA ROKY 2024-2030	9
ANALYTICKÁ ČASŤ	12
ZOZNAM ANALYZOVANÝCH VÝCHODISKOVÝCH KONCEPČNÝCH DOKUMENTOV A DÁT	13
A.I ANALÝZA VNÚTORNEHO PROSTREDIA	15
Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery	15
Kvalita životného prostredia	15
Ochrana prírody a krajiny	15
Ochrana pred povodňami	16
Odpadové hospodárstvo	16
Environmentálne záťaže	16
Obyvateľstvo	17
Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva	17
Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku	20
Národnostná a konfesijná štruktúra	22
Vzdelanostná štruktúra	23
Nezamestnanosť	23
Domový a bytový fond	27
Dopravná infraštruktúra	29
Technická infraštruktúra	29
Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby	30
Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport	31
Administratívno-správne služby	31
Bezpečnosť v obci	32
Hospodárske pomery	32
Polohová atraktivita územia	32
Poľnohospodárstvo a priemysel	33
Cestovný ruch	33
Finančné hospodárenie	34
Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu	35
Výsledky prieskumu	35
Súhrnné zhodnotenie kľúčových zistení	47
A.II ANALÝZA VONKAJŠIEHO PROSTREDIA	49
Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027	50
Zmena klímy	52
STEEP analýza	52
A.III ZHODNOTENIE SÚČASNÉHO STAVU ÚZEMIA	54
SWOT analýza	54
Kľúčové faktory a disparity územia	55

B-STRATEGICKÁ ČASŤ	56
STRATEGICKÁ VÍZIA A HLAVNÝ CIEĽ OBCE	58
STRATÉGIA ROZVOJA	58
C-PROGRAMOVÁ ČASŤ	63
OPATRENIA A PROJEKTOVÉ ZÁMERY PODĽA PRIORITNÝCH OBLASTÍ	64
SÚBOR UKAZOVATEĽOV, VÝSLEDKOV A DOPADOV	70
D-REALIZAČNÁ ČASŤ	73
AKČNÝ PLÁN OBCE	74
ADMINISTRATÍVNE, ORGANIZAČNÉ A INŠTITUCIONÁLNE ZABEZPEČENIE PHSR	77
STRUČNÝ POPIS KOMUNIKAČNEJ STRATÉGIE	77
SYSTÉM MONITOROVANIA A HODNOTENIA	77
E-FINANČNÁ ČASŤ	79
INDIKATÍVNY FINANČNÝ PLÁN	80
MODEL VIACZDROJOVÉHO FINANCOVANIA A FINANČNÝ RÁMEC	81
SYSTÉM HODNOTENIA A ZARAĐOVANIA PROJEKTOVÝCH ZÁMEROV DO FINANCOVANIA	87
ZÁVER	88
PRÍLOHY	89
ZOZNAM INFORMAČNÝCH ZDROJOV POUŽITÝCH V PHSR	90
ZOZNAM SKRATIEK POUŽITÝCH V PHSR	91
ZOZNAM MÁP, TABULIEK, GRAFOV, OBRÁZKOV A FORMULÁROV	92
ODPOVEDE Z DOTAZNÍKOVÉHO PRIESKUMU	94

Úvod

Obecná samospráva v zmysle zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja tvorí integrálnu súčasť regionálnej politiky a regionálneho rozvoja. Integrálnou súčasťou regionálnej politiky sa stala najmä v súvislosti s rozsiahlou decentralizáciou verejnej správy, ktorá sa na Slovensku uskutočnila po prelome milénia a ktorou na obecné samosprávy prešlo obrovské množstvo kompetencií, zodpovednosti a taktiež financií, predstavujúcich významnú časť verejných financií. Samosprávy tak v oblasti vytvárania podmienok pre hospodársky a sociálny rozvoj územia majú svoje nezastupiteľné postavenie. Či už v rámci svojich originálnych kompetencií alebo preneseného výkonu štátnej správy, obce zabezpečujú výkony a služby vo verejnom záujme. Z tohto dôvodu je potrebné venovať veľkú pozornosť a úsilie koncipovaniu rozvojových stratégií samospráv.

Dokument „Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030“ (ďalej len „PHSR“) je strednodobý strategický dokument, ktorý na základe analýzy hospodárskej a sociálnej situácie stanovuje strategické ciele a priority v záujme budúceho rozvoja obce. Je prostriedkom na naplnenie vízie ďalšieho smerovania obce. Týmto programom sa uskutočňuje podpora rozvoja na lokálnej úrovni s dôrazom na hospodársku, sociálnu a environmentálnu oblasť. Ide o program cielených opatrení, navrhnutý pre stimulovanie rozvoja obce v strednodobom horizonte.

Cieľom tohto dokumentu je navrhnúť funkčne trvalo udržateľnú rozvojovú stratégiu, zameranú na realizáciu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce so zreteľom na potreby jej obyvateľov. Tento dokument formuluje tak strategické ciele, ako aj konkrétne opatrenia a aktivity, realizáciou ktorých budú tieto ciele naplnené. PHSR nie je uzavretý dokument bez možnosti zmien. Práve naopak, je dokumentom živým, otvoreným, ktorý môže byť v prípade potreby kedykoľvek aktualizovaný, dopĺňaný a upravovaný. Jeho význam a využitie spočíva predovšetkým v tom, že je spracovaný na základe prieskumu názorov a potrieb volených orgánov obce, jej obyvateľov, záujmových skupín, ako aj za spoluúčasti miestnych aktérov a odborníkov.

Ambíciou dokumentu je podať odpovede na tri základné a najdôležitejšie otázky:

1. Akí sme a kde sa nachádzame?
2. Kam sa chceme dostať?
3. Ako sa tam dostaneme?

Cieľom analytickej časti je identifikácia rozvojových faktorov a disparít obce (akí sme a kde sa nachádzame). Následne je v strategickej časti sformulovaná vízia, ktorá dáva odpoveď na druhú otázku (kam sa chceme dostať). Spôsob ako sa tam dostať je stanovený v stratégii rozvoja, ktorej úspešné naplnenie bude závislé od úspešnosti realizácie opatrení a aktivít, definovaných v programovej časti dokumentu.

Pri vypracovaní tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa zohľadnili priority Národnej stratégie regionálneho rozvoja SR, ako aj jej vízia regionálneho rozvoja na Slovensku: Slovensko sa má stať krajinou s vysokou kvalitou života všetkých jeho obyvateľov. V záujme naplnenia dlhodobej vízie regionálneho rozvoja SR zameranej na rozvoj obcí, miest a regiónov, na zvyšovanie ich výkonnostného potenciálu a konkurencieschopnosti Národná stratégia regionálneho rozvoja SR stanovuje strategický cieľ: Integrovaným a výsledkovo orientovaným prístupom k regionálnemu rozvoju a na základe využitia vnútorného potenciálu regiónov zvýšiť do roku 2030 ich adaptabilitu, konkurencieschopnosť a výkonnosť pri súčasnom zvyšovaní kvality života obyvateľov a pri rešpektovaní princípov udržateľného rozvoja.

Zámer spracovania Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR

Zámer spracovania PHSR	
Názov dokumentu	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030
Forma spracovania	Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030 (ďalej len „PHSR 2024-2030“) bude spracovaný podľa aktuálneho znenia zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov. Spracovanie dokumentu bude rešpektovať princíp partnerstva. Vykonané bude participatívnym spôsobom so zapojením zamestnancov obecného úradu, poslancov OcZ, širokej verejnosti a externých odborníkov. PHSR bude vypracovaný v súlade s cieľmi a prioritami ustanovenými tak v Národnej stratégii regionálneho rozvoja, ako aj v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja.
Riadenie procesu spracovania	Za riadenie procesu spracovania zodpovedá riadiaci tím zložený zo zástupcov obce a zhotoviteľa. Členmi riadiaceho tímu sú: Za obec: <u>Koordinátor riadiaceho tímu</u> Ing. Peter Matta – starosta obce Za zhotoviteľa: <u>Člen riadiaceho tímu</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD. – externý odborník Riadiaci tím zodpovedá za: - celkovú koordináciu spracovania PHSR 2024-2030, - zostavenie Zámeru spracovania PHSR, - spracovanie analýzy vnútorného a vonkajšieho prostredia, - spracovanie východísk pre strategickú časť, - vypracovanie strategickej vízie, - vypracovanie sumárneho návrhu aktivít a projektov ako východisko pre Akčný plán, - stanovenie termínov realizácie aktivít, projektov (roky) a odhad ich financovania (výška a zdroje financovania), - spracovanie akčného plánu na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky, - vytvorenie systému monitorovania, hodnotenia a aktualizácie PHSR, - spracovanie finančnej časti vo forme Finančného rámca pre realizáciu PHSR, - finalizáciu dokumentu a jeho predloženie zastupiteľstvu na schválenie.
Obdobie spracovania	Február - marec 2024
Financovanie spracovania	Z rozpočtu obce.

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR

Harmonogram spracovania PHSR (2024)												
Mesiac	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
Úvod		X										
Analytická časť		X										
Strategická časť		X										
Programová časť		X										
Realizačná časť		X	X									
Finančná časť			X									
Záver			X									

Zdroj: Weisová, Bernátová 2012, vlastné spracovanie

Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu

Úvod

táto časť zahŕňa:

- stručný popis kontextu vzniku a chronológie prípravy PHSR,
- stručné zhrnutie východiskových koncepcných dokumentov, týkajúcich sa vymedzeného územia,
- zámer spracovania PHSR.

Analytická časť

táto časť zahŕňa:

- kompletnú analýzu vnútorného prostredia na základe overeného súboru kvantitatívnych a kvalitatívnych dát podľa jednotlivých oblastí vrátane finančnej a hospodárskej situácie,
- analýzu silných a slabých stránok územia,
- identifikáciu hlavných vonkajších faktorov rozvoja územia (výber hlavných faktorov),
- analýzu príležitostí a ohrození pre rast a rozvoj územia (posúdenie hlavných faktorov z hľadiska príležitostí a ohrození),
- SWOT analýzu (súhrnná tabuľka),
- analýzu možných rizík a hrozieb, identifikáciu kritických oblastí rozvoja,
- identifikáciu východísk a možných riešení.

Strategická časť

táto časť zahŕňa:

- víziu územia,
- formuláciu a návrh stratégie,
- výber a popis strategických cieľov v jednotlivých politikách – oblastiach rozvoja (hospodárska, sociálna, environmentálna).

Programová časť

táto časť zahŕňa:

- konkrétne opatrenia a projekty vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov výsledkov a dosahov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Realizačná časť

táto časť zahŕňa:

- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie PHSR, spôsob komunikácie, kooperácie a koordinácie,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- systém monitorovania a hodnotenia,
- akčný plán na daný rozpočtový rok s výhľadom na 2 roky – vecný a časový harmonogram realizácie jednotlivých opatrení a projektov.

Finančná časť

táto časť zahŕňa:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, aktivít (projektov) za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území v prepojení na programový rozpočet obce,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektov.

Záver

táto časť zahŕňa:

- informáciu o schválení a zverejnení PHSR.

Prílohy

táto časť zahŕňa:

- Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR (východiskové strategické a koncepčné dokumenty, súvisiaca legislatíva),
- Zoznam skratiek použitých v PHSR.

Analytická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Analytická časť PHSR obsahuje komplexné zhodnotenie a analýzu východiskovej situácie obce s väzbami na širšie územie – analýzu aktuálneho stavu, v akom sa obec nachádza. Definuje vnútorný potenciál územia a limitujúce faktory rozvoja obce. Sú v nej prezentované odhady budúceho vývoja obce, ako aj možné riziká a ohrozenia vo väzbe na existujúce stratégie a koncepcie a využívanie vnútorného potenciálu územia.

Zoznam analyzovaných východiskových koncepčných dokumentov a dát

Pri spracovaní Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030 boli analyzované a zohľadnené už existujúce programovacie a plánovacie dokumenty:

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov

Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov			
Názov dokumentu	Platnosť dokumentu	Úroveň dokumentu	Zdroj
Územný plán obce Poša	priebežne	lokálna	Obecný úrad Poša
Povodňová dokumentácia obce	priebežne	lokálna	Obecný úrad Poša
Program hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja Prešovského samosprávneho kraja na roky 2021-2030	2021-2030	regionálna	http://po-kraj.sk
Územný plán veľkého územného celku Prešovského kraja	priebežne	regionálna	http://po-kraj.sk
Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030	do 2030	národná	www.mirri.gov.sk
Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	od 2001	národná	www.mindop.sk
Stratégia rovnosti, inklúzie a participácie Rómov do roku 2030	do 2030	národná	www.minv.sk
Partnerská dohoda 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Operačný program Slovensko 2021-2027	2021-2027	národná	www.partnerskadohoda.gov.sk
Agenda 2030	do 2030	nadnárodná	www.mirri.gov.sk

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Okrem rôznych koncepčných dokumentov bolo pri spracovaní dokumentu použité aj veľké množstvo dát rôzneho charakteru. Ich prehľad zobrazuje nasledujúca tabuľka.

Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát

Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát		
Oblasť dát/téma	Zdroj údajov	Webová stránka
Obyvateľstvo	Obec Poša Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.posa.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.upsvar.sk www.scitanie.sk
Bývanie	Obec Poša Sčítanie obyvateľov, domov a bytov 2021	www.posa.sk www.scitanie.sk
Hospodárstvo	Obec Poša Štatistický úrad SR Databáza regionálnej štatistiky Obchodný register Živnostenský register	www.posa.sk www.statistics.sk datacube.statistics.sk www.orsr.sk www.zrsr.sk
Školstvo a vzdelávanie	Obec Poša Centrum vedecko-technických informácií	www.posa.sk www.cvtisr.sk
Zdravotníctvo	Obec Poša	www.posa.sk
Sociálna sféra	Obec Poša Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny	www.posa.sk www.upsvar.sk

Zdroj: vlastné spracovanie

A.I Analýza vnútorného prostredia

Poloha katastrálneho územia a prírodné pomery

Obec Poša leží v Prešovskom kraji, v okrese Vranov nad Topľou. Jej katastrálne územie susedí s katastrálnymi územiami obcí Nižný Hrabovec, Dlhé Klčovo, Nižný Hrušov, Pusté Čemerné a Nacina Ves (pričom Pusté Čemerné a Nacina Ves sú už obce ležiace v Košickom kraji).

Geologická stavba územia nie je veľmi pestrá – celé územie je tvorené neogénom (ide o sivé ílovce až prachovce, pieskovce a zlepenice, v západnej časti územia sa nachádzajú ešte uhoľné sloje, kyslé tufy a andezitové epiklastiká, vo východnej časti aj evapority a riasové vápence).

Z hľadiska geomorfologického členenia patrí katastrálne územie obce do Alpsko-Himalájskej sústavy, podsústavy Panónska panva, provincie Východopanónska panva, subprovincie Veľká Dunajská kotlina a oblasti Východoslovenská nížina. V rámci tejto oblasti zasahuje územie obce do dvoch jej celkov. Západná časť územia obce patrí do celku Východoslovenská rovina a jeho podcelku Ondavská rovina, zatiaľ čo východná časť územia patrí do celku Východoslovenská pahorkatina a podcelku Pozdišovský chrbát.

Hydrologicky patrí kataster obce do úmoria Čierneho mora a povodia Bodrogu. Sústavu vodných tokov v území tvoria predovšetkým rieka Ondava a potok Kyjov (ľavostranný prítok Ondavy). Tie sú dopĺňané sústavou kanálov (napr. Pošiansky, kanál, Klčovský kanál, Lemiansky kanál, Zimný kanál alebo Široký kanál) a niekoľkých ďalších bezmenných vodných tokov. Rieky a potoky na území obce majú dažďovo-snehový režim odtoku s najvyššou vodnosťou vo februári až apríli (s najvyššími prietokmi v marci) a najnižšou vodnosťou v septembri. Západná časť katastra obce leží v hydrogeologickom rajóne QN 106 (kvartér Ondavy a Tople od Slovenskej Kajne po Trebišov) a východná časť v rajóne N 107 (neogén Pozdišovského chrbta a Malčickej tabule).

Západná časť územia obce patrí do teplej klimatickej oblasti, okrsku T5 (teplý, mierne suchý, s chladnou zimou) a východná časť taktiež do teplej oblasti, okrsku T7 (teplý, mierne vlhký, s chladnou zimou). Územie obce je málo bohaté na vlahu – priemerný ročný úhrn zrážok sa pohybuje na úrovni od 600 do 700 mm. V januári dosahuje úhrn zrážok cca 30 až 40 mm, v júli do maximálne 80 mm.

Z pôdnych typov sa v katastri obce nachádzajú najmä pseudogleje modálne, kultizemné a luvizemné nasýtené až kyslé (zo sprašových hĺn a svahovín). Pre západnú časť katastrálneho územia obce sú charakteristické fluvizeme kultizemné so sprievodnými fluvizemami glejovými, modálnymi a kultizemnými ľahkými (z nekarbonátových aluviálnych sedimentov) a vo východnej časti územia sa vyskytujú ešte aj podzoly modálne, so sprievodnými litozemami a rankrami (zo zvetralín kremencov a z terciérnych sedimentov s výrazným zastúpením kremenného skeletu).

Z hľadiska fytogeografického členenia patrí kataster obce do dubovej fytogeograficko-vegetačnej zóny, pričom západná časť územia patrí do okresu Ondavská niva a východná časť do okresu Pozdišovský chrbát. Prirodzenou potenciálnou vegetáciou územia sú jaseňov-brestovo-dubové lesy, vrbovo-topoľové lesy, dubovo-hrabové lesy a vo vyšších polohách nátržníkové dubové lesy. Zoogeografické členenie terestrického biocyklu zaraďuje územie obce do provincie stepí (panónsky úsek).

Kvalita životného prostredia

Ochrana prírody a krajiny

Z aspektu územnej ochrany prírody leží kataster obce Poša v území s I. stupňom ochrany prírody a krajiny (ktorým je podľa zákona č. 543/2002 Z. z. o ochrane prírody a krajiny územie celej Slovenskej republiky). Priamo v katastri obce sa nenachádzajú žiadne veľkoplošné ani maloplošné chránené územia ani prvky ochrany prírody s 2. alebo vyšším stupňom ochrany.

Z hľadiska medzinárodných chránených území, patriacich do siete NATURA 2000, nezasahuje do katastra obce Poša žiadne Chránené vtáčie územie ani územie európskeho významu.

Ochrana pred povodňami

Z hľadiska manažmentu povodí sa v intraviláne obce žiadne problémové lokality s potenciálom záplav nenachádzajú, v obci sa záplavy (či už z dôvodu výdatnejších, dlhotrvajúcich zrážok alebo z dôvodu privalových dažďov) prakticky nevyskytujú. S ohľadom na zmenu klímy a čoraz častejšie extrémne prejavy počasia je však namieste realizovať v obci rôzne protipovodňové a vodozádržné opatrenia, spolu s celým komplexom ďalších adaptačných opatrení v dôsledku zmeny klímy.

Odpadové hospodárstvo

Systém zberu komunálnych odpadov je v obci nastavený podľa reálnych potrieb obyvateľov a zabezpečuje sa v súlade s ustanoveniami zákona NR SR č. 79/2015 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov. Úroveň vytriedenia komunálneho odpadu je vysoká, za rok 2023 dosiahla 66 %. Obec teda v tomto ukazovateli presahuje ciele v oblasti nakladania s odpadmi, stanovené pre Slovenskú republiku (dosiahnuť mieru recyklácie na úrovni 60 %). Dôvodom takto vysokej úrovne vytriedenia je najmä vysoká produkcia vytriedených kovov.

Na zber zmesového komunálneho odpadu sa používajú KUKA nádoby alebo veľkoobjemové kontajnery (VOK). Na triedený zber papiera, plastov, kovov, skla a kompozitných obalov sa používajú plastové vrecia alebo kontajnery. V záujme kvalitnejšieho a efektívnejšieho nakladania s odpadmi v obci by bolo vhodné vybudovať zberný dvor.

Environmentálne záťaž

Podľa Informačného systému environmentálnych záťaží, vedeného Ministerstvom životného prostredia SR, sú na území obce Poša evidované dve environmentálne záťaž:

Tabuľka 3: Environmentálne záťaž v obci Poša

Názov environmentálnej záťaž	Identifikátor	Register*
VT (024) / Poša – odkalisko Chemka Strážske	SK/EZ/VT/1030	Register B
VT (025) / Poša – skládky odpadov na brehu Ondavy	SK/EZ/VT/1031	Register A

* Register A: Pravdepodobná environmentálna záťaž

Register B: Environmentálna záťaž

Register C: Sanovaná/rekultivovaná lokalita

Zdroj: <http://envirozataze.enviroportal.sk>

Problémovou je predovšetkým environmentálna záťaž Poša – odkalisko Chemka Strážske, ktoré sa nachádza vo východnej časti katastra Poše. Odkalisko bolo vybudované za účelom skládkovania odpadov zo spaľovne a zo spaľovania uhlia. Odpad tvoria základné produkty organickej a anorganickej chémie - benzénová chémie, produkcia cyklohexánu, cyklohexanolu, priemyselné hnojivá, dusíková chémie, produkty na báze amónia, koncentrovaná kyselina dusičná a iné. Hlavným kontaminantom je arzén, ktorý sa do povrchových tokov Kyjov a Ondava dostáva vylúhovaním z materiálu odkaliska. Okrem arzénu boli v povrchovej vode zistené aj zvýšené koncentrácie v ukazovateľoch ako NH₄⁺, SO₄²⁻, NO₃⁻, Cl⁻ (Zn, Pb, Cu, Cr). Arzénom sú znečistené aj riečne sedimenty tokov Kyjov a Ondava. Overená bola aj prítomnosť PCB látok vo vytekajúcich vodách z odkaliska. V roku 2020 bol na lokalite realizovaný podrobný geologický prieskum životného prostredia (Grešov, S., et al., 2020). Prieskumnými prácami nebola overená kontaminácia horninového prostredia, ale bolo overené znečistenie podzemnej a povrchovej vody a kontaminácia dnových sedimentov As, ktoré predstavuje environmentálne riziko. Ako primárny zdroj znečistenia bolo identifikované teleso odkaliska a ako sekundárny zdroj znečistenia jeho drenážne vody, ktoré sú Kyjovským potokom odvádzané do povrchových vôd rieky Ondava. Odkalisko je naďalej v prevádzke. V súvislosti s mimoriadnym zhoršením vôd na vodnom toku Kyjov udelila SIŽP prevádzkovateľovi odkaliska vykonať opatrenia súvisiace s čistením odpadovej vody

vypúšťanej z odkaliska. Od apríla 2021 využíva prevádzkovateľ na filtráciu vody z odkaliska zeolit, tým však naplnila opatrenia stanovené SIŽP len čiastočne. Okrem vysokých obsahov As v sedimentoch odkaliska sú tu zvýšené obsahy Zn, Cd a v Kyjovskom potoku pod odkaliskom aj zvýšené obsahy TOC, síranov, dusičnanov, chloridov a amónnych iónov (www.enviroportal.sk).

Aktuálne je stav ohľadom sanácie tejto environmentálnej záťaže taký, že Okresný úrad Prešov, odbor starostlivosti o ŽP, vydal dňa 17.01.2024 verejnou vyhláškou Rozhodnutie o určení povinnej osoby za túto environmentálnu záťaž. Povinnou osobou bola okresným úradom určená spoločnosť Chemko, a.s., Strážske v likvidácii, ktorá je právnym nástupcom štátneho podniku Chemko, š.p., Strážske (ako prvotného pôvodcu environmentálnej záťaže). Povinná osoba má v zmysle spomínaného Rozhodnutia Okresného úradu Prešov povinnosť na vlastné náklady zabezpečiť (o.i.) vypracovanie a realizáciu plánu prác na odstránenie environmentálnej záťaže.

Obrázok 2: Výtok odpadových vôd do odkaliska

Zdroj: www.enviroportal.sk, dátum vyhotovenia fotografie: 1.4.2007

Obyvateľstvo

Počet obyvateľov a pohyb obyvateľstva

Nasledujúca tabuľka zobrazuje základné parametre stavu a pohybu obyvateľstva obce Poša za posledných 10 rokov. Počet obyvateľov sa v tomto období zvýšil o 48 (z 927 v roku 2013 na 975 v roku 2022).

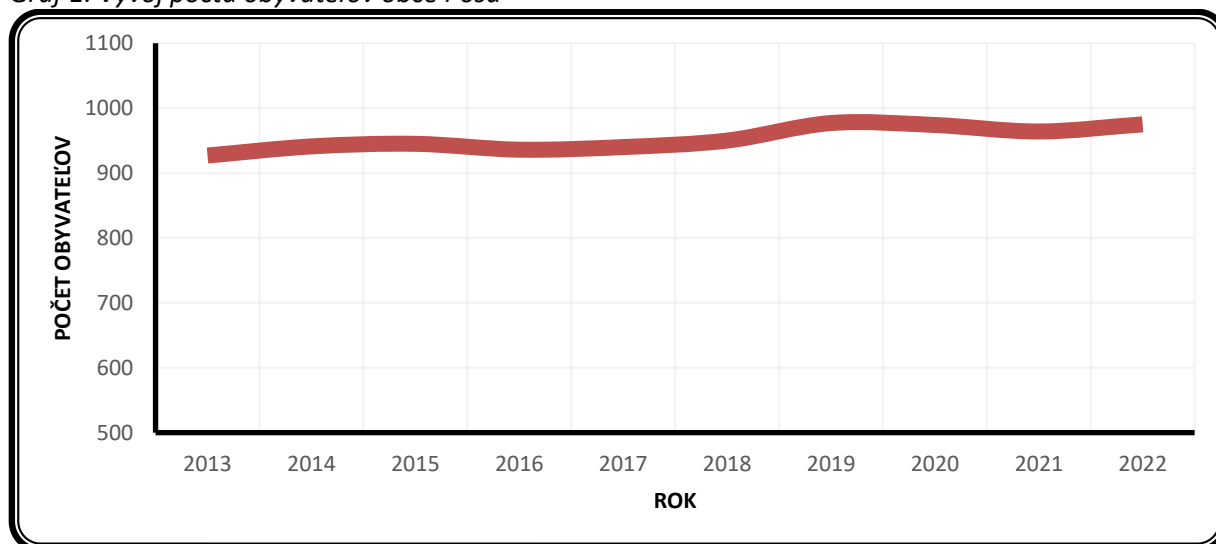
Tabuľka 4: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet obyvateľov (k 31.12.)	927	941	945	936	940	950	977	974	964	975
Živonarodení	18	19	19	18	9	18	24	13	25	19
Zomrelí	7	10	7	6	11	5	7	11	11	8
Bilancia prirodzeného pohybu	11	9	12	12	-2	13	17	2	14	11
Pristáhovaní	4	15	9	4	7	13	16	8	13	15
Vystáhovaní	3	10	17	25	1	16	6	13	4	15
Migračné saldo	1	5	-8	-21	6	-3	10	-5	9	0
Bilancia celkového pohybu	12	14	4	-9	4	10	27	-3	23	11
Hr.m. živorodenosti (‰)	19,4	20,2	20,1	19,2	9,6	18,9	24,6	13,3	25,9	19,5
Hr.m. úmrtnosti (‰)	7,6	10,6	7,4	6,4	11,7	5,3	7,2	11,3	11,4	8,2
Hr.m. prirodzeného prírastku (‰)	11,9	9,6	12,7	12,8	-2,1	13,7	17,4	2,1	14,5	11,3
Hr.m. imigrácie (‰)	4,3	15,9	9,5	4,3	7,4	13,7	16,4	8,2	13,5	15,4
Hr.m. emigrácie (‰)	3,2	10,6	18,0	26,7	1,1	16,8	6,1	13,3	4,1	15,4
Hr.m. migračného salda (‰)	1,1	5,3	-8,5	-22,4	6,4	-3,2	10,2	-5,1	9,3	0,0
Hr.m. celkového prírastku (‰)	12,9	14,9	4,2	-9,6	4,3	10,5	27,6	-3,1	23,9	11,3

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné prepočty

Vývoj počtu obyvateľov obce Poša za ostatných 10 rokov má stúpajúci trend. V porovnaní s rokom 2013 bol počet obyvateľov obce na konci roku 2022 o 5 % vyšší.

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Poša

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Úroveň natality za posledných 10 rokov mala pomerne nevyrovnaný priebeh, keď sa pohybovala v rozmedzí cca 10-26 ‰. Počet narodených detí sa v obci medziročne pohyboval v rozmedzí 9-25. Priemerná hodnota ukazovateľa hrubej miery živorodenosti za celé hodnotené obdobie, teda za

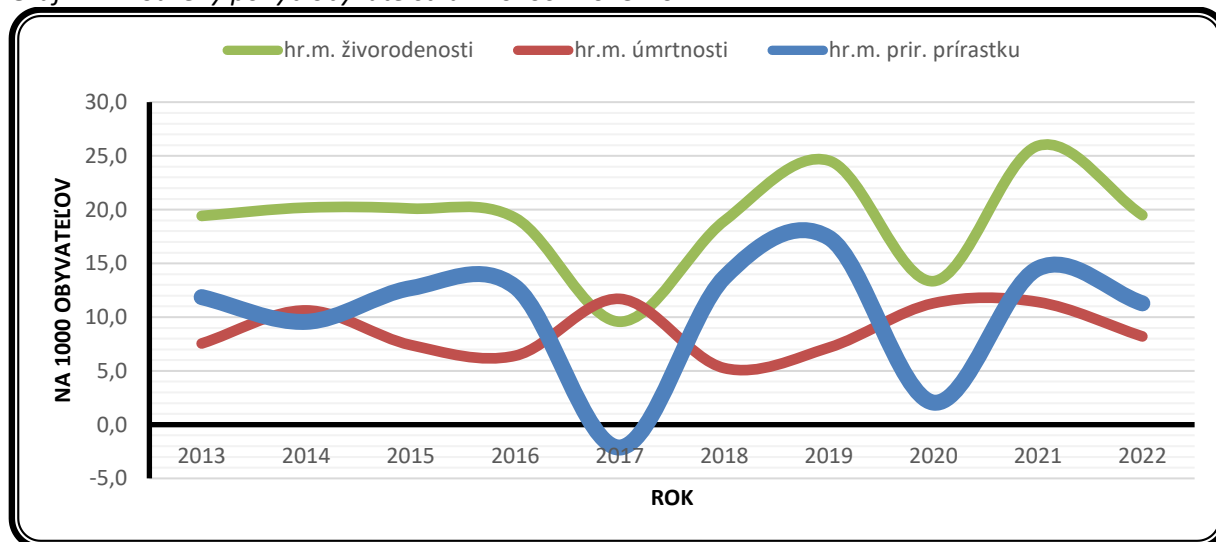

posledných 10 rokov, bola v Poši až 19,1 ‰. Obec teda v tomto ukazovateli dosahuje veľmi priaznivé hodnoty. Pre porovnanie, v okrese Vranov nad Topľou sa hr. m. živorodenosti pohybuje na úrovni cca 12,5 ‰, v Prešovskom kraji 12,0 ‰ a v Slovenskej republike na úrovni cca 9,5 ‰.

Medziročný vývoj počtu zomrelých mal, na rozdiel od počtu živonarodených, vyrovnanejší priebeh. Najmenej zomrelých za posledných 10 rokov bolo v roku 2018 (5 osôb), najviac v rokoch 2017, 2020 a 2021 (zhodne po 11 osôb). Úroveň mortality sa teda pohybovala v rozmedzí od 5,3 po 11,7 ‰, pričom priemer za posledných 10 hodnotených rokov bol v Poši len 8,7 ‰. V obci teda môžeme pozorovať nižšiu mieru úmrtnosti, akú má Slovenská republika (cca 11,0 ‰), Prešovský kraj (9,5 ‰) i okres Vranov nad Topľou (cca 9,0 ‰).

Takéto hodnoty hrubej miery živorodenosti a hrubej miery úmrtnosti sa odzrkadľujú v bilancii prirodzeného pohybu obyvateľstva Poše. Obec bola počas väčšiny hodnoteného obdobia populačne zisková (až 9x), negatívnu bilanciu prirodzeného pohybu zaznamenala len raz. Hrubá miera prirodzeného prírastku sa v posledných 10 rokoch pohybovala v rozmedzí od -2,1 ‰ po 17,4 ‰. Z dôvodu takejto kombinácie natality s mortalitou bola reprodukcia obyvateľstva za posledných 10 rokov veľmi priaznivá. Celkovo možno konštatovať, že prirodzenými populačnými procesmi dochádzalo v obci k výraznému prírastku obyvateľov.

Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

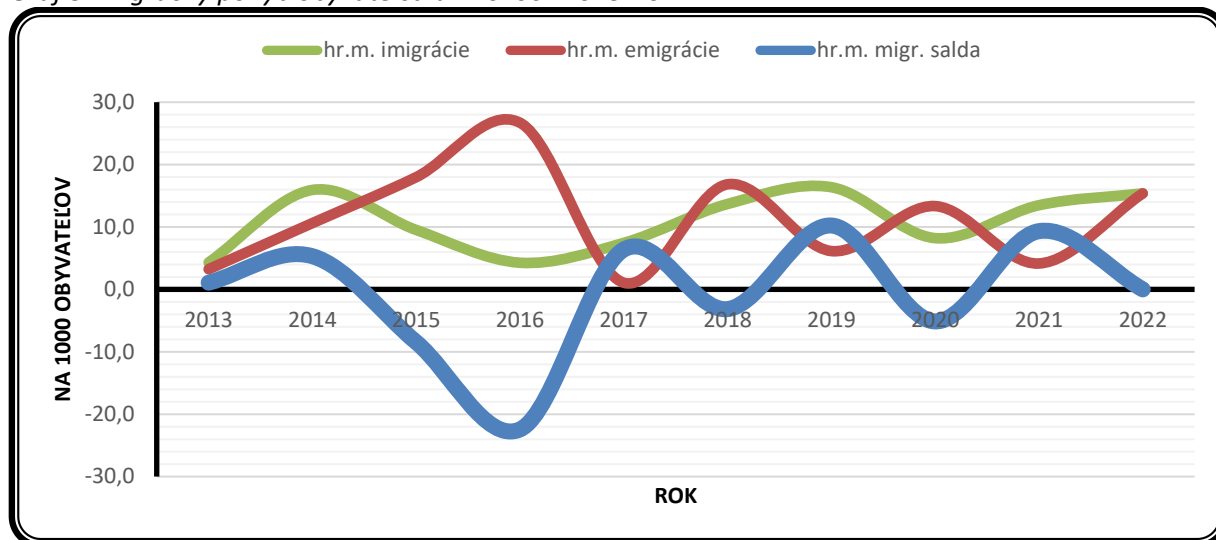
Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Zatiaľ čo vývoj prirodzeného pohybu je v obci pozitívny, vývoj z hľadiska migračného pohybu už takým nie je. Hrubá miera imigrácie sa v obci za posledných 10 rokov pohybovala v priemere na úrovni 10,9 ‰ (priemerne sa ročne prisťahovalo 10,4 osoby). Hrubá miera emigrácie v hodnotenom období dosahovala mierne vyššie hodnoty, pričom jej priemerná úroveň bola 11,5 ‰ (v priemere 11,0 vysťahovaných osôb ročne).

Výsledkom hore uvedených procesov bol mierne nepriaznivý vývoj migračného salda, ktoré sa pohybovalo v rozmedzí od -21 osôb v roku 2016 po +10 osôb v roku 2019. Kladné migračné saldo obec zaznamenala 5x, v roku 2022 bolo migračné saldo nulové a 4x bolo migračné saldo záporné. Väčšinu hodnoteného obdobia síce obec vykazuje pozitívnu bilanciu migračného salda, keďže však migračné úbytky boli celkovo vyššie ako migračné prírastky, celkovo je bilancia migračného pohybu obyvateľstva za ostatných 10 rokov nepriaznivá.

Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

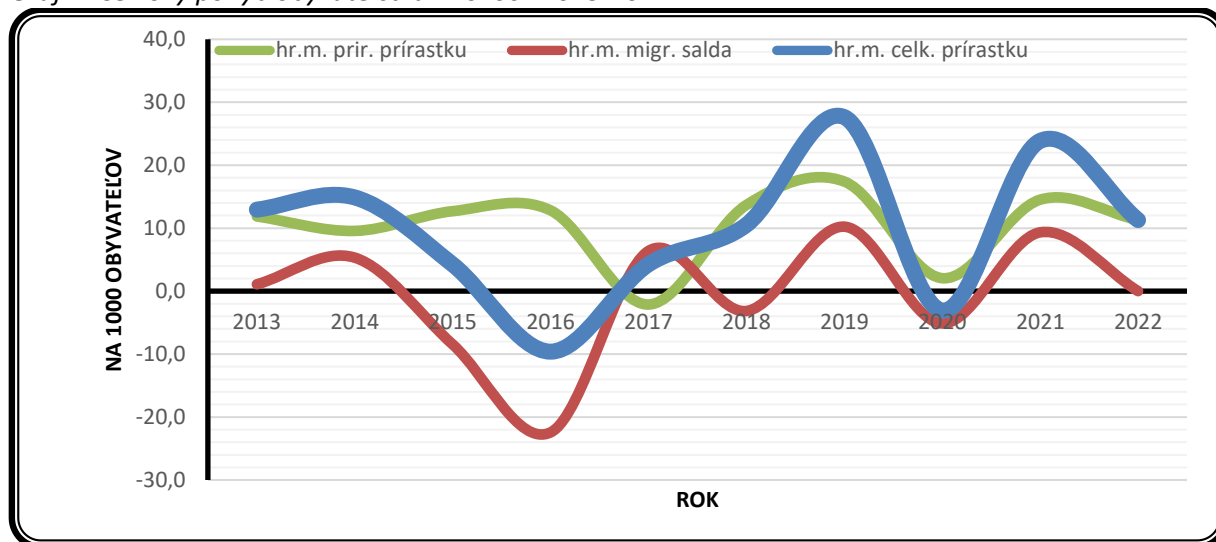

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Hrubá miera prirodzeného prírastku dosahovala počas väčšiny hodnoteného obdobia kladné hodnoty (viac ľudí sa v týchto rokoch narodilo ako zomrelo), čiže prirodzenými populačnými procesmi počet obyvateľov poväčšine rástol. Naproti tomu, hrubá miera migračného salda dosiahla celkovo zápornú hodnotu, znamenajúcu migračný úbytok obyvateľstva (viac ľudí sa z obce za ostatných 10 rokov vysťahovalo ako sa do nej prisťahovalo).

Výsledkom kombinácie vyššie popísaných prirodzených populačných procesov a migračných procesov je celkový prírastok obyvateľov obce Poša. Celkovú situáciu ohľadne populačného vývoja v obci možno teda hodnotiť pozitívne (keďže počet obyvateľov zo strednodobého hľadiska rastie).

Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Štruktúra obyvateľov podľa pohlavia a veku

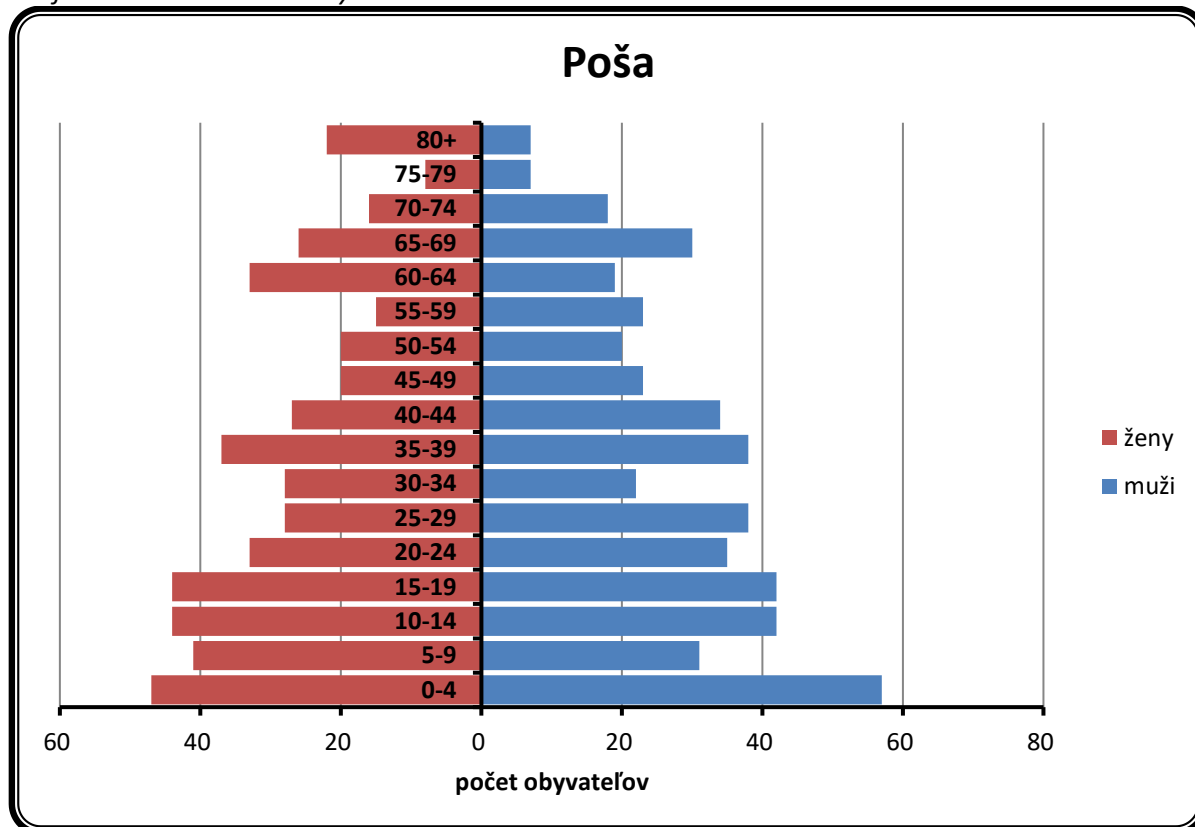
Veková pyramída obyvateľstva Poše ukazuje, že v obci sa z pohľadu demografickej reprodukcie nachádza stacionárny typ populácie, keďže početnosť predreprodukčnej zložky (0-14 r.) je v rovnováhe s početnosťou poreprodukčnej (nad 50 r.) zložky obyvateľstva (v pomere 262 k 264 k 31.12.2022). Najvyššie zastúpenie v štruktúre obyvateľstva Poše majú vekové skupiny (podľa poradia) 0-4 ročných (104 obyvateľov), 10-14 a 15-19 ročných (zhodne po 86 obyvateľov). K 31.12.2022 tu spomedzi 975

obyvateľov žilo 262 detí do 14 rokov a 134 seniorov vo veku nad 65 rokov. Zo spomínaných 975 obyvateľov tu k uvedenému dátumu žilo 486 mužov a 489 žien.

V nadväznosti na typ vekovej pyramídy a typ populácie možno konštatovať, že z dlhodobého hľadiska bude prostredníctvom prirodzeného pohybu počet obyvateľov obce (pri nezmenených podmienkach) stagnovať.

Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Obyvateľstvo obce starne. Ako vidieť z nasledujúcej tabuľky, priemerný vek obyvateľstva sa za ostatných 10 rokov zvýšil z 33,21 na 34,08 rokov. V porovnaní s priemerom Slovenskej republiky žije v obci výrazne mladšie obyvateľstvo, to zároveň starne oveľa pomalším tempom ako je priemer SR.

Tabuľka 5: Vývoj priemerného veku obyvateľstva

Priemerný vek / rok	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Poša	33,21	33,22	33,36	33,89	34,18	34,40	34,09	34,34	34,25	34,08
Slovenská republika	39,60	39,87	40,13	40,37	40,59	40,82	41,06	41,26	41,39	41,62

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

V štruktúre obyvateľstva vo vzťahu k ekonomickej aktivite, teda podľa produktívnych vekových skupín, prevláda predproduktívna zložka (0-14 r.) nad poproduktívnou zložkou (65+ r.) obyvateľstva, pričom podiel produktívnej zložky je 59,4 %.

Tabuľka 6: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín

k 31.12.2022	Počet obyvateľov	Veková štruktúra obyvateľov					
		počet			podiel (%)		
		0-14	15-64	65+	0-14	15-64	65+
Poša	975	262	579	134	26,9	59,4	13,7

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Národnostná a konfesijná štruktúra

Národnostné zloženie obyvateľstva Poše bolo v čase Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 heterogénne. Podľa výsledkov sčítania v obci prevládala slovenská národnosť s 58,4 % obyvateľov (550 z 941 osôb), vysoké zastúpenie však mala aj rómska národnosť (38,4 %, 361 obyvateľov).

Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti

Národnosť	Počet obyvateľov	Podiel (%)
slovenská	550	58,4
rómska	361	38,4
česká	3	0,3
ukrajinská	1	0,1
nezistená	26	2,8
SPOLU	941	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tieto výsledky však môžu byť mierne skreslené, nakoľko obyvatelia rómskej národnosti majú tendenciu hlásiť sa (z rôznych dôvodov) najmä k slovenskej národnosti (ale aj iným). Podľa kvalifikovaného odhadu publikovaného v Atlase rómskych komunit (2019) žilo v obci Poša v čase výskumu z celkového počtu 930 obyvateľov 40 % Rómov (370 osôb). Podľa aktuálnych (február 2024) odhadov obecného úradu žije v obci cca 430 Rómov s trvalým pobytom v obci a ďalších cca 50 Rómov bez trvalého ani prechodného pobytu v Poši.

V konfesijnej štruktúre obyvateľstva v čase Sčítania 2021 prevládalo gréckokatolícke vierovyznanie so 69,5 % obyvateľov (654 z 941 obyvateľov), vysoké zastúpenie však mala aj Rímskokatolícka cirkev (22,3 %; 210 obyvateľov). K žiadnemu náboženstvu sa nehlásilo 3,1 % obyvateľov obce (29 osôb) a u 3,2 % obyvateľov (30 osôb) príslušnosť ku konfesiám zistená nebola (SODB 2021).

Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania

Konfesia	Počet obyvateľov	Podiel (%)
bez náboženského vyznania	29	3,1
Rímskokatolícka cirkev	210	22,3
Evanjelická cirkev augsburského vyznania	5	0,5
Gréckokatolícka cirkev	654	69,5
Kresťanské zbory	4	0,4
Apoštolská cirkev	6	0,6
Cirkev adventistov siedmeho dňa	3	0,3
nezistené	30	3,2
SPOLU	941	100,0

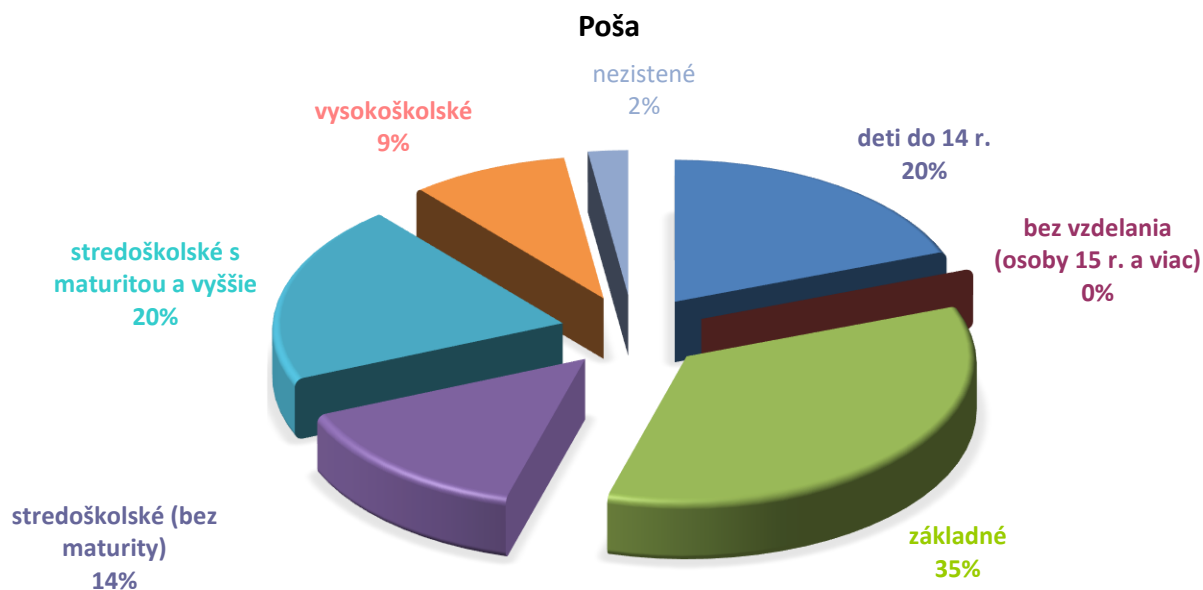
Zdroj: SODB 2021

Vzdelanostná štruktúra

Podľa výsledkov Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021 (SODB 2021) malo v tom čase (k 1.1.2021) až 35 % obyvateľov obce ako najvyššie dosiahnuté vzdelanie len základné vzdelanie (tzn. osoby vo veku 15 rokov a viac, ktoré neukončili žiadne vzdelanie + osoby s ukončeným základným vzdelaním). Stredoškolské vzdelanie bez maturity (max. výučný list) malo 14 % a stredoškolské vzdelanie s maturitou a vyššie 20 % obyvateľov Poše. Vysokoškolské vzdelanie v roku 2021 malo 9 % obyvateľov obce.

Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania

Zdroj: SODB 2021

Nezamestnanosť

Výrazným sociálno-ekonomickým javom spojeným s existenciou trhu práce je nezamestnanosť. Tá predstavuje jednak vážny ekonomický problém, pretože reprezentuje stratenú potenciálnu hodnotu celej ekonomiky, no zároveň je i významným sociálnym indikátorom, pretože, ako to dokazujú viaceré štúdie, je spojená s takými spoločenskými javmi, ako je zvýšená rozvodovosť, kriminalita, zlé mentálne a fyzické zdravie, rôzne sociálno-patologické javy a pod.

Existencia nezamestnanosti má teda silný vplyv na život samotných nezamestnaných. Strata zamestnania prináša pre jednotlivca rôzne negatívne dôsledky, ktoré sa netýkajú len poklesu životnej úrovne, spojeného s poklesom príjmu, ale aj výrazných zmien v každodennom živote, spoločenských vzťahoch, hodnotách, v sociálnych inštitúciách (najmä v rodine). Nezamestnaní majú menej priestoru pre prijímanie zásadných rozhodnutí o svojom živote a menšiu šancu rozvíjať svoje zručnosti. S výskytom nezamestnanosti, najmä dlhodobej, hrozí pre jednotlivca riziko asociálneho správania, spôsobené nadbytkom času, nudou, nedostatkom programu a povinností a vylúčením zo spoločnosti. Medzi najcitlivejšie a najzávažnejšie dôsledky nezamestnanosti patrí výskyt chudoby. Chudoba a nezamestnanosť sú totiž veľmi úzko korelujúce fenomény, spôsobujúce jednotlivcom ťažké sociálne a psychologické dôsledky.

Počet uchádzačov o zamestnanie sa v obci Poša za posledných 10 rokov pohyboval v rozmedzí 86 až 137. Miera nezamestnanosti sa teda v obci v ostatnom období pohybovala v rozpätí od 25,6 % (2019) po 40,8 % (2014), pričom k 31.12.2022 bola na úrovni 29,8 %. Pre porovnanie, k 31.12.2022 bola miera nezamestnanosti v okrese Vranov nad Topľou na úrovni 15,8 %, v Prešovskom kraji bola na úrovni

11,0 % a v Slovenskej republike 6,6 %. V okolitých okresoch, s ktorými okres Vranov nad Topľou susedí, bola nasledovná: Prešov 8,3 %, Svidník 12,1 %, Stropkov 12,3 %, Humenné 8,0 %, Michalovce 11,7 %, Trebišov 13,7 %, a Košice - okolie 10,6 %.

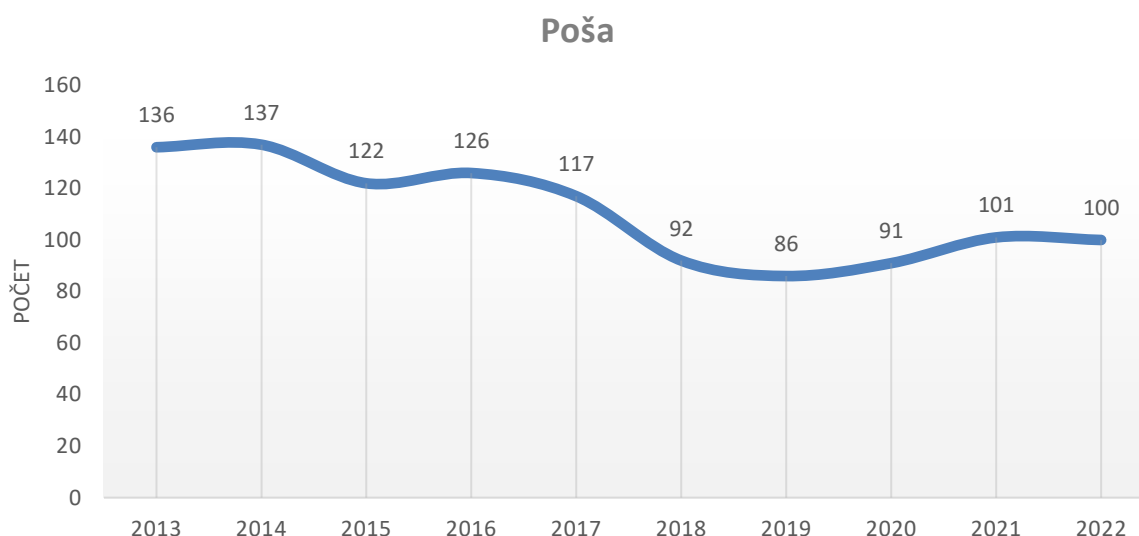
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci

k 31.12.	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Počet UoZ	136	137	122	126	117	92	86	91	101	100
Miera nezamestnanosti* (%)	40,5	40,8	36,3	37,5	34,8	27,4	25,6	27,1	30,1	29,8

* Na výpočet miery nezamestnanosti bol použitý údaj o ekonomicky aktívnom obyvateľstve v obci zo Sčítania obyvateľov, domov a bytov v roku 2021.

Zdroj: SODB 2021, UPSVaR, vlastné spracovanie

Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.)

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, UPSVaR, vlastné spracovanie

Na konci roku 2022 bolo v obci Poša prostredníctvom Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny evidovaných presne 100 uchádzačov o zamestnanie. Z tohto počtu bolo 42 mužov a 58 žien. Ako ukazuje nasledujúca tabuľka, problémy s nezamestnanosťou majú v obci všetky vekové skupiny obyvateľstva. Neexistuje žiadna veková skupina, ktorá by bola v porovnaní s inými výraznejšie marginalizovaná (samozrejme, do tohto porovnania neberieme do úvahy vekovú skupinu do 19 rokov, keďže sa reálne jedná spravidla len o 2 ročníky – 18 a 19 ročných UoZ a rovnako ani vekovú skupinu nad 60 rokov, keďže pri tejto sa reálne jedná len o 3 ročníky – 60, 61 a 62 ročných UoZ).

Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022

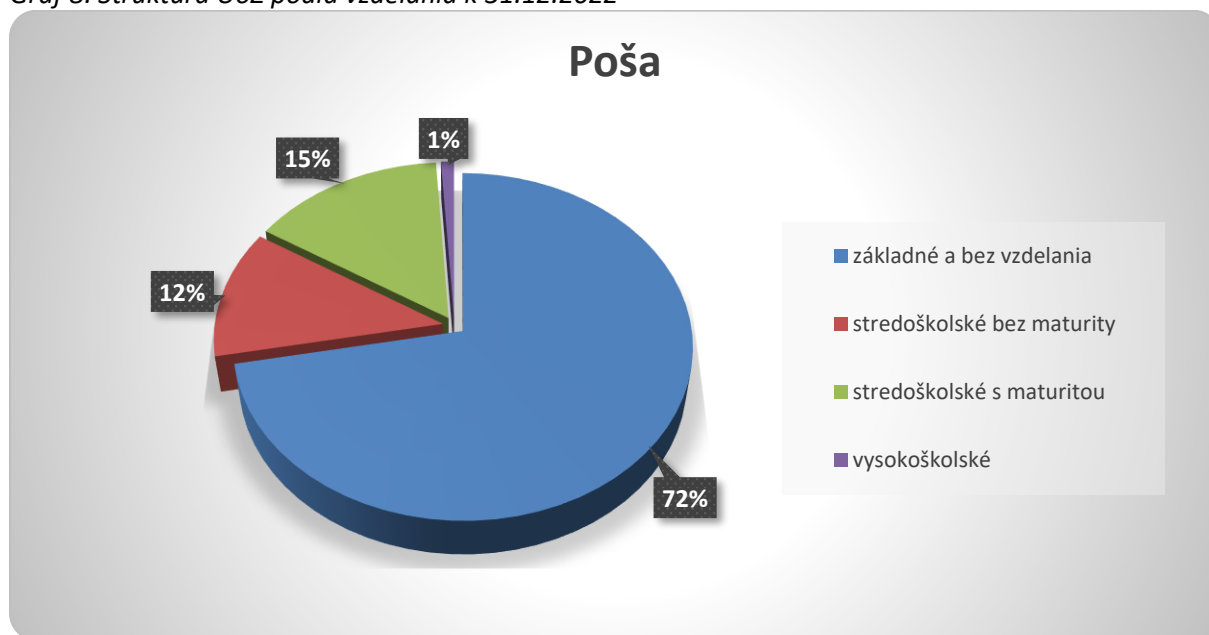
do 19 r.		20-29 r.		30-39 r.		40-49 r.		50-59 r.		nad 60 r.		UoZ spolu	
počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%	počet	%
6	6,0	22	22,0	26	26,0	30	30,0	10	10,0	6	6,0	100	100

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Vo všeobecnosti možno konštatovať, že so zvyšujúcim stupňom dosiahnutého vzdelania sa pre jednotlivých obyvateľov zvyšuje pravdepodobnosť uplatnenia na trhu práce. Z tohto hľadiska je v Poši veľmi negatívnou skutočnosť, že zo 100 uchádzačov o zamestnanie na konci roku 2022 bolo až 72 % UoZ s najvyšším ukončeným vzdelaním základným alebo bez vzdelania.

Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022

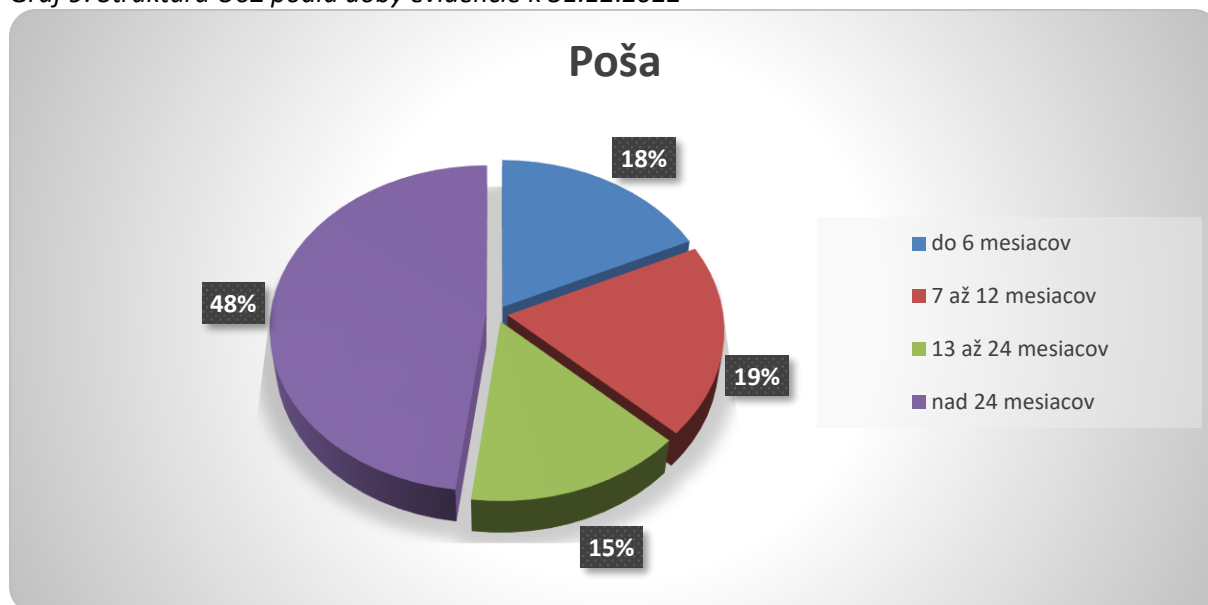
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie patrí medzi najvýznamnejšie parciálne indikátory, poukazujúce na „zdravie“ ekonomickej a sociálnej sféry v tom – ktorom regióne. S nepriaznivou štruktúrou UoZ podľa doby evidencie (tzn. s vysokým podielom dlhodobo nezamestnaných osôb – nad 12 mesiacov) sa spájajú výrazné problémy ekonomického a sociálneho charakteru (vysoké sociálne dávky, „neschopnosť“ zamestnať takýchto obyvateľov, chudoba, sociálno-patologické javy a pod.). Z hľadiska štruktúry uchádzačov o zamestnanie podľa doby evidencie sa sleduje predovšetkým podiel dlhodobo nezamestnaných osôb na celkovom počte uchádzačov o zamestnanie, keďže dlhodobá nezamestnanosť patrí medzi výrazne negatívne ukazovatele socioekonomického rozvoja (resp. zaostalosti) daného regiónu.

V Slovenskej republike sa podiel krátkodobo nezamestnaných (menej ako 7 mesiacov) v roku 2022 pohyboval na úrovni cca 40 %, podiel strednodobo nezamestnaných (7 – 12 mesiacov) na úrovni cca 19 % a podiel dlhodobo nezamestnaných až okolo úrovne 41 % (pričom Slovenská republika a špeciálne regióny východného Slovenska vykazujú dokonca najvyšší podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov v rámci všetkých regiónov Európskej únie). V Poši bol k 31.12.2022 podiel dlhodobo nezamestnaných obyvateľov (nad 12 mesiacov) až 63 %, pričom až 48 % z celkového počtu UoZ bolo nezamestnaných dokonca viac ako 2 roky.

Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022

Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Štruktúra uchádzačov o zamestnanie podľa klasifikácie zamestnaní (KZAM) nám zatrieduje nezamestnaných do skupín podľa toho, aký charakter malo pracovné miesto, ktoré zaujímal terajší uchádzač o zamestnanie bezprostredne pred tým, než bol zaradený do evidencie uchádzačov o zamestnanie. Jednotlivé zamestnania sú v KZAM rozdelené do tried podľa charakteru práce, zložitosti, zodpovednosti a kvalifikačnej náročnosti práce. Pri KZAM sa dôraz kladie na charakter pracovného miesta a nie na to, či zamestnanec v konkrétnom zamestnaní je viac alebo menej kvalifikovaný ako iný zamestnanec v rovnakom zamestnaní.

Najvyšší podiel v štruktúre UoZ podľa KZAM majú v Poši osoby bez pracovného zaradenia (45 zo 100 UoZ; 45,0 %). To sú najmä tie osoby, ktoré predtým nikde nepracovali (teda absolventi, ženy, ktoré boli hneď po skončení štúdia na materskej/rodičovskej dovolenke, dlhodobo nezamestnané osoby, ktoré si doteraz žiadne zamestnanie nenašli a pod.).

Druhú najvýznamnejšiu skupinu tvoria pomocní a nekvalifikovaní pracovníci (36 UoZ zo 100; 36,0 %). Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci sú tí UoZ, ktorí v poslednom zamestnaní vykonávali práce vyžadujúce si vedomosti na úrovni základnej školy (ako napr. jednoduché a rutinné práce vyžadujúce ručné nástroje a fyzickú silu – upratovanie, čistenie, kopanie jám, zametanie ulíc, stráženie majetku, ručné balenie, manipulácie s nákladmi, dokladanie tovaru, pomocné práce, likvidovanie odpadov a pod.).

Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022

Trieda KZAM	Počet UoZ	Podiel (%)
0 - Príslušníci ozbrojených síl	0	0,0
1 - Zákonodarcovia, riadiaci pracovníci	0	0,0
2 - Špecialisti	0	0,0
3 - Technici a odborní pracovníci	1	1,0
4 - Administratívni pracovníci	1	1,0
5 - Pracovníci v službách a obchode	10	10,0
6 - Kvalifikovaní pracovníci v poľnohospodárstve, lesníctve a rybárstve	0	0,0
7 - Kvalifikovaní pracovníci a remeselníci	2	2,0
8 - Operátori a montéri strojov a zariadení	5	5,0
9 - Pomocní a nekvalifikovaní pracovníci	36	36,0
N/A - neurčené	45	45,0
Spolu	100	100,0

* klasifikácia zamestnaní je vytvorená v súlade s medzinárodnou štandardnou klasifikáciou zamestnaní ISCO-08
Zdroj: UPSVaR, vlastné spracovanie

Domový a bytový fond

Charakteristika bytového fondu v Poši nie je dobrá. V čase Sčítania 2021 (SODB 2021) sa v obci nachádzalo spolu 252 domov, v ktorých bol rovnaký počet bytov. V štruktúre domového fondu prevládali predovšetkým rodinné domy (213 domov; 84,5 %). V obci sa žiadny bytový dom nenachádza. Napojenie na verejný vodovod priamo v dome malo v tom čase 152 domov (60,3 %), žiadnu vodovodnú prípojku nemalo 28 domov (11,1 %). Keďže v obci nie je vybudovaná verejná kanalizácia, žiadny dom nie je na ňu napojený (v roku 2024 však započala kolaudácia vybudovanej stokovej siete). V obci sa nachádzajú najmä veľmi veľké byty (s 5 a viac obytými miestnosťami). Väčšina domov v obci bola postavená počas socializmu, novú výstavbu však možno v obci pozorovať aj v ostatných rokoch.

Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu

Typ domu	Počet domov	Podiel (%)
rodinný dom	213	84,5
bytový dom	0	0,0
polyfunkčná budova	0	0,0
ostatné budovy na bývanie	0	0,0
neskolaudovaný rodinný dom	0	0,0
núdzový objekt, neurčený na bývanie	29	11,5
inštitucionálne alebo kolektívne zariadenia	5	2,0
ostatné	5	2,0
nezistený	0	0,0
SPOLU	252	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky

	v dome - z verejnej siete	v dome - vlastná	mimo domu - z verejnej siete	mimo domu - vlastná	bez prípojky	nezistený	Spolu
Počet domov	152	53	15	0	28	4	252
Podiel (%)	60,3	21,0	6,0	0,0	11,1	1,6	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému

	septik, žumpa	prípojka na kanalizačnú sieť	domáca čistička odpadových vôd	bez kanalizácie	nezistený	Spolu
Počet domov	179	0	0	70	3	252
Podiel (%)	71,0	0,0	0,0	27,8	1,2	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 15: Byty podľa obytých miestností

	1 obytná miestnosť	2 obytné miestnosti	3 obytné miestnosti	4 obytné miestnosti	5 a viac obytných miestností	nezistené	Spolu
Počet bytov	2	24	81	39	103	3	252
Podiel (%)	0,8	9,5	32,1	15,5	40,9	1,2	100,0

Zdroj: SODB 2021

Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby

	pred r. 1919	1919- 1945	1946- 1960	1961- 1980	1981- 2000	2001- 2010	2011- 2015	2016 a neskôr	nezistené	Spolu
Počet domov	15	21	45	70	56	22	12	8	3	252
Podiel (%)	6,0	8,3	17,9	27,8	22,2	8,7	4,8	3,2	1,2	100,0

Zdroj: SODB 2021

Dôvodom slabšieho hodnotenia domového fondu (za obec ako celok) je predovšetkým existencia rómskej osady, v ktorej je kvalita bývania veľmi nízka. Táto osada sa nachádza na východnom okraji intravilánu Poše. V čase vydania ARK 2019 bolo v obci celkom 44 obydľí s rómskym obyvateľstvom, pričom všetky tieto obydľia boli koncentrované v osade (všetci Rómovia teda žijú v danej osade). Z týchto 44 obydľí bolo len 5 riadne skolaudovaných rodinných domov, 34 neskolaudovaných

murovaných domov a 5 unimobuniek. V skolaudovaných rodinných domoch žilo spolu 50 osôb (priemerná obložnosť 10,0 osoby na 1 dom), v neskolaudovaných rodinných domoch žilo 290 osôb (obložnosť 8,5) a v unimobunkách žilo 30 osôb (obložnosť 6,0). Bývanie v neskolaudovaných domoch (a iných obydlíach) predstavuje veľký problém, nakoľko takéto domy predstavujú spravidla čierne stavby, nie je teda možné legálne ich pripojiť na inžinierske siete (elektrina, vodovod, kanalizácia, plyn...). Navyše, v takýchto domoch žijú osoby spravidla vo výrazne zhoršených sociálnych a hygienických podmienkach, bez prístupu k tečúcej vode priamo v dome, bez splachovacieho záchoda. Takéto zlé hygienické podmienky majú veľmi negatívne dopady na život a zdravie celej komunity. Územný plán obce počíta do budúca s rozvojom bývania tak v rámci existujúcej zástavby (napr. zahusťovaním zástavby – na záhradách rodinných domov, príp. zbúraním starého domu a výstavbou nového), ako aj postupným rozširovaním existujúcej zástavby (napr. predĺžením existujúcich ulíc). Mimoriadne dôležitým faktorom z pohľadu rozvoja obce (nielen z pohľadu rozvoja individuálnej bytovej výstavby, ale z pohľadu komplexného rozvoja – tzn. napr. aj poľnohospodárstva, budovania infraštruktúry, prípadných nájomných vzťahov k pozemkom a pod.) je jednoduchosť / resp. komplikovanosť vlastníckej štruktúry pozemkov v katastri obce. V tejto súvislosti možno konštatovať, že štruktúra vlastníckych vzťahov k pozemkom v katastri obce Poša je mimoriadne komplikovaná (obrovský počet parciel; väčšina parciel zapísaná v registri „E“; obrovské množstvo spoluvlastníkov na jednotlivých parcelách a pod.). Riešením tohto (z pohľadu komplexného rozvoja obce) negatívneho javu je vykonanie komplexného projektu pozemkových úprav (PPÚ) v extraviláne.

Dopravná infraštruktúra

Z aspektu pripojenia obce na medzinárodné a rýchlostné cestné a železničné komunikácie je poloha Poše veľmi nevýhodná. Najdôležitejšia dopravná tepna Slovenska – diaľnica D1, sa totižto nachádza až pri 55 km vzdialenom Prešove. Horšie je to s napojením na hlavnú železničnú tepnu Slovenska – tá je dostupná až v Kysaku alebo Košiciach. Najdôležitejším dopravným uzlom v okolí Poše, na ktorom sa nachádzajú zastávky medzinárodnej autobusovej i železničnej prepravy ako i medzinárodné letisko, je cca 60 km vzdialené mesto Košice.

Samotná obec Poša leží na ceste II. triedy č. 554, ktorá prepája cestu I/18 (v obci Nižný Hrabovec) s cestou I/19 (v Trhovišti). Na túto cestu II. triedy sa napája sieť miestnych komunikácií. Väčšina miestnych komunikácií v Poši má bezprašnú povrchovú úpravu s rôznym šírkovým usporiadaním. Kvalita miestnych ciest v obci je poväčšine na slabšej úrovni, potrebná je ich rekonštrukcia (avšak z logických dôvodov je vhodné túto rekonštrukciu realizovať až po dokončení kanalizácie).

Chodníky sú v obci vybudované len popri hlavnej komunikácii (cesta II/554), aj tieto si však už vyžadujú rekonštrukciu. Samostatné cyklistické chodníky (určené na cestnú cyklistiku; také, ktoré by boli stavebne oddelené od cestných komunikácií) sa v obci aktuálne nenachádzajú.

Technická infraštruktúra

Obec má technickú infraštruktúru vybudovanú na relatívne dobrej úrovni. Vybudovaný je verejný vodovod, v ostatných rokoch prebehla aj výstavba verejnej kanalizácie (v roku 2024 započala jej kolaudácia). Táto verejná kanalizácia je napojená na ČOV v Nižnom Hrušove. Odvádzanie splaškových vôd sa tak zatiaľ ešte realizuje poväčšine len do žump, ktoré sú následne ich majitelia povinní vyprázdňovať v súlade so zákonom o vodách. Po skolaudovaní verejnej kanalizácie bude možné sa na ňu pripojiť.

Obec je plynofikovaná, všetky časti obce sú plne elektrifikované. V Poši funguje verejné osvetlenie, ktoré sa z dôvodu vyššej energetickej účinnosti (a úspornosti) postupne rekonštruje. Dostupný je mobilný signál aj internetové pripojenie.

Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou

Technická infraštruktúra	
vodovod	áno
kanalizácia	nie*
ČOV	nie*
plyn	áno
elektrina, verejné osvetlenie	áno
obecný rozhlas	áno
mobilný operátor	áno
internet	áno

* aktuálne (2024)započala kolaudácia verejnej stokovej siete

Zdroj: Obecný úrad

Zdravotnícka a sociálna infraštruktúra, služby

Obyvatelia Poše musia za primárnu zdravotnú starostlivosť dochádzať. Ambulancie primárnej zdravotnej starostlivosti pre obyvateľov obce Poša, v rámci ktorých sa zriaďujú zdravotné obvody (ambulancia všeobecného lekára pre dospelých, všeobecného lekára pre deti a dorast a gynekologická ambulancia), sa totižto nachádzajú vo Vranove nad Topľou. Len ambulancia zubného lekára je dostupná bližšie – v Nižnom Hrabovci. Ďalšie špecializované zdravotné ambulancie sa nachádzajú v okolitých mestách.

Najbližšia stanica Hasičského a záchranného zboru (profesionálnych hasičov) sídli vo Vranove, rovnako tak najbližšia stanica rýchlej zdravotníckej pomoci. V Poši aktuálne prebieha proces zriaďovania Dobrovoľného hasičského zboru.

Spomedzi základných služieb je v obci k dispozícii predajňa rozličného tovaru a pohostinské služby. Nenachádza sa tu pošta ani bankomat. Najbližšie pobočky banky a zdravotnej poisťovne sa nachádzajú v okresnom meste.

Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2024)

Všeobecný lekár pre dospelých	nie	Zariadenie sociálnych služieb	nie
Všeobecný lekár pre deti a dorast	nie	Pošta	nie
Stomatologická ambulancia	nie	Predajňa zmiešaného tovaru	áno
Gynekologická ambulancia	nie	Bankomat	nie
Lekáreň	nie	Stanica Hasičského a záchr. zboru	nie
Záchranná zdravotná služba	nie	Dobrovoľný hasičský zbor	nie*

* aktuálne sa v obci zriaďuje DHZ

Zdroj: Obecný úrad

Z hľadiska poskytovania sociálnych služieb (na základe zákona o sociálnych službách) zabezpečuje obec Poša svojim obyvateľom nasledovné sociálne služby a sociálnu pomoc:

- **posudková činnosť na účely odkázanosti na sociálnu službu:** povinná činnosť, ktorú obec v prípade potreby zabezpečuje na základe zákona o sociálnych službách;
- **základné sociálne poradenstvo:** v prípade potreby poskytovanie potrebných informácií jednotlivcom.

V obci nepôsobia žiadni iní verejní ani neverejní poskytovatelia sociálnych služieb.

Školstvo, kultúrno-spoločenský život a šport

V rámci predprimárneho vzdelávania je v obci Poša na adrese Poša 251 zriadená materská škola (ako súčasť ZŠ s MŠ Poša). ZŠ s MŠ funguje ako právny subjekt, jej zriaďovateľom je obec Poša. Materská škola poskytuje celodennú výchovu a vzdelávanie, v šk. roku 2023/2024 ju navštevuje 16 detí. Budova MŠ kapacitne nepostačuje a je aj v zlom technickom stave, preto je potrebné buď ju zrekonštruovať alebo postaviť novú budovu.

V Poši sa na adrese Poša 251 nachádza aj budova základnej školy, kde študujú žiaci 1. až 4. ročníka. Základnú školu v šk. roku 2023/2024 navštevuje 56 žiakov. Budova základnej školy kapacitne nepostačuje a je v zlom technickom stave, preto je potrebné ju rekonštruovať a rozšíriť. Telocvičňa v ZŠ chýba. Popri ZŠ s MŠ je zriadený (ako organizačná zložka ZŠ s MŠ) aj školský klub detí, v ktorom majú žiaci školy možnosť absolvovať v popoludňajších hodinách rôzne výchovno-vzdelávacie aktivity. Popri ZŠ s MŠ je zriadená aj školská jedáleň.

Žiaci 5. až 9. ročníka ZŠ majú možnosť navštevovať školu v susednom Nižnom Hrabovci, príp. v okolitých obciach a mestách. Najbližšie stredné školy sa nachádzajú vo Vranove nad Topľou (vzdialený 9 km od obce).

Kultúrny život v obci je primeraný veľkosti obce – počas roka sa tu koná niekoľko kultúrno-spoločenských podujatí (napr. Karneval, Stavanie mája, Folklorne slávnosti, Súťaž vo varení guláša, Vianočný koncert,...). Z hľadiska infraštruktúry kultúrnych zariadení má obec vybudovaný kultúrny dom, ktorého exteriérové priestory sú rekonštruované, chýba ešte dokončiť interiérovú časť. Obecná knižnica v obci zriadená nie je. Priamo v obci pôsobí folklórna skupina Pošanka. Ochotnícke divadelné teleso, v rámci ktorého by mohli miestni obyvatelia pôsobiť, chýba.

Pre potreby športového využitia obyvateľov je v západnej časti intravilánu obce prístupný športový areál s futbalovým ihriskom, šatňami, tribúnou a altánkom. Žiadny futbalový klub však v obci v súčasnosti nepôsobí, areál je teda využívaný v menšej miere (obec tu napr. každoročne organizuje exhibičný futbalový zápas). V obci pre potreby širokej verejnosti chýba multifunkčné ihrisko a preto by bolo vhodné ho vybudovať. K dispozícii je jedno detské ihrisko s rôznymi preliezkami a prvkami na hranie detí.

Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu

Kultúrny dom	áno	Telocvičňa	nie
Kino	nie	Športové ihrisko prírodné	áno
Obecná knižnica	nie	Športové ihrisko umelé	nie
Ochotnícky divadelný súbor	nie	Detské ihrisko	áno
Folklórny súbor	áno	Športový klub	nie

Zdroj: Obecný úrad

Podobne ako je tomu v iných obciach, aj v Poši má významné postavenie v živote obce cirkev, ktorá mala odjakživa významný vplyv na náboženské, kultúrne a spoločenské dianie. V obci sa nachádzajú tri kostoly, konkrétne rímskokatolícky filiálny kostol Najsvätejšieho Srdca Ježišovho, nový gréckokatolícky Chrám Narodenia Presvätej Bohorodičky a pri obecnom cintoríne stojí ešte starší gréckokatolícky kostol Narodenia Panny Márie. Pre potreby vykonávania smútočných obradov je v obci vybudovaný aj Dom smútku, ktorého strechu je však potrebné rekonštruovať.

Administratívno-správne služby

Na kvalitu života obyvateľov obce vplýva aj dostupnosť administratívno-správnych služieb subjektov verejnej správy. Možno konštatovať, že čím viac služieb je v obci dostupných, tým väčší je komfort obyvateľstva. Dostupnosť (blízkosť; nízka náročnosť na dochádzku za danými službami, či už z hľadiska vzdialenosti alebo času) administratívno-správnych služieb patrí medzi dôležité faktory ovplyvňujúce migračný pohyb obyvateľstva v obci.

Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správnych služieb

Inštitúcia	Miesto poskytovania služieb
Matričný úrad	Nižný Hrabovec
Pracovisko Finančnej správy	Vranov nad Topľou
Pracovisko Obvodného oddelenia policajného zboru	Slovenská Kajňa
Okresný súd	Vranov nad Topľou
Okresný úrad	Vranov nad Topľou
Pobočka Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny	Vranov nad Topľou

Zdroj: vlastné spracovanie

Bezpečnosť v obci

V intraviláne obce je zavedený monitorovací kamerový systém, ktorý je však značne zastaraný a je potrebné ho rekonštruovať. Existujúce kamery monitorujú najmä budovy v majetku obce (a im príslušné priestory). Z hľadiska prevencie kriminality, prípadného protispoločenského správania a v záujme spoľahlivejšieho zisťovania príp. porušení zákona by bolo vhodné existujúci kamerový systém v obci rozšíriť a osadiť ďalšie kamery na monitoring verejných priestranstiev, príp. aj potenciálne problémových úsekov z hľadiska cestnej premávky (napr. prechody pre chodcov a pod.).

Hospodárske pomery

Polohová atraktivita územia

V Slovenskej republike sa v plnej miere uplatňuje západo-východný gradient rozvoja, ktorý je odzrkadlením západo-východného gradientu rozvoja v Európe (v súvislosti s ekonomickou výkonnosťou krajín sa v Európe spomína taktiež severo-južný gradient rozvoja). Na Slovensku sa daná skutočnosť prejavuje tým spôsobom, že najvyspelejšie regióny sa nachádzajú v jeho západnej a najzaostalejšie v jeho východnej časti, pričom úroveň rozvoja smerom od západu na východ postupne klesá² (najmä čo sa týka ukazovateľov ako tvorba HDP, miera nezamestnanosti, ekonomická aktivita obyvateľstva, príjmy obyvateľstva, tvorba nových pracovných miest, ale aj infraštruktúrne vybavenie regiónov, kvalita domového a bytového fondu a pod.). Makropolohová atraktivita obce Poša, ležiacej na východnom Slovensku, je teda z aspektu jej potenciálu pre prítiahnutie investícií do priemyselnej výroby, resp. do prevádzok s vysokým počtom zamestnancov (napr. rôzne centrálné veľkosklady a pod.) veľmi nízka, keďže ekonomicky najrozvinutejšie regióny krajiny sa nachádzajú najmä na západe (s výnimkou funkčných mestských regiónov Košíc a Prešova).

Rovnako ako má obec z makropolohového hľadiska nevýhodnú polohu v menej rozvinutom regióne Horného Zemplína, aj z mezopolohového hľadiska je jej lokalizácia pomerne nevýhodná. Poloha obce vo vzťahu k regionálnym ekonomickým centráram a vo vzťahu k dopravnej infraštruktúre nadregionálneho významu (prítomnosť ktorej významne zvyšuje lokalizačný potenciál územia pre rôzne investície) je totižto málo priaznivá. Najvýraznejším ekonomickým centrom v regióne je mesto Vranov nad Topľou (vzdialený od obce 9 km). Obcou vedie cesta II. triedy č. 554, ktorá nie je významnou dopravnou spojniciou. Dôležitejšia cestná komunikačná línia regionálneho významu, cesta I. triedy č. 18, je najbližšie k Poši vedená susedným Nižným Hrabovcom (spájajúca Žilinu cez Prešov a Strážske s Michalovcami). Dopravná tepna nadregionálneho významu – diaľnica D1, je dostupná z obce najbližšie až v 41 km vzdialených Bidovciach. Obcou nevedie žiadna železnica. Najbližšia železničná stanica regionálneho významu sa nachádza v susednom Nižnom Hrabovci, na hlavný železničný ťah a diaľkové linky je možné napojiť sa najbližšie až v Košiciach (58 km od obce).

² Presnejšie, v súvislosti s úrovňou rozvoja jednotlivých slovenských regiónov sa v odbornej literatúre spomína rozdelenie Slovenska na bohatý (severo) západ a chudobný (juho) východ, pričom región Zemplín patrí práve do tej chudobnejšej časti.

Vzhľadom na vyššie uvedené by asi nebolo namieste domnievať sa, že priamo obec Poša má veľký potenciál pre prilákanie rôznych významných investícií (napr. do priemyselnej výroby, logistiky a pod.) s vyšším počtom nových pracovných miest. V blízkosti obce sa však nachádzajú viaceré väčšie aj menšie centrá zamestnanosti (najmä Vranov nad Topľou; vzdialenejšie sú už Humenné a Michalovce, pričom v rádiuse hodinovej dennej dochádzky sa nachádzajú aj mestá Prešov a Košice), ktoré zabezpečujú pracovné príležitosti pre široké okolie a ktoré majú zároveň potenciál tvorby ďalších nových pracovných miest. Obyvateľstvo obce teda môže svoju zamestnanosť riešiť formou dennej dochádzky do zamestnania do okolitých miest.

Poľnohospodárstvo a priemysel

V štruktúre poľnohospodárskej pôdy v katastri obce výrazne dominuje orná pôda (476,1 ha). V poľnohospodárskej výrobe má teda vzhľadom k rozsiahlym plochám ornej pôdy priaznivé podmienky najmä rastlinná poľnohospodárska výroba³. V katastri obce hospodári viacero subjektov poľnohospodárskej veľkovýroby.

Z hľadiska priemyselnej výroby sa v Poši žiadne priemyselné prevádzky, ani menšie komerčné remeselné dielne, nenachádzajú. Obyvateľstvo obce pracujúce v priemysle dochádza za prácou najmä do Vranova nad Topľou, Strážskeho, Michaloviec, príp. ďalších okolitých miest.

Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)

Poľnohospodárska pôda						
orná pôda	chmeľnice	vinice	záhrady	ovocné sady	TTP	spolu
476,1	0,0	0,0	25,7	1,9	16,7	520,4
Nepoľnohospodárska pôda						
lesné pozemky	vodné plochy	zastavané plochy a nádvorja		ostatné plochy		Spolu
198,9	41,0	78,1		5,9		324,0
Celková výmera územia						844,4

Zdroj: Štatistický úrad SR databáza DATAcube, vlastné spracovanie

Cestovný ruch

Cestovný ruch predstavuje interdisciplinárne odvetvie hospodárstva, na realizácii ktorého sa podieľa mnoho ďalších oblastí, ako sú napr. poľnohospodárstvo (v ostatnom období najmä ekologické poľnohospodárstvo a agroturistika), priemysel, stavebníctvo, služby a pod. Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu vyjadrujú príťažlivosť územia pre účastníkov cestovného ruchu, vytvárajú motiváciu pre návštevu danej lokality. Obec Poša leží pomerne ďaleko od najvýznamnejších turistických regiónov v rámci Slovenska (ktorými sú napr. Tatry, Nízke Tatry, Liptov, Spiš, Pieniny,...). V rámci letnej sezóny sú v okolí obce vyhľadávanými lokalitami Domaša a Zemplínska Šírava, no poloha obce voči nim nie je výhodná, nakoľko turista, ktorý chce tieto lokality navštíviť, si za miesto ubytovania zvolí radšej inú obec, ktorá má lepšiu východiskovú polohu. V obci a jej okolí chýbajú významnejšie prírodné pamiatky a prírodný potenciál rozvoja CR je tak v obci a jej blízkom okolí na nižšej úrovni.

Výhodou je, že v relatívnej blízkosti obce sa nachádzajú mnohé kultúrohistorické a umelecko-historické pamiatky Horného Zemplína (ako napr. zrúcaniny hradov Čičva, Jasenov a Brekov, hvezdáreň a Zemplínske múzeum v Michalovciach, kaštieľ a Vihorlatské múzeum v Humennom,...). Tieto pamiatky síce nepatria na zoznam kultúrneho svetového dedičstva UNESCO, no napriek tomu sú umelo vytvorené lokalizačné predpoklady rozvoja CR v okolí obce na dobrej úrovni.

³ Toto konštatovanie sa však týka len dostupnej plochy na poľnohospodársku výrobu, neberieme tu do úvahy ďalšie dôležité faktory, ako sú napr. klimatické, orografické alebo pôdne pomery, prípadné nájomné vzťahy a pod.

Medzi lokalizačné predpoklady CR patria aj kultúrno-spoločenské a športové podujatia, ktoré taktiež prispievajú k atraktivite okolitého regiónu a významne zvyšujú jeho návštevnosť. Počas roka sa ich v blízkom okolí koná viacero (napr. Vranovský jarmok, podujatia a koncerty organizované v Mestskom dome kultúry vo Vranove nad Topľou, výstavy v múzeách v Humennom a Michalovciach, rôzne jarmoky a slávnosti v okolitých mestách a obciach a pod.). Lokalizačné predpoklady cestovného ruchu (prírodné aj umelo vytvorené) v okolitom regióne sú teda na pomerne dobrej úrovni.

Lokalizačné predpoklady rozvoja CR priamo v katastri obce Poša sú zatiaľ na veľmi slabej úrovni. V obci nie je žiadna ponuka ubytovacích a stravovacích služieb pre turistov. Veľmi obmedzená je aj ponuka možností trávenia voľného času. V obci sa nachádzajú len dve pamiatky zaradené na zoznam národných kultúrnych pamiatok (gréckokatolícky kostol a archeologická lokalita Sídľisko), no nemajú však vysoký potenciál prilákania turistov. V nadväznosti na všetky vyššie uvedené skutočnosti možno skonštatovať, že cestovný ruch v obci Poša nebude v blízkej budúcnosti odvetvím, ktoré by pre jej obyvateľov zabezpečovalo príjmy.

Finančné hospodárenie

Finančné hospodárenie obce sa realizuje prostredníctvom rozpočtu obce, zostavovaného podľa dikcie § 9 zákona č. 369/1990 Zb. o obecnom zriadení na obdobie jedného kalendárneho roka. Pravidlá rozpočtového hospodárenia obce upravuje zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. V § 5 uvedeného zákona sú príjmy obce definované nasledovne:

- a) výnosy miestnych daní a poplatkov podľa osobitného predpisu
- b) nedaňové príjmy z vlastníctva a z prevodu vlastníctva majetku obce a z činnosti obce a jej rozpočtových organizácií podľa tohto alebo osobitného zákona,
- c) úroky a iné príjmy z finančných prostriedkov obce,
- d) sankcie za porušenie finančnej disciplíny uložené obcou,
- e) dary a výnosy dobrovoľných zbierok v prospech obce,
- f) podiely na daniach v správe štátu podľa osobitného predpisu,
- g) dotácie zo štátneho rozpočtu na úhradu nákladov preneseného výkonu štátnej správy v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok a dotácie zo štátnych fondov,
- h) ďalšie dotácie zo štátneho rozpočtu v súlade so zákonom o štátnom rozpočte na príslušný rozpočtový rok,
- i) účelové dotácie z rozpočtu VÚC alebo z rozpočtu inej obce na realizáciu zmlúv podľa osobitných predpisov,
- j) prostriedky z EÚ a iné prostriedky zo zahraničia poskytnuté na tento účel,
- k) iné príjmy ustanovené osobitnými predpismi.

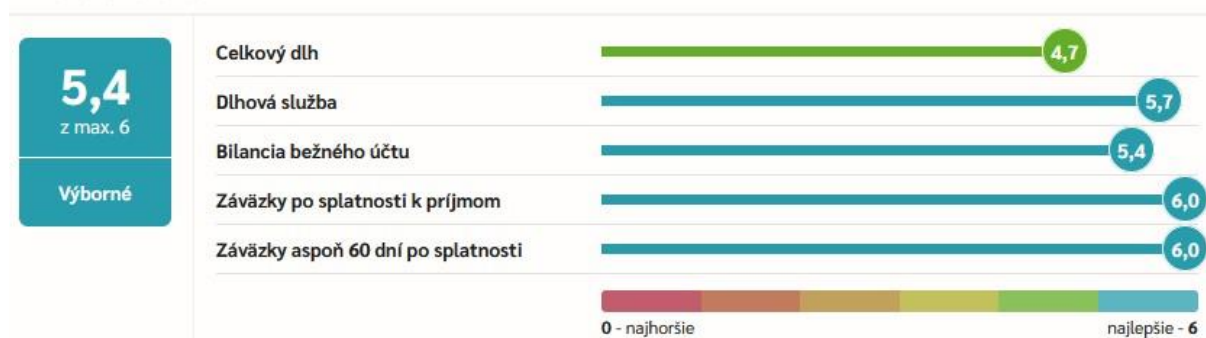
Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov, prostriedky získané z rozdielu medzi výnosmi a nákladmi z podnikateľskej činnosti po zdanení, návratné zdroje financovania a združené prostriedky.

V súlade s § 9 zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy zostavuje viacročný rozpočet. Tento viacročný rozpočet predstavuje ekonomický nástroj finančnej politiky obce, v ktorom sú v rámci jej pôsobnosti vyjadrené zámery rozvoja územia a potrieb obyvateľov vrátane programov obce najmenej na tri rozpočtové roky.

Ako ukazuje nasledujúci obrázok, obec Poša má vynikajúce finančné zdravie. Ide o hodnotenie spoločnosti INEKO, ktorá na základe rôznych kritérií vypočítava finančné zdravie jednotlivých slovenských samospráv. Obec Poša získala 5,4 bodu zo 6 možných. Finančné zdravie samosprávy je za obdobie kalendárneho roku 2022 (novšie dáta zatiaľ k dispozícii nie sú).

Obrázok 3: Finančné zdravie obce Poša
Finančné zdravie

Zdroj: www.hospodarenieobci.sk

Vyhodnotenie dotazníkového prieskumu

Dotazníkový prieskum názorov obyvateľstva bol realizovaný v mesiaci február 2024 v kombinovanej forme – v tlačenej aj online verzii. Online podoba dotazníka bola zverejnená na webe obce (www.posa.sk) a informácia o možnosti vyplnenia bola distribuovaná aj ďalšími informačnými kanálmi obce. Lehota na vyplnenie dotazníkov bola od 08.02. do 26.02.2024 (vrátane).

Celkovo bolo vyplnených spolu 224 dotazníkov – z toho 207 v tlačenej podobe a 17 v online formulári. V dotazníku boli použité otvorené, uzavreté aj polouzavreté druhy otázok, ktoré skúmali demografickú a socioekonomickú štruktúru respondentov, spokojnosť respondentov s rôznymi oblasťami života obce, návrhy respondentov ohľadom rozvoja obce a pod.

V nadväznosti na počet vyplnených dotazníkov možno konštatovať, že spoľahlivosť dotazníkového prieskumu je vysoká – úroveň spoľahlivosti presahuje 90 %. Navyše, demografická a socioekonomická štruktúra respondentov dobre odzrkadľuje základnú vzorku (obyvateľstvo obce). Všetko spolu to znamená, že samosprávne orgány obce sa môžu výsledkami tohto prieskumu do veľkej miery riadiť, nakoľko výsledky reprezentujú preferencie, potreby a názory obyvateľov obce.

V nasledovnom prehľade prinášame ucelené zhodnotenie výsledkov dotazníkového prieskumu (ktoré sú v niektorých prípadoch pre lepšiu prehľadnosť doplnené o graficky znázornené odpovede).

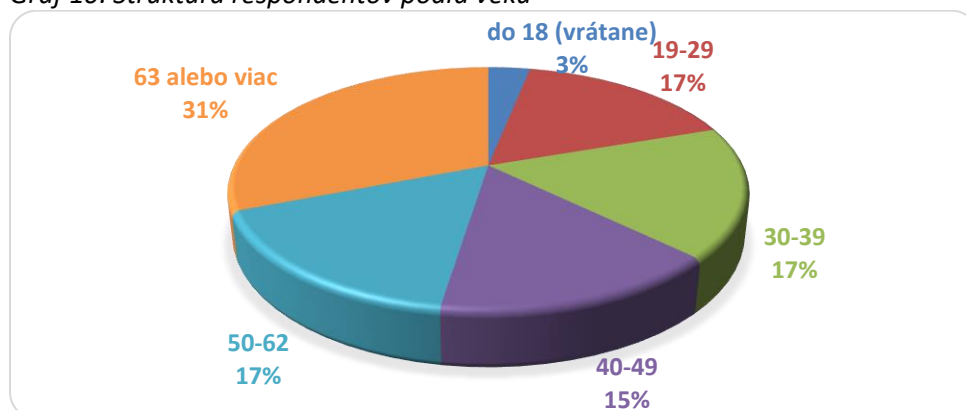
Výsledky prieskumu

Základné charakteristiky respondentov

- Prieskumu sa zúčastnilo spolu 224 respondentov, z toho 53 % žien a 47 % mužov (4 osoby svoje pohlavie neuviedli). Jednotlivé vekové kategórie boli zastúpené pomerne rovnomerne (v rozmedzí 15-17 %), len veková skupina seniorov (63 rokov a viac) mala vyšší podiel (31 %). Z hľadiska ekonomickej aktivity dominovali dôchodcovia (79 osôb) a zamestnanci (64 osôb), výraznejšie zastúpenie však mali aj nezamestnaní (30 osôb). Podobne ako pri vekovej štruktúre, aj z hľadiska vzdelanostnej štruktúry bolo zastúpenie jednotlivých vzdelanostných kategórií pomerne rovnomerné (v rozmedzí 23-31 %; len osoby s vysokoškolským vzdelaním mali 15 %-ný podiel).

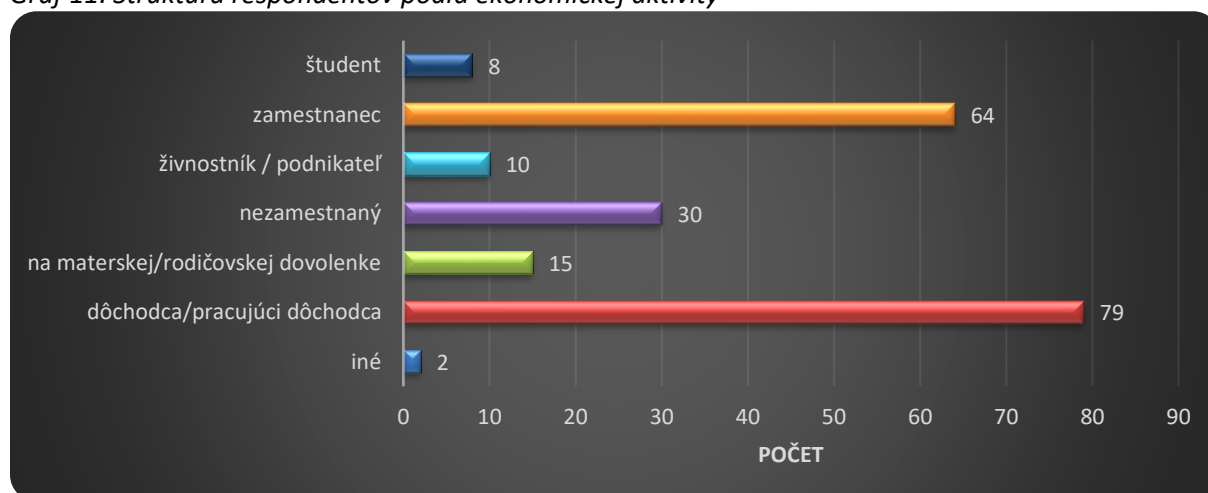

Graf 10: Štruktúra respondentov podľa veku

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Graf 11: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity

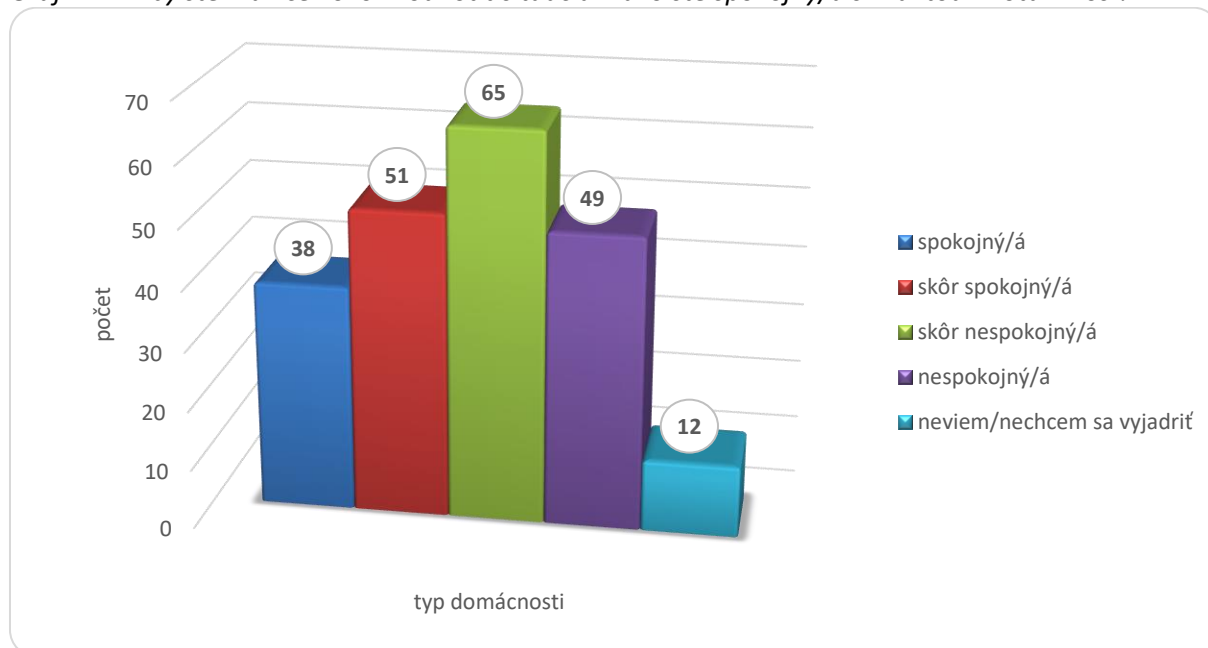
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Celková spokojnosť s obcou ako miestom života

- **V Poši síce prevláda celková nespokojnosť so životom v obci.** Kým celkovú spokojnosť (spokojný alebo skôr spokojný) s kvalitou života v obci vyjadrilo v Poši 89 respondentov z 215 (tí, ktorí sa k tejto otázke vyjadrili), nespokojnosť (nespokojný alebo skôr nespokojný) deklarovalo až 114 osôb. Spokojnosť teda vyjadrilo 41 % respondentov a nespokojnosť 53 % z nich (6 % respondentov sa nevyjadrilo).

Graf 12: Ak by ste mali celkovo zhodnotiť situáciu – ako ste spokojný/á s kvalitou života v Poši?

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Spokojnosť/nespokojnosť s vybranými oblasťami života obce

- **Najvyššia spokojnosť bola vyjadrená s odpadovým hospodárstvom, s verejným osvetlením a rozhlasom a s prácou obecného úradu** (odpovede umiestnené na prvých piatich miestach z hľadiska početnosti získaných „hlasov“). Respondenti mali možnosť vyjadriť svoju spokojnosť alebo nespokojnosť s vopred „prednastavenými“ oblasťami života obce. Na výber pritom mali až 26 rôznych možností, týkajúcich sa odpadov, bývania, kultúry, športu, voľného času, bezpečnosti, starostlivosti o zeleň a pod.
- **Na druhej strane, jednoznačne najvyššia NEspokojnosť bola vyjadrená predovšetkým s bezpečnosťou obyvateľov** (ochrana pred kriminalitou, vandalizmom, krádežami a pod.). S väčším odstupom nasledovala nespokojnosť s bezpečnosťou premávky v obci, dostupnosťou detských ihrísk, kvalitou chodníkov, možnosťami voľnočasových aktivít pre deti a mládež a so starostlivosťou o verejné priestranstvá a zeleň (odpovede umiestnené na prvých piatich miestach z hľadiska početnosti získaných „hlasov“).

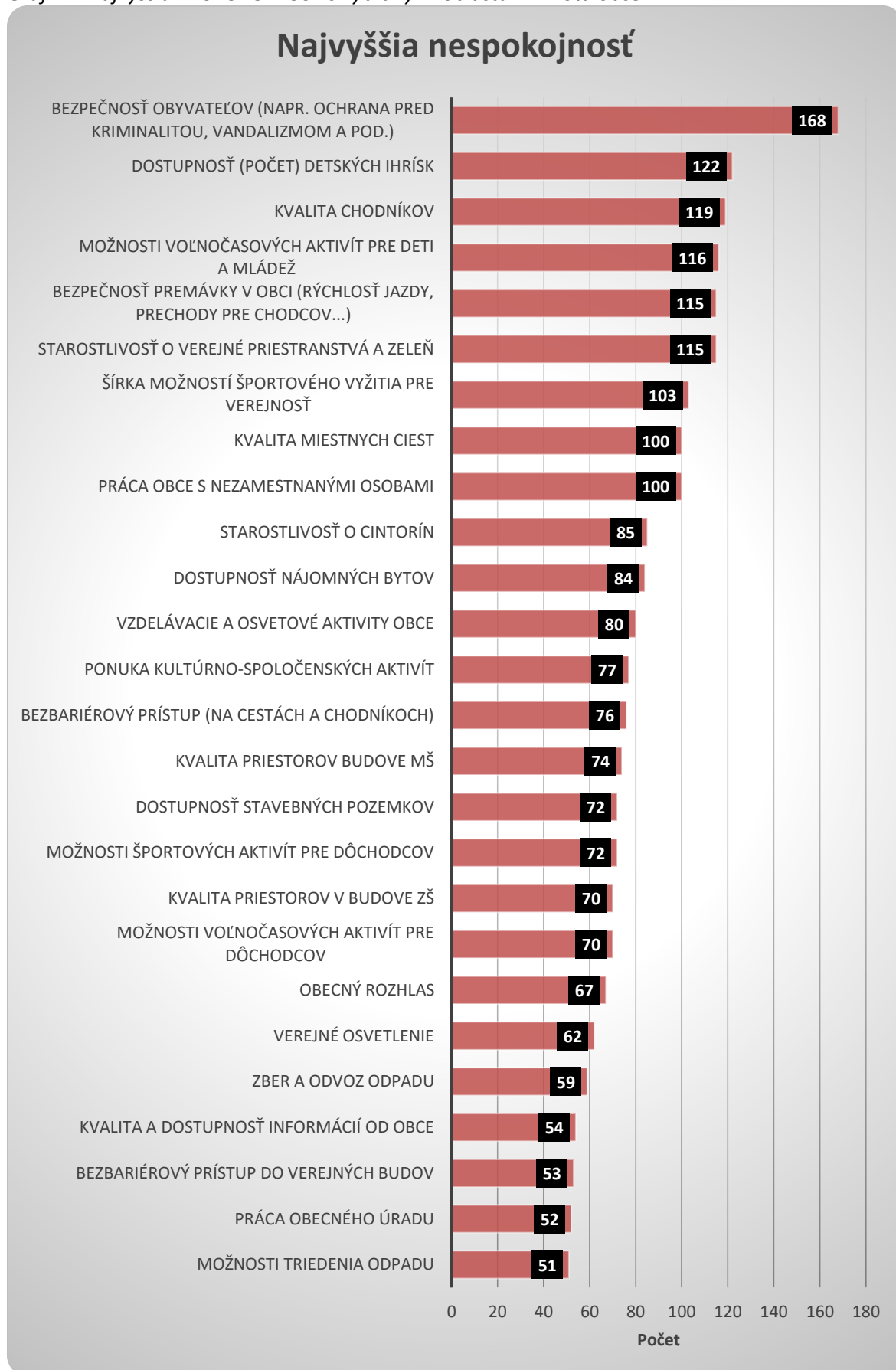
Graf 13: Najvyššia SPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Graf 14: Najvyššia NESPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne

- **Najvyššiu prioritu má dobudovanie kanalizácie, riešenie verejného poriadku a bezpečnosti obyvateľov a rekultivácia odkaliska.** Respondenti si mohli vybrať maximálne 5 z prednastavených odpovedí a označiť tak, ktorým oblastiam by sa mala v obci venovať prioritná pozornosť. Suverénne najvyšší počet respondentov (121) požaduje dobudovanie kanalizácie v obci. S menšími odstupmi nasleduje riešenie bezpečnosti obyvateľov (89 osôb) a rekultivácia odkaliska (68 osôb).
- Okrem prednastavených odpovedí mohli respondenti v otvorenej otázke uviesť aj čokoľvek iné, čo považujú za prioritu. Túto možnosť využilo 8 z nich. Odpovede v plnom znení prinášame v nasledovnom prehľade:
 - Vybudovanie autobusovej zastávky
 - Oprava kuchyne v kultúrnom dome
 - Uvažovať o službe osamelým dôchodcom- nákup potravín, lieky
 - Spomaľovač na konci Poše
 - Rovnaká povinnosť platiť dane pre všetkých obyvateľov obce. Osadníci neplatia za psy, za odpad, za nehnuteľnosti
 - Vyregulovať priekopu od kostola
 - Zastávka Cintorínska
 - poriadok v obci, správanie sa Rómov voči nerómom

Graf 15: Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

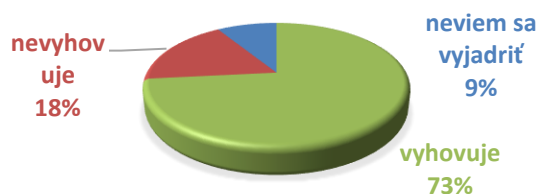

Odpadové hospodárstvo

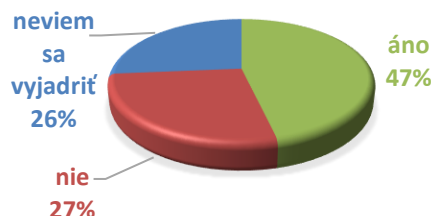
- **Väčšine respondentov súčasný systém zberu zmesového odpadu síce vyhovuje, zároveň tu však existuje pomerne veľká skupina osôb, podporujúcich zavedenie motivačného systému.** V Poši tento systém zberu odpadu vyhovuje 73 %-ám respondentov (149 z 203 osôb), nevyhovuje 18 % osôb. Respondenti mohli pritom uviesť aj dôvody, kvôli ktorým im tento systém nevyhovuje. Túto možnosť využilo 15 respondentov – tí ako dôvody uvádzali nízku frekvenciu zberu. Okrem toho sa vyjadrovali aj k triedenému zberu – v tomto prípade vyjadrovali nespokojnosť s možnosťami zberu papiera a BIO odpadu. Nespokojnosť bola vyjadrená aj s tým, že po obci sa povaluje voľne pohodený odpad a že niektorí obyvatelia „za odpad neplatia“.

Obrázok 4: Nastavenie odpadového hospodárstva v obci

Vyhovuje Vám súčasný systém zberu zmesového odpadu (TKO)?

Súhlasili by ste so zavedením motivačného systému zberu zmesového odpadu a poplatkov za odpad (tzv. „platiť za to, čo vyhodíš“)?

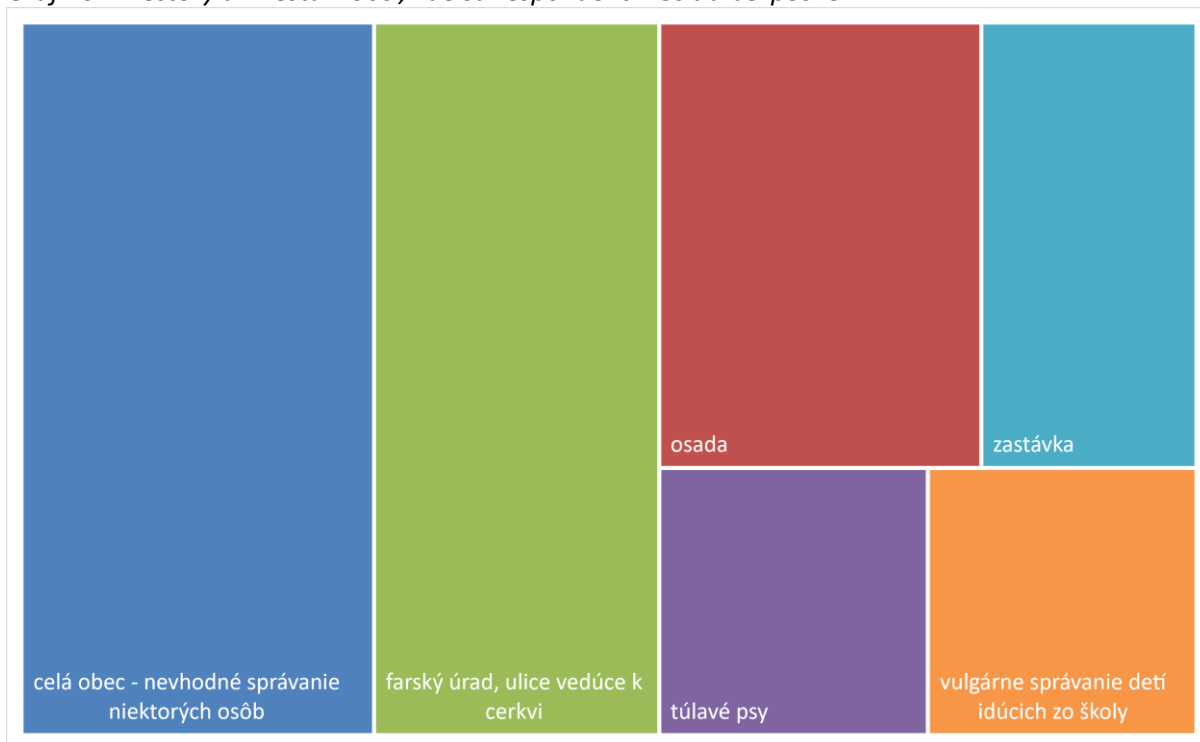
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Verejné priestory

- **Za miesta a priestory v obci, kde sa respondenti cítia najmenej bezpečne, je považovaná najmä obec ako celok – z dôvodu nevhodného správania niektorých osôb.** Konkrétnymi priestormi boli identifikované najmä farský úrad a ulice vedúce k cerkvi, osada, zastávka a cesta medzi školou a osadou. Na všetkých týchto miestach bolo dôvodom nízkeho pocitu bezpečia respondentov v drvivej väčšine prípadov uvádzané veľmi nevhodné správanie sa niektorých príslušníkov MRK na verejnosti. Okrem týchto miest bola identifikovaná aj hlavná cesta cez obec – z dôvodu rýchlej jazdy áut.

Graf 16: Priestory a miesta v obci, kde sa respondenti necítia bezpečne

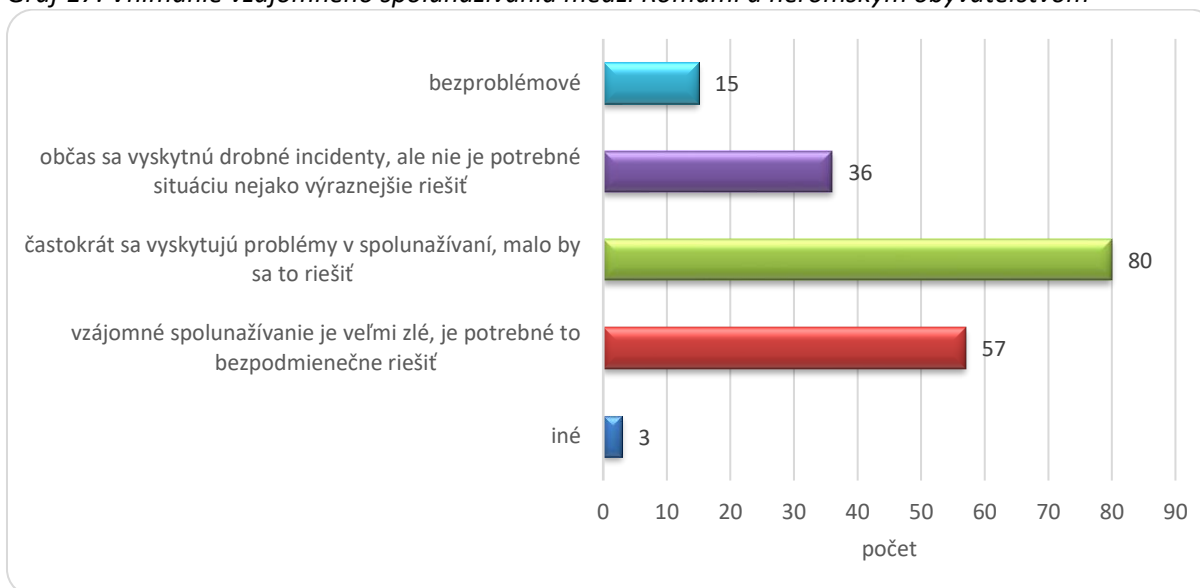

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Vzájomné spolunažívanie medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom, možnosti riešenia

- **Vzájomné spolunažívanie medzi jednotlivými komunitami v obci je výrazne zhoršené.** Až 71 % respondentov sa vyjadrilo, že problémy vo vzájomnom spolunažívaní je potrebné riešiť (137 zo 192 osôb, ktoré sa k tejto otázke vyjadrili). Najväčšia časť respondentov (80) eviduje časté problémy, ktoré by sa mali riešiť, pričom až 57 respondentov sa vyjadrilo, že situáciu je bezpodmienečne potrebné riešiť. Za bezproblémové považuje spolunažívanie Rómov a obyvateľov nerómskeho pôvodu len 15 osôb (8 %).

Graf 17: Vnímanie vzájomného spolunažívania medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom

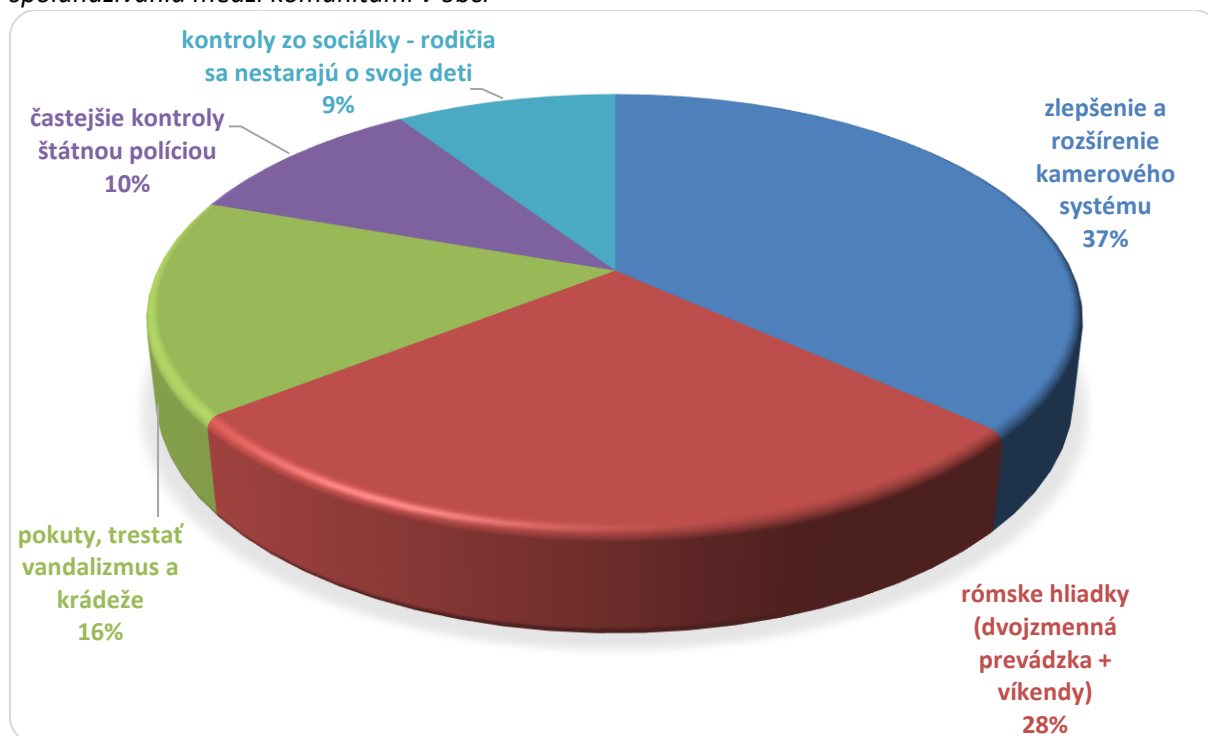
Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

- **Problémy vo vzájomnom spolunažívaní spôsobuje nevhodné správanie sa niektorých Rómov na verejnosti.** Takmer všetci respondenti, ktorí sa v otvorenej otázke konkrétne vyjadrili k tomu, čo je podľa nich na vzájomnom spolunažívaní problematické (presne 100 odpovedí), jednoznačne označili rôzne formy správania sa niektorých Rómov na verejnosti. Ide najmä o obťažovanie ľudí na ulici, vulgárne a veľmi drzé správanie (predovšetkým) detí, žiakov a mladých ľudí, popíjanie, hluk na uliciach, hlasná hudba vo dne aj v noci, krádeže majetku zo súkromných pozemkov, krádeže úrody, hádzanie kameňov a jabĺk po ľuďoch, vykonávanie potreby na verejných priestranstvách, odhadzovanie odpadkov kdekoľvek na verejných priestranstvách, túlavé psy, pálenie plastov a gúm v osade a čierne stavby.
- **Najčastejšie boli ako možnosti riešenia spolunažívania označované zlepšenie a rozšírenie kamerového systému v obci a výkon rómskych hliadok** (ktoré by, podľa niektorých respondentov, mali fungovať na dve zmeny, 7 dní v týždni). Okrem toho boli uvádzané aj častejšie a prísnejšie pokuty a rôzne tresty za vandalizmus a krádeže, častejšie kontroly štátnou políciou v obci a zavedenie kontrol zo strany pracovníkov sociálno-právnej ochrany detí a sociálnej kurately (z dôvodu, že rodičia detí v osade sa o svoje deti podľa vyjadrení niektorých respondentov nestarajú) – viď graf nižšie. Menej často uvádzané odpovede boli:

Početnosť odpovedí	Odpovede
7	dávať im prácu, v ktorej sú dobrí (stavba, pletenie opálok a metiel...), väčšie zapojenie do verejnoprospešných prác, dávať im pracovné príležitosti
7	siahnuť na príspevky rodičom (aby platili za škody, spôsobené deťmi)
4	nedávať im peniaze, ale lístky na potraviny
3	doprovod detí do školy v N. Hrabovci
1	realizovať rôzne vzdelávacie prednášky
1	spoločné športové podujatia

Graf 18: Respondentmi najčastejšie uvádzané možnosti riešenia (nepriaznivého) vzájomného spolunažívania medzi komunitami v obci

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

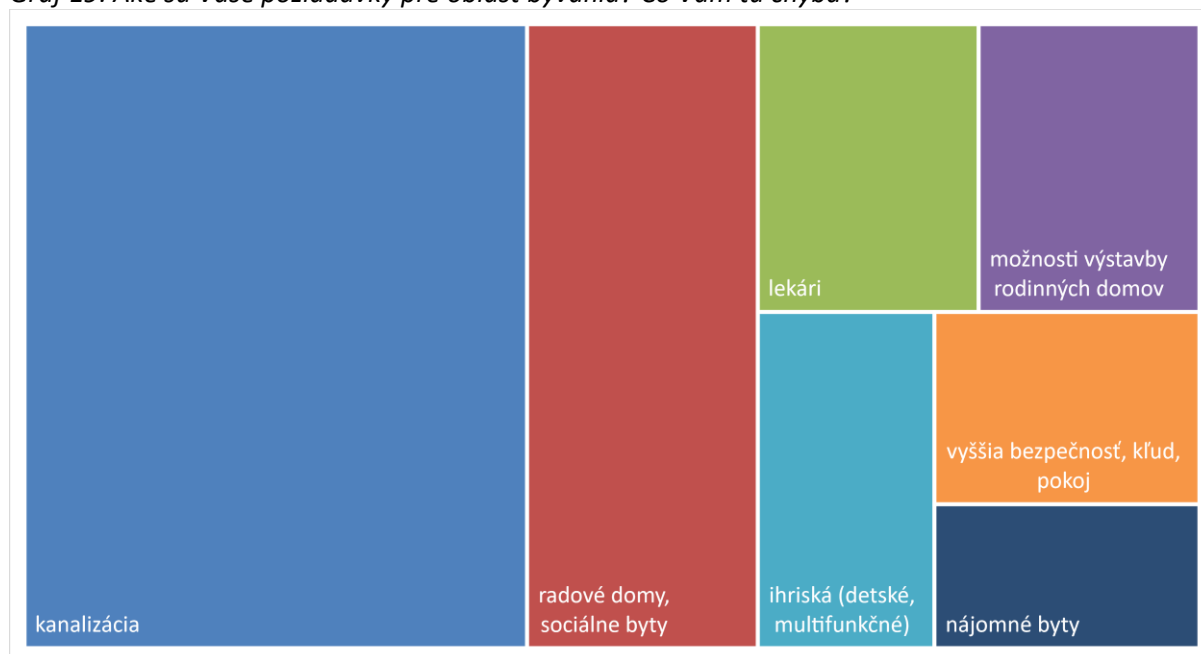
Nezamestnanosť, bývanie, vzdelávanie mládeže

- **Z hľadiska riešenia nezamestnanosti bol ako konkrétny krok spomínané najmä zriadenie sociálneho podniku v obci.** Úplne najčastejšie však bolo respondentmi uvádzané všeobecné konštatovanie o nedostatku pracovných miest a o potrebe zamestnávania mladých ľudí. Všetky odpovede týkajúce sa „nedostatkov v oblasti nezamestnanosti“ možno zhrnúť nasledovne:

Početnosť odpovedí	Odpovede
15	všeobecne je nedostatok pracovných miest v obci a okolí, viac zamestnávať mladých ľudí, aby nesedeli doma
7	chýba sociálny podnik (príp. "len" obecný podnik - poskytovanie rôznych obecných služieb, stavebné práce, komunálne služby, pomocné práce v domácnostiach...)
3	chýbajú nájomné priestory pre malých podnikateľov a služby
1	obyvatelia majú základné vzdelanie, nemajú na kvalitnejšie zamestnanie, spoliehajú sa na zamestnanie v obci cez projekty z Úradu práce
1	pomohli by verejné oznamy o voľných pracovných miestach

- **V otázke bývania dominuje požiadavka na dobudovanie kanalizácie.** Výraznejšie rezonovali aj požiadavky na riešenie bytovej otázky príslušníkov MRK – napr. výstavbou radových domov alebo sociálnych bytov. Ďalšími (avšak už menej častými požiadavkami) boli uvádzané výstavba nových a obnova existujúcich chodníkov, vybudovanie oddychového miesta, kde si môžu rodiny s deťmi posediť, zabezpečenie čistejších verejných priestranstiev (bez voľne pohodených odpadkov), zriadenie väčšieho obchodu a niektorých služieb (napr. kaderníctvo, holičstvo, cukráreň), zriadenie priestoru pre dôchodcov (na stretávanie), osvetlenie obce aj v noci a zriadenie školy „aj pre nerómskych obyvateľov“.

Graf 19: Aké sú Vaše požiadavky pre oblasť bývania? Čo Vám tu chýba?

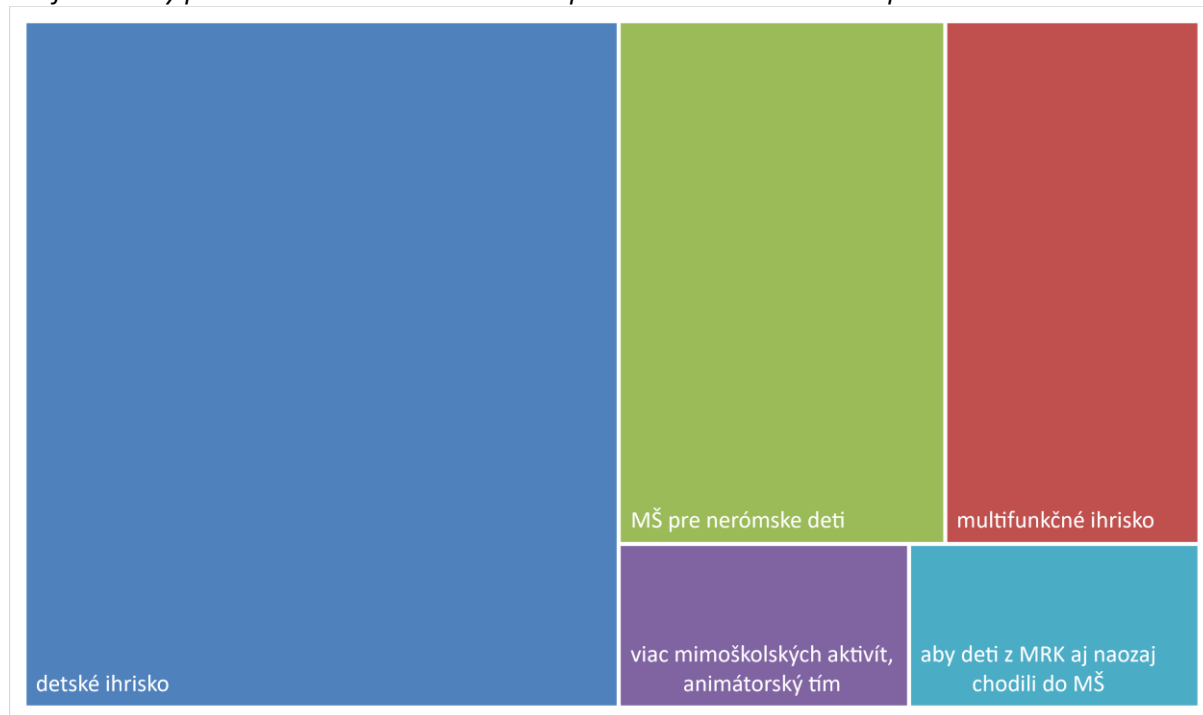

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

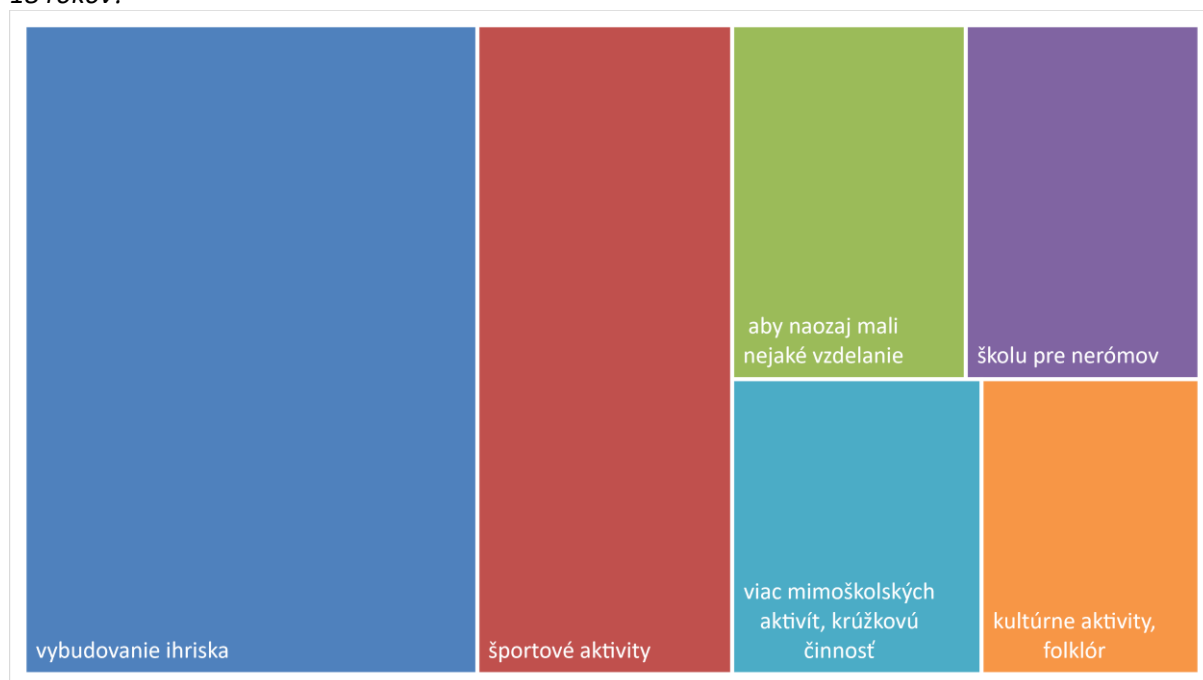
- **V oblasti vzdelávania jednoznačne dominujú požiadavky na výstavbu ihrísk (detské ihrisko, multifunkčné ihrisko).** Tak pre deti vo veku 0-6 rokov, ako aj vo veku 7-18 rokov, sú okrem výstavby nových ihrísk požadované aj rozšírenie mimoškolských aktivít (športové, kultúrne, vzdelávacie...) a zabezpečenie toho, aby deti „naozaj“ do školy (MŠ, ZŠ) chodili (odpovede respondentov naznačovali, že deti MŠ aj žiaci ZŠ majú veľmi slabú školskú dochádzku).

Graf 20: Čo by podľa Vás mala naša obec zabezpečiť v oblasti vzdelávania pre deti vo veku 0-6 rokov?

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Graf 21: Čo by podľa Vás mala naša obec zabezpečiť v oblasti vzdelávania pre deti a mládež vo veku 7-18 rokov?

Zdroj: dotazníkový prieskum, vlastné spracovanie

Voľný priestor na vyjadrenie

- V závere bol respondentom ponechaný voľný priestor na akékoľvek vyjadrenie. Túto možnosť využilo až 94 osôb. Nakoľko boli uvedené veľmi rôznorodé odpovede/návrhy/postrehy a pod., ich sumárnejšie vyhodnotenie je veľmi náročné. Všetky odoslané odpovede preto figurujú v pôvodnom znení v prílohe.

Súhrnné zhodnotenie kľúčových zistení

Na základe podrobného zhodnotenia všetkých odpovedí respondentov z dotazníkového prieskumu vyplývajú pre obec Poša nasledovné kľúčové zistenia:

- **Prevláda celková NESPOKOJNOSŤ so životom v obci.** Kým celkovú spokojnosť s bývaním v obci vyjadrilo 41 % respondentov, až 53 % z nich vyjadrilo celkovú nespokojnosť (označené odpovede na škále skôr nespokojný, nespokojný).
- **V obci je potrebné riešiť viaceré problémy** – veľmi pertraktovanými témami sú najmä **bezpečnosť a vzájomné spolunažívanie** (ochrana obyvateľov, v menšej miere aj dopravná bezpečnosť), **dobudovanie kanalizácie** a **slabé možnosti voľnočasových aktivít pre deti a mládež** (chýbajúca športová infraštruktúra – detské ihriská, multifunkčné ihriská, možnosti mimoškolských aktivít a pod.). Naprieč celým dotazníkom dominujú v odpovediach respondentov 3 kľúčové (najdôležitejšie, najvypuklejšie) problémy:

Spolužitie Rómov a „nerómov“, bezpečnosť obyvateľov:

Obyvateľov významne obťažuje nevhodné správanie sa určitých osôb, ktoré nerešpektujú zaužívané spoločenské normy slušného správania, sú hluční, znečisťujú priestranstvá odpadkami, obťažujú okoloidúcich nevhodným správaním a pod. To u obyvateľov vyúsťuje do obáv o svoju bezpečnosť. Za problematiku je takéto správanie považované nie preto, že sa takto správajú Rómovia, ale preto, že takéto správanie je problematické v akejkoľvek civilizovanej spoločnosti. V oveľa menšej miere (ako ohrozenie bezpečnosti v dôsledku správania niektorých osôb) je vnímaná aj dopravná bezpečnosť obyvateľov (z dôvodu rýchlej jazdy áut po hlavnej ceste).

Dobudovanie kanalizácie:

Obec Poša sa dlhodobo snaží budovať kanalizáciu, verejné kanalizačné rozvody sa však budujú len postupne. Výsledkom je, že žiadna lokalita zatiaľ nie je napojená na verejnú kanalizáciu, obyvatelia sú tak stále nútení používať najmä žumpy. Samospráva obce sa zatiaľ nedarí získať externé finančné zdroje tak, aby sa mohla celá kanalizácia v obci dobudovať a pripojiť na ČOV (čo je dôvodom jej pomalého, postupného budovania).

Slabé možnosti voľnočasových aktivít pre deti a mládež:

Podobne bola naprieč celým dotazníkom v rôznych odpovediach vyjadrovaná aj nespokojnosť s dostupnosťou športovej a voľnočasovej infraštruktúry (teda možnosťami trávenia voľného času). V obci teda existuje priestor a dopyt po výstavbe voľnočasovej infraštruktúry (detské ihriská, športové ihriská, príp. rôzne iné prvky a zariadenia), ako aj po širšej ponuke mimoškolských aktivít pre deti a mládež.

- **Medzi priority obyvateľov patrí aj sanácia odkaliska Poša.** Významná environmentálna záťaž celoslovenského rozsahu, verejne známa ako odkalisko Poša, sa objavila medzi prioritami respondentov – medzi oblasťami (problémami), ktoré by sa mali v obci riešiť prioritne. Na druhej strane, v otvorených otázkach sa už táto téma medzi odpoveďami takmer vôbec neobjavovala (ako tomu bolo napr. v prípade dobudovania kanalizácie alebo riešenia problémov vo vzájomnom spolunažívaní medzi Rómami a obyvateľstvom nerómskeho pôvodu).

A.II Analýza vonkajšieho prostredia

Vonkajšie prostredie v kontexte tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja predstavuje pre obec tie oblasti, ktoré síce ovplyvňujú jej rozvoj (v rôznej miere, či už významne alebo len okrajovo), avšak obec ich zároveň nedokáže svojou činnosťou nijako ovplyvniť. V makroregionálnej mierke je dôležitým činiteľom rozvoja obce európsky rozvojový koncept „Red octopus“, ktorý stanovuje hlavné rozvojové centrá Európy. Ide o tzv. „červenú chobotnicu“ (pomenovanie podľa tvaru tejto rozvojovej siete), ktorá spája najrozvinutejšie európske sídelné a aglomeračné centrá a centrá, ktoré majú najväčší potenciál ďalšieho rozvoja. Jedno z ramien „červenej chobotnice“ prechádza aj Slovenskom, a to jeho juhozápadnou časťou (oblasť Bratislavy). Obec Poša je teda od tohto ramena značne vzdialená. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 (KURS 2001) vyhodnotila jednotlivé sídelné centrá Slovenska ako terciárne centrá, t.j. centrá na základe ich terciárnej obslužnosti (úrovne vybavenosti vybranou vyššou občianskou vybavenosťou). Takýmto spôsobom bolo na národnej úrovni vytvorených päť skupín obcí (okrem Bratislavy a Košíc, ktoré stoja samostatne a nepatria do žiadnej skupiny), ktoré naznačujú úroveň obsluhy ako pre vlastné mesto, tak pre jeho zázemie (prvé tri skupiny sa pritom členia na dve podskupiny). Najbližšie centrá osídlenia pre obec Poša predstavujú mestá Vranov nad Topľou (2b. skupina) a Strážske (5. skupina) centier osídlenia.

Okrem centier osídlenia KURS 2001 na Slovensku stanovila jadrové ťažiská osídlenia, ktoré sú navzájom pospájané rozvojovými osami I. stupňa. Ostatné sídelné centrá sú pospájané osami II. a III. stupňa. Tieto rozvojové a urbanizačné osi sú súčasťou vyváženej hierarchizovanej sídelnej štruktúry. Podporujú sídelné väzby medzi obcami a rovnovážny sídelný rozvoj vrátane rozvoja vidieka. Vytvárajú podmienky pre dostupnosť k infraštruktúram, zachovanie a rozvoj prírodného a kultúrneho dedičstva a zabezpečujú požiadavky, ktoré sú na sídelnú štruktúru kladené z hľadiska ekonomických, sociálnych a environmentálnych potrieb. Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001 stanovuje tri stupne rozvojových osí, ktoré vychádzajú z nasledovných kritérií:

- rozvojová os prvého stupňa – prepája centrá osídlenia prvej skupiny a ťažiská osídlenia prvej úrovne v štáte a porovnateľné centrá mimo hraníc krajiny, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu rýchlostného typu,
- rozvojová os druhého stupňa – prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne s centrami osídlenia prvej skupiny a ťažiskami osídlenia prvej úrovne, resp. prepája centrá osídlenia druhej skupiny a ťažiská osídlenia druhej úrovne medzi sebou, zahŕňajúc najmenej jednu cestnú komunikáciu a jednu železniciu nadregionálneho významu alebo jednu rýchlostnú cestu,
- rozvojová os tretieho stupňa – prepája stredné centrá a ťažiská osídlenia tretej úrovne navzájom, ako aj ostatné vyhodnocované centrá osídlenia s ostatnými centrami osídlenia druhej skupiny.

Z pohľadu rozvoja územia Slovenska najdôležitejšia, teda rozvojová os I. stupňa, prepája Bratislavu a Košice (o. i.) severoslovenským dopravným koridorom cez Žilinu, Poprad a Prešov. Obec Poša teda na tejto najvýznamnejšej osi neleží a z tohto dôvodu možno len ťažko očakávať priaznivý rozvojový impulz pre obec z vonkajšieho prostredia prostredníctvom súkromných investorov (ktorí by sa nemuseli usadiť priamo v obci, stačilo by v jej blízkosti – tak, aby vytvorili nové pracovné príležitosti v rámci rádia dennej dochádzky do zamestnania z obce Poša).

Výrazným vonkajším rozvojovým impulzom pre oblasť okresu Vranov nad Topľou by mohla byť zvýšená podpora zo strany vlády formou investičných stimulov pre tie priame zahraničné investície, ktoré sa realizujú čo najbližšie k tomuto regiónu (keď už nie priamo v ňom). Skúsenosti však ukazujú, že od roku 2002, kedy sa začalo s poskytovaním investičnej pomoci, jednotlivé slovenské vlády touto formou podporovali smerovanie priamych zahraničných investícií primárne do najrozvinutejších regiónov Slovenska (najmä do trojuholníka Bratislava – Trnava – Nitra, do Košíc a oblasti stredného Považia po Žilinu). Do oblasti Vranova nad Topľou smerovala len úplne minimálna časť investičnej pomoci vlády. Z prostredia investičnej pomoci teda len ťažko očakávať priaznivé rozvojové impulzy pre región v blízkej budúcnosti.

Ďalším rozvojovým impulzom, ktorý by mohol prísť z vonkajšieho prostredia, je (najmä finančná) pomoc vlády pre najmenej rozvinuté okresy, poskytovaná v súlade so zákonom č. 336/2015 Z. z. o podpore najmenej rozvinutých okresov (NRO). Jedným z týchto NRO je aj okres Vranov nad Topľou. Podpora v rámci NRO má smerovať najmä na tvorbu nových pracovných miest. Hoci finančný balík, dostupný pre okres v rámci tejto podpory, nie je nejaký obrovský a teda neznamená nejaké výrazné investície, v prípade jeho vhodného využitia môže čiastočne prispieť k rozvoju okresu ako takého (a v rámci neho aj k rozvoju obce Poša).

Štrukturálne fondy v programovom období 2021-2027

Jednou z možných ciest získavania finančných prostriedkov na realizáciu investičných akcií sú Európske štrukturálne a investičné fondy. Napriek tomu, že tieto európske štrukturálne a investičné fondy sú na Slovensku z aspektu regionálneho rozvoja definované ako „doplnkové“ zdroje financovania, v súčasnom modeli regionálnej politiky a nastavenia financovania samospráv sú práve tieto prostriedky z EŠIF hlavným zdrojom financií, bez ktorého by len ťažko boli samosprávy schopné financovať svoje rozvojové investičné projekty. V programovom období EÚ 2014 – 2020 čerpalo Slovensko európske štrukturálne a investičné fondy v rámci Cieľa Investovanie do rastu a zamestnanosti a v rámci Cieľa Európska územná spolupráca. V roku 2023 sa toto programové obdobie (z hľadiska financovania a ukončenia projektov) končí, pričom aktuálne sa už nachádzame v programovom období 2021-2027.

Schválená je už Partnerská dohoda medzi Slovenskom a EÚ na nastávajúce programové obdobie 2021-2027 a taktiež Operačný program Slovensko (SR už teda v novom období bude mať len jeden operačný program, čo je oproti minulému obdobiu 2014-2020 významná zmena). Riadiaci orgán OP Slovensko (ktorým je MIRRI SK) a sprostredkovateľské orgány tak môžu pripravovať výzvy na podávanie projektov.

Ďalším významným zdrojom financovania rozvojových projektov v najbližších rokoch je pre Slovensko Plán obnovy a odolnosti Slovenskej republiky (tzv. Plán obnovy). Čiastočne z tohto Plánu obnovy môžu čerpať aj samosprávy. Plán obnovy sa však už nezaraďuje medzi EŠIF, ide o samostatný zdroj financovania, ktorý vznikol na podnet EÚ ako reakcia na krízu, spôsobenú pandémiou COVID-19. Plán obnovy reaguje najmä na jej ekonomické dopady, v podmienkach Slovenskej republiky však aj na dlhodobé systémové nedostatky v slovenskej spoločnosti (SR je povinná uskutočňovať aj niektoré reformy).

Obrázok 5: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027

▶ PROGRAM SLOVENSKO	12 593 734 933 EUR
▶ PROGRAM RYBNÉ HOSPODÁRSTVO SLOVENSKEJ REPUBLIKY	15 225 428 EUR
▶ PROGRAMY PRE OBLASŤ VNÚTORNÝCH ZÁLEŽITOSTÍ	103 625 941,98 EUR

PROGRAMY ÚZEMNEJ SPOLUPRÁCE:
904 756 054 EUR (nielen slovenská obálka)

▶ Interreg VI-A Slovensko - Česko	85 323 597 EUR
▶ Interreg VI-A Slovensko - Rakúsko	55 500 000 EUR
▶ Interreg VI-A Poľsko - Slovensko	129 839 952 EUR
▶ Interreg VI-A Maďarsko - Slovensko	129 000 000 EUR
▶ Interreg NEXT HU - SK - RO - UA	66 092 505 EUR
▶ Interreg Danube Region Programme 2021-2027	215 000 000 EUR
▶ Interreg Central Europe Programme	224 000 000 EUR

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Obrázok 6: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027

Zdroj: Tvoríme lepšie Slovensko (brožúra MIRRI SK)

Zmena klímy

Veľmi dôležitý faktor, ktorý bude čoraz viac ovplyvňovať rozvoj obce Poša a ktorý je potrebné nutne riešiť, je zmena klímy (samozrejme, tento faktor nevplýva len na obec, ale pôsobí celosvetovo; v konečnom dôsledku však pôsobí aj lokálne – najčastejšie v podobe extrémnejších prejavov počasia ako sú horúčavy, povodne, suchá a pod.).

Zmena klímy ako fenomén 21. storočia sa stáva jednou z najväčších výziev environmentálnej politiky. Svetové ekonomické fórum vo svojej Správe o globálnych rizikách (2018), v ktorej pravidelne vyhodnocuje 50 najväčších globálnych rizík z hľadiska ich účinku, pravdepodobnosti a vzájomných interakcií, zaradilo extrémne prejavy počasia, krízu z nedostatku vody, prírodné katastrofy a zlyhanie zmierňovania zmeny klímy a adaptácie medzi 5 najväčších rizík súčasnosti (MŽP, 2018).

Za obdobie rokov 1881 – 2017 sa na Slovensku pozoroval:

- rast priemernej ročnej teploty vzduchu asi o 1,73 °C (z pohľadu ročných sezón k najrýchlejšiemu otepľovaniu dochádza v lete a na jar);
- priestorovo rozdielny trend ročných úhrnov atmosférických zrážok v priemere asi o 0,5 % (na juhu Slovenska bol pokles miestami aj viac ako 10 %, na severe a severovýchode ojedinele úhrn zrážok vzrástol do 3 %);
- pokles relatívnej vlhkosti vzduchu (na juhu Slovenska od roku 1900 doteraz o 5 %, na ostatnom území menej);
- pokles všetkých charakteristík snehovej pokrývky do výšky 1000 m n. m. takmer na celom území Slovenska (vo väčšej nadmorskej výške bol zaznamenaný jej nárast);
- vzrast potenciálneho výparu a pokles vlhkosti pôdy – charakteristiky výparu vody z pôdy a rastlín, vlhkosti pôdy, slnečného žiarenia potvrdzujú, že najmä juh Slovenska sa postupne vysušuje;
- zmeny v premenlivosti klímy (najmä zrážkových úhrnov) – príkladom sú v krátkom časovom intervale striedajúce sa extrémne vlhké a suché roky: extrémne suchý rok 2003 a čiastočne aj 2007, extrémne vlhké roky 2010 a 2016 a mimoriadne suchý rok 2011 a čiastočne aj 2012. Za ostatných 15 rokov došlo k významnejšiemu rastu výskytu extrémnych denných a niekoľkodenných úhrnov zrážok, čo malo za následok zvýšenie rizika lokálnych povodní v rôznych oblastiach SR. Na druhej strane v období rokov 1989 – 2017 sa oveľa častejšie ako predtým vyskytovalo lokálne alebo celoplošné sucho, ktoré bolo zapríčinené predovšetkým dlhými obdobiami relatívne teplého počasia s malými úhrnmi zrážok v niektorej časti vegetačného obdobia. Zvlášť výrazné bolo sucho v rokoch 1990 – 1994, 2000, 2002, 2003 a 2007, v niektorých regiónoch na západe Slovenska aj v rokoch 2015 a 2017.

Riešením, ktoré by malo v konečnom dôsledku zabrániť, alebo aspoň minimalizovať riziká a negatívne dôsledky zmeny klímy, je kombinácia zmierňovacích opatrení zameraných na znižovanie emisií skleníkových plynov (mitigácia) s opatreniami, ktoré znížia zraniteľnosť a umožnia adaptáciu človeka a ekosystémov s nižšími ekonomickými, environmentálnymi a sociálnymi nákladmi. Cieľom adaptácie je zmierniť nepriaznivé dôsledky zmeny klímy, znížiť zraniteľnosť a zvýšiť adaptívnu schopnosť prírodných a človekom vytvorených systémov voči aktuálnym, alebo očakávaným negatívnym dôsledkom zmeny klímy, a posilniť odolnosť celej spoločnosti zvyšovaním verejného povedomia v oblasti zmeny klímy a budovaním znalostnej základne pre účinnejšiu adaptáciu (MŽP, 2018).

STEEP analýza

Pri stretávaní sa s rôznymi problémami a výzvami je potrebné si uvedomiť, že ich riešenie môže byť v budúcnosti ovplyvnené rôznymi vonkajšími faktormi, ktoré obec nedokáže ovplyvniť. Úlohou STEEP analýzy (analýzy externého prostredia) je napomáhať tvorcom rozhodnutí predvídať budúci možný vývoj a na tieto zmeny sa pripraviť.

Formulár 4 (A8): STEEP analýza

Sociálne	Technologické	Ekonomické	Ekologické	Politické	Hodnoty
Starnutie obyvateľstva , emigrácia mladých ľudí do miest	Úroveň technológie poskytovateľa	Nové trhy a nové príležitosti (napr. cestovný ruch)	Vplyv rôznych subjektov na ŽP	Politika vlády v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti	Zmena postojov k lokálnemu rozvoju
Zmeny postojov a správania – aktívny tretí sektor	Dostupná technológia a využívaná technológia	Klesajúce trhy v niektorých poskytovaných službách	Možnosti obnovy a tvorby ŽP	Štrukturálna politika Európskej únie	Zmena životného štýlu
Zmeny správania obyvateľov	Technológia využívaná obyvateľmi, podnikateľmi	Dostupnosť finančných zdrojov	Politika ŽP	Vojna na Ukrajine	Tímová spolupráca
Móda	Kontakt s obyvateľmi prostredníctvom technológie	Daňová politika	Podpora tvorby a ochrany ŽP	Zmena vlády ako výsledok volieb	Osobné hodnoty

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

A.III Zhodnotenie súčasného stavu územia

Zhodnotenie súčasného stavu územia je spracované formou SWOT analýzy. Tá bola vypracovaná na základe auditu rozvojových zdrojov obce.

SWOT analýza

Formulár 5 (A10): SWOT analýza

Silné stránky	Slabé stránky
• žiadne problémy s povodňami v obci • vysoká úroveň vytriedenia komunálnych odpadov • priaznivý trend rastu počtu obyvateľov • veľmi pozitívny vývoj prirodzeného pohybu obyvateľstva • priaznivá veková štruktúra obyvateľstva • vybudovaná základná technická infraštruktúra (vodovod, kanalizácia, ČOV) • školy a školské zariadenia pre predprimárne a nižšie primárne vzdelávanie dostupné priamo v obci • výborné finančné hospodárenie obce	• existencia významnej environmentálnej záťaže – odkaliska Chemka Strážske • negatívny vývoj migračného pohybu obyvateľstva • veľmi vysoká miera nezamestnanosti • veľmi nepriaznivá štruktúra UoZ podľa vzdelania, doby evidencie a klasifikácie zamestnaní • existencia segregovanej koncentrácie – rómskej osady s nízkou kvalitou obydľí • slabšia kvalita miestnych komunikácií a chodníkov • nedostatočná kapacita škôl • slabá kvalita vnútorných priestorov MŠ a ZŠ • chýbajúce športoviská na realizáciu rôznych športov • výrazne zhoršené spolunažívanie medzi komunitami v obci • slabá makropolitická atraktivita územia • nevýhodná poloha obce pomerne ďaleko od výraznejších centier zamestnanosti v rámci Slovenska (urbánnych centier) • nevýhodná poloha obce vzhľadom na nadradenú dopravnú infraštruktúru (diaľnica, železnica) • málo rozvinutá miestna hospodárska základňa • veľmi slabé predpoklady rozvoja cestovného ruchu • nezrealizovaný projekt pozemkových úprav
Príležitosti	Ohrozenia
• výstavba bytového domu • realizácia projektu pozemkových úprav • využitie európskych štrukturálnych a investičných fondov, ako aj iných zdrojov na realizáciu rozvojových aktivít • možnosti podpory nezamestnaných občanov v rámci AOTP (menšie obecné služby, regionálna zamestnanosť...)	• nedostatočné využitie možných zdrojov z EÚ • vysoká administratívna náročnosť pre získanie financií z EŠIF • neustále zvyšovanie administratívnej záťaže výkonu miestnej samosprávy bez kompenzácie z hľadiska paralelného zvyšovania zdrojov (finančných, personálnych)

Zdroj: vlastné spracovanie

Kľúčové faktory a disparity územia

Vyhodnotením silných stránok a príležitostí zo SWOT analýzy boli identifikované hlavné faktory rozvoja obce. Podobne, na základe vyhodnotenia slabých stránok a ohrození boli identifikované hlavné disparity obce.

Hlavné faktory rozvoja:

- podpora marginalizovaných rómskych komunít
- racionálne hospodárenie samosprávy
- pripravenosť obce na získanie externých zdrojov na realizáciu rozvojových projektov (pripravené projektové dokumentácie)
- využitie zdrojov z EŠIF na realizáciu investičných a neinvestičných projektov, aktivita obce pri realizácii rozvojových projektov
- rozvoj poľnohospodárskej výroby

Hlavné disparity rozvoja:

- existencia odkaliska Chemka Strážske – odkalisko doposiaľ nebolo sanované, zistené bolo prekročenie viacerých limitných hodnôt, čím dochádza k významnému znečisťovaniu životného prostredia
- emigrácia obyvateľstva – z obce emigruje predovšetkým mladé obyvateľstvo, najčastejšie z dôvodu slabej ponuky pracovných miest (v porovnaní s mestami)
- nízky potenciál pre prilákanie investícií znamenajúcich tvorbu väčšieho počtu pracovných miest (napr. do priemyselnej výroby, veľkoskladov a logistiky a pod.) – z dôvodu málo výhodnej polohy vo vzťahu k ekonomickým centráram a nadradenej dopravnej infraštruktúre má obec veľmi nízky lokalizačný potenciál pre prilákanie takýchto investícií
- slabšia ponuka pracovných príležitostí priamo v obci (v porovnaní s väčšími mestami) – obec nedokáže vygenerovať dostatočný počet pracovných príležitostí pre všetko svoje obyvateľstvo
- nezamestnanosť obyvateľstva – obyvateľstvo, ktoré si nevie nájsť prácu a neemigruje, upadá kvôli absencii dostatočného príjmu na živobytie do sociálnych problémov
- veľká rozdrobenosť pozemkov a komplikovaná štruktúra vlastníckych vzťahov v katastrálnom území obce – výrazne limitujúci faktor potenciálnych rozvojových aktivít z dôvodu veľkej náročnosti z hľadiska vysporiadania vlastníckych vzťahov (napr. pre technickú infraštruktúru, budovanie chodníkov a pod.).

B-Strategická časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Rozvoj rôznych regiónov, od lokálnej po makroregionálnu úroveň, je nutné chápať, realizovať, uvažovať a posudzovať v čo možno najširších súvislostiach a väzbách, nie izolovane. Z tohto dôvodu je preto pre stanovenie rozvojovej stratégie obce nevyhnutné rešpektovať aj rôzne „nadradené“ stratégie, ktoré boli prijaté či už na nadnárodnej úrovni, na úrovni štátu alebo VÚC.

Na medzinárodnej úrovni je Slovenská republika viazaná najmä **Agendou 2030**. Ide o súhrn globálnych záväzkov, ktorými medzinárodné spoločenstvo reaguje na najzávažnejšie výzvy súčasnosti. Zmena klímy, chudoba, zvyšujúce sa ekonomické a sociálne nerovnosti alebo neudržateľnosť prevládajúcich vzorcov výroby a spotreby sú komplexné a navzájom previazané problémy. Izolované zásahy a opatrenia preto strácajú účinnosť pri ich riešení. Agenda 2030 bola prijatá členskými štátmi Organizácie Spojených národov v roku 2015 a vyzýva štáty k spoločnému koordinovanému postupu pri riešení globálnych výziev. Táto Agenda 2030 bola prijatá najmä za účelom zabezpečenia udržateľného rozvoja vo svete. Obsahuje spolu 17 cieľov, ktorých plnenie je v záujme udržateľného rozvoja potrebné naplňať.

Implementácia Agendy 2030 je na Slovensku inštitucionálne rozdelená medzi Ministerstvo investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie SR a Ministerstvo zahraničných vecí SR. V konzultácii s odbornou verejnosťou bola Agenda 2030 na Slovensku premietnutá do užšieho súboru šiestich prioritných oblastí, ktoré zohľadňujú špecifiká Slovenska a ktoré budú základom ďalšej strategickej a koncepcnej práce. Sú nimi:

- *Vzdelanie pre dôstojný život,*
- *Smerovanie k znalostnej a environmentálnej udržateľnej ekonomike pri demografických zmenách a meniacom sa globálnom prostredí,*
- *Znižovanie chudoby a sociálna inklúzia,*
- *Udržateľné sídla, regióny a krajina v kontexte zmeny klímy,*
- *Právny štát, demokracia a bezpečnosť,*
- *Dobré zdravie.*

Vyššie uvedené prioritné oblasti sa premietajú aj do opatrení regionálnej politiky, podporujúcich rozvoj jednotlivých regiónov Slovenska.

Strategická časť Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030 nadväzuje na analytickú časť, ktorá predstavuje komplexnú analýzu územia. Táto časť PHSR obsahuje stratégiu rozvoja obce s ohľadom na jej vnútorné špecifiká a danosti. Jej súčasťou je strategická vízia, formulácia a návrh stratégie rozvoja, ako aj formulácia cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti.

Strategická vízia a hlavný cieľ obce

Vízia je želanou predstavou obyvateľov o budúcnosti, o tom, ako by mala obec vyzeráť. Je teda nástrojom na motiváciu, opisom ideálneho stavu, ktorý by sme chceli v budúcnosti dosiahnuť. Stanovuje rámec pre definovanie strategických cieľov a priorít na strednodobý časový horizont. Analýzou súčasného stavu obce, analýzou doteraz realizovaných a plánovaných projektov, na základe analýzy hlavných faktorov rozvoja a na základe funkcií, ktoré plní samospráva obce bola sformulovaná nasledovná **strategická vízia** obce Poša:

Obec Poša je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby.

Na dosiahnutie uvedenej strategickkej vízie bude potrebné naplniť hlavný cieľ rozvoja obce Poša na roky 2024-2030. **Hlavným cieľom** rozvoja obce je

„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľaďovaní životného prostredia obce“.

Stratégia rozvoja

Cieľom strategickkej časti programu je navrhnuť priority a opatrenia, ktoré budú viesť k naplneniu stanovenej vízie. Ide o návrh takých priorít a opatrení, ktorých riešenie je buď priamo v kompetencii obce alebo tiež takých, ktoré síce nie sú priamo v jej kompetencii, avšak obec ich dokáže svojou činnosťou a svojimi schopnosťami ovplyvniť žiaducim smerom.

Definovanie stratégie rozvoja obce vychádza najmä z detailného poznania jej vnútorného prostredia a z poznania potrieb obyvateľstva, pričom priamo nadväzuje na výsledky analýz. Stratégia vychádza zo základného predpokladu, že príslušné orgány verejnej správy od národnej po regionálnu úroveň budú zabezpečovať koordinovaný prístup v záujme dosiahnutia realizácie plánovaných zmien a že bude existovať dobrá informovanosť kľúčových aktérov regionálneho rozvoja.

Stratégia rozvoja obce je spracovaná v súlade s **Víziou a stratégiou rozvoja Slovenska do roku 2030**, ktorá plní úlohu Národnej stratégie regionálneho rozvoja Slovenskej republiky v zmysle zákona o podpore regionálneho rozvoja. Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030 definuje (okrem iného) priority, ciele a nástroje podpory regionálneho rozvoja podľa typov regiónov, miest a obcí. Je v súlade s politikou súdržnosti Európskej únie v období 2021-2027, v rámci ktorej **Európska komisia zdefinovala 5 hlavných politických cieľov politiky súdržnosti**:

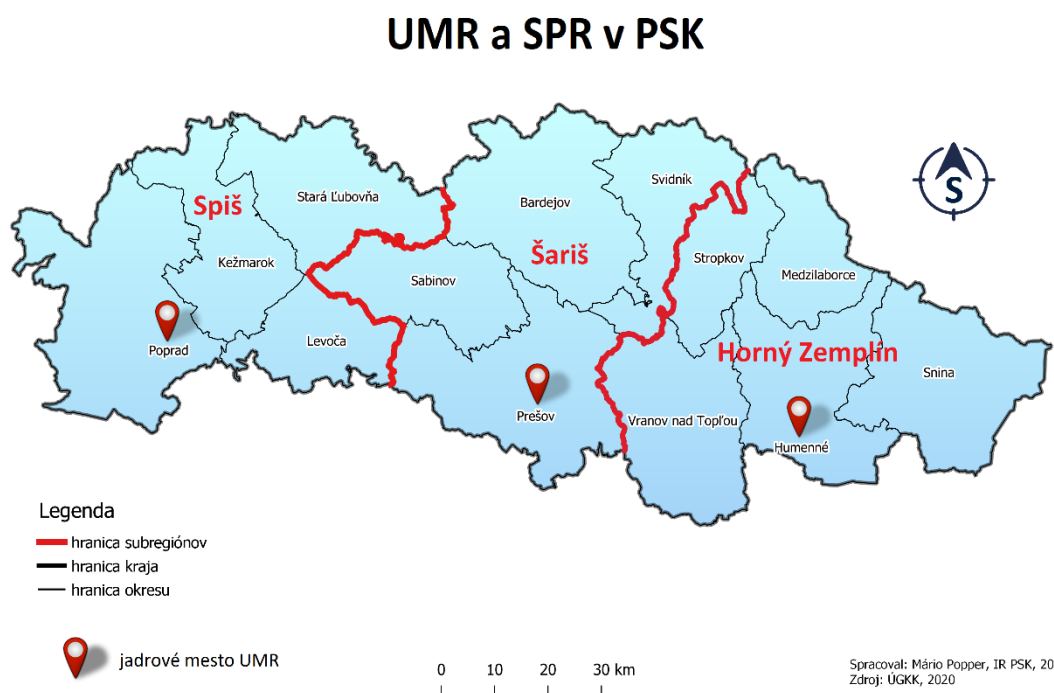
1. *Inteligentnejšia Európa* – inovatívna a inteligentná transformácia hospodárstva
2. *Ekologickejšia, nízkouhlíková Európa*
3. *Prepojenejšia Európa* – mobilita a regionálna pripojiteľnosť IKT
4. *Sociálnejšia Európa* – vykonávanie Európskeho piliera sociálnych práv
5. *Európa bližšie k občanom* – udržateľný a integrovaný rozvoj mestských, vidieckych a pobrežných oblastí prostredníctvom miestnych iniciatív.

V novom programovom období (2021-2027) nastávajú v oblasti strategického plánovania a riadenia a implementácie eurofondov viaceré zásadné zmeny. Doposiaľ sa programy rozvoja obcí vypracúvali na úrovni VÚC a na úrovni obcí a miest (pričom obce mali možnosť vypracovať si spoločný program rozvoja obcí). Po novom sa do strategického plánovania pridáva ďalší „medzistupeň“. Tento nový medzistupeň predstavujú tzv. **Strategicko-plánovacie regióny (SPR)**, ktorých hranice zadefinuje príslušný VÚC a schváli ustanovená Rada partnerstva kraja. Pre každý SPR sa následne vypracúva špecifická stratégia, spracovaná vo forme **integrovanej územnej stratégie (IUS)** a obsahujúca špecifické ciele a operácie, vzťahujúce sa len na to-ktoré SPR. Cieľom je zabezpečiť adresnejšie operácie a podporu regiónom na medzistupni medzi regionálnou samosprávou (VÚC) a miestnou samosprávou (obce).

Tretí stupeň strategického plánovania budú stále tvoriť obce a mestá – tým je, samozrejme, ponechaná možnosť vypracovať si svoje vlastné PHSR (ak nevyužijú možnosť vypracovať si svoj PHSR ako súčasť spoločného programu rozvoja obcí). **Obec Poša** leží v Prešovskom samosprávnom kraji a v programovom období 2021-2027 je **súčasťou** strategicko-plánovacieho regiónu **SPR Horný Zemplín**.

Obrázok 7: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027

Zdroj: www-po-kraj.sk

Zmena nastáva v rámci územného rozvoja. **Každý samosprávny kraj** na Slovensku a každé **územie udržateľného mestského rozvoja (UMR)**⁴, zadefinované Ministerstvom investícií, regionálneho rozvoja a informatizácie, si v rámci svojho PHRSR (resp. integrovanej územnej stratégie)⁵ definuje tzv. **Integrované investičné balíčky (resp. integrované projektové balíčky)**. Tie pozostávajú z kľúčových projektov (ktorých realizácia je pre implementáciu daného projektového balíka kľúčová, nosná; bez nej by realizácia celého integrovaného balíka nemala zmysel a investície by nepriniesli synergický efekt) a komplementárnych projektových balíkov (ktoré obsahujú indikatívne tematické projektové balíčky). Celý integrovaný projektový balík môže byť financovaný z rôznych zdrojov (napr. EŠIF, Plán obnovy, Fond pre spravodlivú transformáciu, tzv. Nórske fondy, úverové zdroje, vlastné zdroje, dotácie štátu a pod.). Tá časť integrovaného investičného balíka, ktorá bude financovaná len z EŠIF, sa nazýva **Integrovaná územná investícia (IUI, angl. skratka ITI)**.

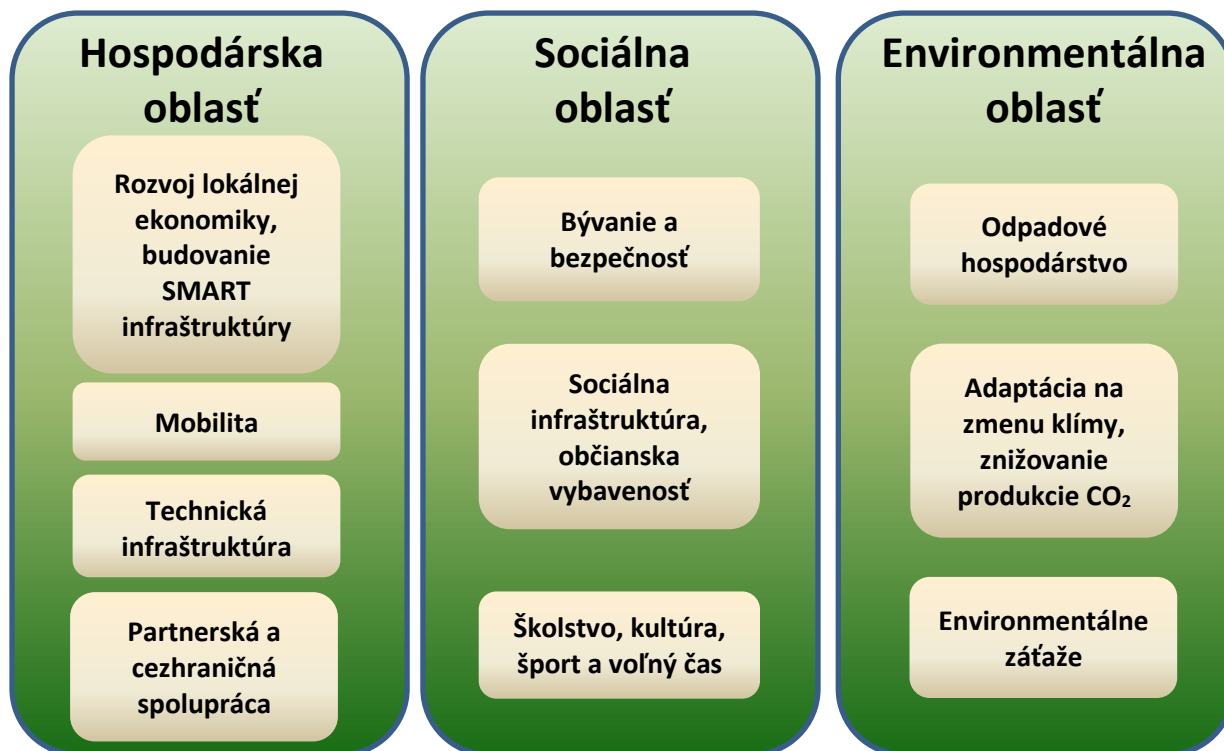
Integrovaný územný rozvoj v rámci územného programu by už teda nemal byť realizovaný výlučne formou dopytovo-orientovaných projektov (ako tomu bolo doposiaľ). Časť IUI bude schvaľovaná Radou partnerstva daného VÚC (bez potreby vyhlasovania dopytovo-orientovaných výziev; výhodou tohto spôsobu schvaľovania bude, že najprv Rada partnerstva VÚC schváli konkrétny projektový zámer na realizáciu, takže žiadateľ bude mať istotu, že jeho projektový zámer určite získa financie na realizáciu; potom dostane úspešný žiadateľ čas na dopracovanie a dodanie všetkej potrebnej dokumentácie, ako napr. samotná projektová dokumentácia, územné rozhodnutie, stavebné povolenie a pod.; tento prístup môže teda potenciálne ušetriť žiadateľom množstvo financií, úsilia a času – keďže tí nebudú povinní mať pripravenú celú dokumentáciu už v čase podania žiadosti o NFP, ale až po jej schválení) a časť IUI sa bude stále implementovať formou dopytovo-orientovaných výziev, vyhlasovaných štátnymi orgánmi (rovnakým spôsobom ako tomu bolo doteraz).

⁴ nazývané aj „mestská funkčná oblasť“

⁵ v prípade VÚC ide o PHRSR (pričom IUS môže byť integrálnou súčasťou PHRSR kraja alebo samostatnou stratégiou). V prípade území UMR podľa toho, či sa daný UMR rozhodol vypracovať si integrovanú územnú stratégiu vo forme spoločného programu rozvoja obcí na základe § 8a zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja alebo ako samostatnú stratégiu

Pre naplnenie strategickej vízie (pozri predchádzajúcu kapitolu) si teda obec Poša stanovila tri hlavné rozvojové oblasti a v rámci nich nasledovné priority:

- A.) **Hospodárska oblasť** – táto prioritná oblasť pozostáva zo 4 priorít: rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry (podpora malého a stredného podnikania, podpora miestnej hospodárskej základne, zavádzanie inovácií, rozvoj poľnohospodárstva, rozvoj digitalizácie, realizácia SMART riešení, skvalitňovanie verejných služieb), mobilita (rekonštrukcia starých a výstavba nových miestnych komunikácií a chodníkov), technická infraštruktúra (dobudovanie technickej vybavenosti obce – kanalizácia) a partnerská spolupráca (spolupráca s partnerskými obcami).
- B.) **Sociálna oblasť** – prioritná oblasť pozostávajúca z 3 rozvojových priorít: bývanie a bezpečnosť (podpora bývania v obci, výstavba nájomných bytov, prevencia kriminality), sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť (skvalitnenie občianskej vybavenosti, čiastočná rekonštrukcia budov vo vlastníctve obce, podpora sociálnych služieb a komunitného rozvoja) a školenie, kultúra, šport a voľný čas (skvalitňovanie školskej infraštruktúry, rekonštrukcia a výstavba športových a oddychových zariadení, podpora kultúrnych a športových podujatí a telies).
- C.) **Environmentálna oblasť** – tretia prioritná oblasť pozostáva z 3 rozvojových priorít: odpadové hospodárstvo (podpora triedeného zberu, zvyšovanie úrovne vytriedenia komunálnych odpadov) a adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ (realizácia zelených a modrých investícií, zvyšovanie biodiverzity, využívanie obnoviteľných zdrojov energie, zvyšovanie energetickej efektívnosti budov) a environmentálne záťaž (rekultivácia odkaliska Poša).

Prostredníctvom týchto troch prioritných oblastí a definovaných priorít, ktoré sú v programovej časti dokumentu rozpracované do jednotlivých opatrení a projektových zámerov, bude obec naplňať definovanú strategickú víziu rozvoja. Splnením jednotlivých cieľov a stanovených opatrení bude zabezpečovať zvyšovanie kvality života svojich obyvateľov.

Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov

Vízia <i>„Obec Poša je miestom s atraktívnym prostredím pre život. Všestranným rozvojom a využívaním svojho vnútorného potenciálu zabezpečuje zvyšovanie kvality života všetkých svojich obyvateľov, ktorým poskytuje kvalitné služby“</i>			
Hlavný cieľ <i>„zvýšiť kvalitu života obyvateľov obce aktívnym prístupom k podpore hospodárskej a sociálnej oblasti pri súčasnom zveľadovaní životného prostredia obce“</i>			
Prioritná oblasť	Hospodárska	Sociálna	Environmentálna
Strategický cieľ	<i>Rozvíjať vnútorný potenciál územia, založený na podpore miestneho hospodárstva a vybudovanej dopravnej a technickej infraštruktúry</i>	<i>Podporovať skvalitňovanie občianskej vybavenosti a zabezpečovať pre obyvateľov dôstojné podmienky spoločenského vyžitia</i>	<i>Zabezpečiť pre obyvateľov obce ako aj jej návštevníkov kvalitné životné prostredie</i>
Priority	• Rozvoj lokálnej ekonomiky, budovanie SMART infraštruktúry • Mobilita • Technická infraštruktúra • Partnerská a cezhraničná spolupráca	• Bývanie a bezpečnosť • Sociálna infraštruktúra, občianska vybavenosť • Školstvo, kultúra, šport a voľný čas	• Odpadové hospodárstvo • Adaptácia na zmenu klímy, znižovanie produkcie CO₂ • Environmentálne záťaž
Opatrenia	1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov 1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb 1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry 1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce 1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania, vrátane zvyšovania bezpečnosti obyvateľov 2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti 2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít 2.4 Skvalitnenie školskej infraštruktúry 2.5 Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času 2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov 3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity 3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE 3.4 Sanácia environmentálnych záťaž

Zdroj: vlastné spracovanie

C-Programová časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Programová časť PHSR nadväzuje na strategickú časť a obsahuje opatrenia a projektové zámery na zabezpečenie realizácie programu rozvoja, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám. Táto časť obsahuje podrobnejšie rozpracovanie cieľov v hospodárskej, sociálnej a environmentálnej oblasti na úroveň opatrení a projektových zámerov. Táto časť obsahuje:

- konkrétne opatrenia a projektové zámery, vrátane ich priradenia k jednotlivým cieľom a prioritám,
- súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov vrátane východiskových a cieľových hodnôt.

Opatrenia a projektové zámery podľa prioritných oblastí

V strategickú časť zadefinované priority v rámci troch prioritných oblastí (hospodárskej, sociálnej, environmentálnej) obsahujú viaceré opatrenia, pričom každé opatrenie pozostáva z jedného alebo viacerých konkrétnych projektových zámerov. Tie sú plne v súlade s 5 hlavnými politickými cieľmi politiky súdržnosti Európskej únie na programové obdobie 2021-2027. Realizácia projektových zámerov v rámci zadefinovaných opatrení podporí **inteligentnú transformáciu hospodárstva**, napomôže **prechodu na ekologickejšiu nízkouhlíkovú Európu**, posilní **mobilitu a digitalizáciu**, prispeje k budovaniu **sociálnejšej Európy** a posilní **miestny rozvoj** (samozrejme, myslí sa tu realizácia projektových zámerov na území obce – pričom tieto projektové zámery svojím malým dielom napomôžu realizácii systémových zmien v celoslovenskom a európskom meradle).

Všetky projektové zámery, ktoré samospráva plánuje v strednodobom horizonte realizovať, sú uvedené v nasledujúcom formulári. Niektoré projektové zámery sú pritom „zložitejšie“ – budú si vyžadovať napr. spracovanie projektovej dokumentácie, inžinierske činnosti, zapojenie väčšieho počtu osôb do manažmentu takéhoto projektu a pod. Zároveň sú tu však uvedené aj také projektové zámery, ktoré predstavujú spravidla jednoduchšie „činnosti“ (nie je potrebné realizovať ich ako projekt; spravidla ide „jednoduchšie“, menej náročné činnosti). Všetky takéto zámery – či už „jednoduchšie“ alebo „zložitejšie“ – budeme v tejto aj ďalších kapitolách označovať pod rovnakým názvom „**projektový zámer**“.

Všetky projektové zámery, ktoré sú v tomto PHSR zadefinované, môžu byť realizované v rámci **integrovaných investičných balíkov**, zadefinovaných či už v Programe hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja samosprávneho kraja (**PHSR VÚC Prešov**) alebo v integrovanej územnej stratégii SPR Horný Zemplín (**IUS SPR Horný Zemplín**); môžu byť taktiež zahrnuté medzi **integrované územné investície** (financované z EŠIF).

Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí

Prioritná oblasť 1 – HOSPODÁRSKA	
Opatrenie	Projektový zámer
1.1 Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov	Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci - príprava pozemkov, budov, priestorových a technických podmienok pre vznik nových služieb a rozvoj existujúcich podnikateľských aktivít - prenájom obecných pozemkov a budov - podpora subjektov lesného hospodárstva a zhodnocovania drevnej hmoty - podpora poľnohospodárskych subjektov

	Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov - zavádzanie nových produktov, zlepšených procesov, využívanie nových materiálov, zlepšovanie výrobných metód
1.2 Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb	Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby - realizácia podporných aktivít pri zavádzaní digitálnych riešení do spoločnosti (napr. v doprave, cestovnom ruchu, odpadovom hospodárstve, vo výrobných procesoch, pri poskytovaní elektronických služieb občanom a pod.) Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce - realizácia vzdelávacích aktivít pre zamestnancov pracujúcich v podnikoch a verejnej správe a pre miestnych obyvateľov
1.3 Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry	Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií - obnova poškodeného povrchu miestnych komunikácií Proj. zámer 1.3.2: Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov v obci - obnova poškodeného povrchu miestnych chodníkov - vybudovanie chodníkov pre peších na miestach, kde to lokálne územno-technické pomery dovoľujú Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry - vybudovanie samostatných, od komunikácií stavebne oddelených cyklistických chodníkov - osadenie altánkov, lavičiek, informačných tabúl, nabíjačiek na elektrické bicykle a pod. Proj. zámer 1.3.4: Výstavba odstavnej plochy pri cintoríne - vybudovanie odstavnej plochy s pevným povrchom podľa obecného cintorína - realizácia potrebných terénnych úprav

1.4 Zlepšenie technickej vybavenosti obce	Proj. zámer 1.4.1: Dobudovanie verejnej kanalizácie - osadenie kanalizačného potrubia v častiach obce, kde zatiaľ chýba - pripojenie kanalizačných vetiev na existujúcu sieť a ČOV Proj. zámer 1.4.2: Rekonštrukcia verejného osvetlenia - výmena jednotlivých bodov verejného osvetlenia za energeticky úsporné LED osvetlenie - zapojenie SMART prvkov do manažmentu verejného osvetlenia Proj. zámer 1.4.3: Modernizácia obecného rozhlasu - výmena poškodených bodov obecného rozhlasu - výmena telekomunikačných rozvodov - zapojenie SMART prvkov do ovládania obecného rozhlasu
1.5 Spolupráca s partnerskými obcami	Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce - rozvoj spolupráce s partnerskými obcami/mestami
Prioritná oblasť 2 – SOCIÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
2.1 Tvorba možností pre rozvoj bývania, vrátane zvyšovania bezpečnosti obyvateľov	Proj. zámer 2.1.1: Výstavba obecných nájomných bytov (6 b.j.) - výstavba nového bytového domu so šiestimi bytovými jednotkami pre obyvateľov obce Proj. zámer 2.1.2: Rekonštrukcia a rozšírenie kamerového systému - osadenie ďalších bezpečnostných kamier za účelom prevencie kriminality a protispoločenského správania v obci, príp. aj monitorovania bezpečnosti cestnej premávky Proj. zámer 2.1.3: Realizácia vzdelávacích, osvetových a iných aktivít pre rôzne skupiny obyvateľov v záujme zvýšenia bezpečnosti v obci a zlepšovania občianskeho spolunažívania - systematická koncepcná práca, realizácia celého súboru rôznych aktivít za účelom zlepšenia občianskeho spolunažívania, riešenia problémového správania niektorých osôb

2.2 Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti	Proj. zámer 2.2.1: Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu (kuchyňa, šatne, kotelňa...) - obnova interiérových priestorov kuchyne KD a skladových priestorov - obnova interiérových priestorov šatní KD - výmena kotlov a obnova rozvodov kúrenia Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia Domu smútku (strecha, stavebné úpravy...) - výmena poškodenej strešnej krytiny na bude Domu smútku - stavebno-technické úpravy múrov budovy a zlepšenie statiky budovy Proj. zámer 2.2.3: Prestťahovanie obecného úradu do budovy v centre obce - rekonštrukcia jednej z budov vo vlastníctve obce (napr. budova bývalého rodinného domu), ktorá sa nachádza v centre obce - presťahovanie OcÚ do novej budovy
2.3 Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít	Proj. zámer 2.3.1: V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP - spolupráca obce s Úradom práce, sociálnych vecí a rodiny pri realizácii projektov na úseku aktívnych opatrení trhu práce Proj. zámer 2.3.2: Zriadenie komunitného centra - výstavba novej budovy komunitného centra, prípadne rekonštrukcia jednej z budov vo vlastníctve obce - zavedenie novej sociálnej služby komunitného centra pre miestnych obyvateľov, dostupnej priamo v obci
2.4 Skvalitnenie školskej infraštruktúry	Proj. zámer 2.4.1: Rozšírenie kapacity MŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov - realizácia prístavby k existujúcej budove MŠ, prípadne výstavba úplne novej samostatne stojacej budovy MŠ (napr. formou kontajnerov) s cieľom zvýšenia kapacity MŠ - obnova interiérových priestorov existujúcej budovy MŠ - nákup materiálno-technického vybavenia MŠ

	Proj. zámer 2.4.2: Rozšírenie kapacity ZŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov - realizácia prístavby k existujúcej budove ZŠ (napr. formou kontajnerov) s cieľom zvýšenia kapacity ZŠ a zabránenia zavedeniu dvojzmennej prevádzky - obnova interiérových priestorov existujúcej budovy ZŠ - nákup materiálno-technického vybavenia ZŠ - výmena hydroizolácie budovy ZŠ
2.5 Skvalitnenie ponuky športového využitia a trávenia voľného času	Proj. zámer 2.5.1: Výstavba multifunkčného ihriska - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu športových aktivít pre obyvateľov obce Proj. zámer 2.5.2: Vybudovanie detského ihriska - vybudovanie exteriérových priestorov na realizáciu voľnočasových aktivít - osadenie preliezok, hojdačiek a ďalších prvkov na hranie detí
2.6 Podpora spoločenského a kultúrneho života	Proj. zámer 2.6.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies - podpora kultúrnych podujatí - podpora športových podujatí - podpora miestnych kultúrnych a športových telies
Prioritná oblasť 3 – ENVIRONMENTÁLNA	
Opatrenie	Projektový zámer
3.1 Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov	Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve - zvýšenie efektivity triedeného zberu odpadov - rozšírenie možností zberu tzv. zeleného biologicky rozložiteľného a kuchynského odpadu z domácností - rozširovanie ponuky triedeného zberu o ďalšie druhy odpadov - implementácia rôznych SMART prvkov za účelom kvalitatívneho zlepšenia nakladania s odpadmi Proj. zámer 3.1.2: Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení - výstavba zberného dvora za účelom skvalitnenia nakladania s odpadmi v obci a zlepšovania možností na triedenie jednotlivých druhov odpadov - obstaranie príslušnej komunálnej techniky na prevádzku zberného dvora (traktor, nakladače, kontajnery a pod.)

3.2 Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity	Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov - výkon starostlivosti o verejnú zeleň - výsadba novej zelene (stromy, kríky, tráva, kvety a pod.) za účelom rozširovania zelených plôch v intraviláne obce Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí - v spolupráci rôznymi subjektmi realizácia rôznych ďalších adaptačných opatrení, ako napr. dažďová záhrada, hmyzí hotel, včelia záhrada, vodná fontána, zelené parkovisko a pod.
3.3 Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE	Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltických elektrární na strechách obecných budov - osadenie príslušnej techniky na výrobu elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov energie Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách - realizácia ďalších podporných krokov na využívanie OZE a AZE (napr. zatepľovanie budov, výmena kotlov a pod.) Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova budov vo vlastníctve obce, vrátane zvýšenia ich energetickej efektívnosti - výmena poškodenej strešnej krytiny - zateplenie budov, úprava fasády - výmena otvorových výplní - rekonštrukcia interiérových priestorov (elektroinštalácia, rozvody vody a kúrenia, výmena kotlov, omietky, podlahy) - obstaranie vnútorného vybavenia
3.4 Sanácia environmentálnych záťaží	Proj. zámer 3.4.1: Rekultivácia a revitalizácia odkaliska Poša - poskytovanie súčinnosti a podpory zo strany obce v prospech povinného subjektu pri odstraňovaní environmentálnej záťaže

Zdroj: Obecný úrad Poša, vlastné spracovanie

Súbor ukazovateľov, výsledkov a dopadov

Súčasťou programovej časti je aj stanovenie ukazovateľov pre hodnotenie PHSR. Ukazovatele výsledkov a dopadov pre PHSR obce sú spracované v nasledujúcom formulári. Rozdelené sú do troch kategórií:

- ukazovatele výstupu – práce, tovary a služby, financované počas realizácie aktivít projektu,
- ukazovatele výsledku – okamžitý efekt realizácie aktivít projektu, príp. služby poskytnuté cieľovej skupine,
- ukazovatele dopadu – dlhodobý efekt vplyvu na danú prioritnú oblasť alebo cieľovú skupinu.

Východiskové hodnoty dopadových ukazovateľov v rámci hodnotenia dopadov pre PHSR obce boli stanovené spravidla ako nulové v roku 2024, cieľové hodnoty boli stanovené pre roky 2027 a 2030.

Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR

Typ ukazovateľa	Ukazovateľ	Informačný zdroj/odkaz	Merná jednotka	Východisková hodnota	Cieľová hodnota	
				2024	2027	2030
Hospodárska oblasť						
Opatrenie 1.1. - Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov						
Výsledok	Podpora podnikateľa	OcÚ	počet / rok	0	1	2
Opatrenie 1.2. - Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb						
Výsledok	Realizované digitálne riešenia	OcÚ, zamestnávateľa	počet	0	2	4
Opatrenie 1.3. - Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry						
Výsledok	Zrekonštr. miestne komunikácie	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Zrekonštr. existujúce chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Novo vybudované chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1

Výsledok	Novo vybudované cyklistické chodníky	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná doplnková infraštruktúra pri cyklistických chodníkoch	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Vybudovaná odstavňá plocha pri cintoríne	OcÚ	objekt	0	1	1
Opatrenie 1.4. - Zlepšenie technickej vybavenosti obce						
Výsledok	Vybudovaná kanalizačná sieť, pripojená na ČOV	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Obyvatelia pripojení na kanalizačnú sieť	OcÚ	počet	0	550	750
Výstup	Zrekonštr. body verejného osvetlenia	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Zrekonštr. obecný rozhlas	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Opatrenie 1.5. - Spolupráca s partnerskými obcami						
Výsledok	Podporené partnerské projekty	OcÚ	počet	0	3	5
Sociálna oblasť						
Opatrenie 2.1. - Tvorba možností pre rozvoj bývania, vrátane zvyšovania bezpečnosti obyvateľov						
Výstup	Novo vybudované nájomné byty	OcÚ	počet	0	6	6
Výstup	Nové kamery monitorujúce verejné priestory	OcÚ	počet	0	15	15
Výsledok	Nižší počet priestupkov	OcÚ, Polícia	%	0	30	50
Výsledok	Podiel obyvateľov nespokojných so vzájomným spolunažívaním medzi komunitami	OcÚ	%	71	50	30
Opatrenie 2.2. - Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti						
Výstup	Zrekonštr. interiér KD	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Zrekonštr. Dom smútku	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Budova OcÚ presťahovaná do centra obce	OcÚ	áno/nie	nie	nie	áno
Opatrenie 2.3. - Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít						
Výsledok	Osoby zamestnané cez projekty AOTP	OcÚ	počet	0	4	8
Výsledok	Poskytované soc. služby v komunitnom centre	OcÚ	počet služieb	0	1	1
Opatrenie 2.4. - Skvalitnenie školskej infraštruktúry						

Výsledok	Rozšírená kapacita MŠ	OcÚ, škola	%	0	40	40
Výsledok	Zrekonštr. interiér existujúcej budovy MŠ	OcÚ, škola	objekt	0	1	1
Výstup	Rozšírená kapacita ZŠ	OcÚ, škola	objekt	0	40	40
Výsledok	Zrekonštr. interiér existujúcej budovy ZŠ	OcÚ, škola	objekt	0	1	1
Opatrenie 2.5. - Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času						
Výstup	Vybudované multifunkčné ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Vybudované detské ihrisko	OcÚ	objekt	0	1	1
Opatrenie 2.6. - Podpora spoločenského a kultúrneho života						
Výsledok	Zrealizované kultúrne a športové podujatia	OcÚ	počet/rok	8	10	12
Výsledok	Podporené subjekty	OcÚ	počet/rok	0	1	2
Environmentálna oblasť						
Opatrenie 3.1. - Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov						
Výsledok	Skvalitnený systém zberu odpadov	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výstup	Vybudovaný zberný dvor	OcÚ	objekt	0	1	1
Výstup	Obstaraná technika a zariadenia na zberný dvor	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výsledok	Úroveň vytriedenia odpadov	OcÚ	%	84	85	85
Opatrenie 3.2. - Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity						
Výsledok	Revitalizovaná zeleň na verejných priestranstvách	OcÚ	súbor objektov	0	1	1
Výstup	Zrealizované vodozádržné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Výsledok	Realizované ďalšie adaptačné opatrenia	OcÚ	súbor aktivít	0	1	1
Opatrenie 3.3. - Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE						
Výstup	Osadené fotovoltické panely na obecných budovách	OcÚ	súbor objektov	0	0	1
Výsledok	Nižšia spotreba energie v obecných budovách	OcÚ	%	0	30	60
Opatrenie 3.4. - Sanácia environmentálnych záťaží						
Výsledok	Revitalizované odkalisko, odstránená environmentálna záťaž	MŽP	súbor aktivít	0	0	1

Zdroj: MDVRR 2015, Obecný úrad Poša, vlastné spracovanie

D-Realizačná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Realizačná časť je zameraná na popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia realizácie programu rozvoja obce, systém monitorovania a hodnotenia plnenia programu rozvoja obce na základe stanovenia merateľných ukazovateľov a vecný a časový harmonogram realizácie programu rozvoja obce formou akčných plánov. Realizačná časť obsahuje:

- akčný plán,
- popis úloh jednotlivých partnerov pri realizácii PHSR,
- popis postupov inštitucionálneho a organizačného zabezpečenia,
- stručný popis komunikačnej stratégie PHSR k jednotlivým cieľovým skupinám,
- popis systému monitorovania a hodnotenia plnenia PHSR.

Akčný plán obce

Akčný plán predstavuje konkrétny harmonogram činností súvisiacich s rozvojom obce v nadväznosti na prioritné oblasti sociálno-ekonomického rozvoja. Tento plán vychádza zo stratégie, je jej logickou súčasťou a realizuje sa prostredníctvom konkrétnych projektových zámerov. Obsahuje predpokladané termíny plnenia jednotlivých úloh, zoznam inštitúcií zodpovedných za ich plnenie a predpokladanú (odhadovanú) výšku zdrojov na ich realizáciu.

Formulár 9 (R1): Akčný plán

Opatrenie, projektový zámer	Odhadovaný termín realizácie	Financovanie (tis. eur)	Zodpovedný
HOSPODÁRSKA OBLASŤ			
PRIORITA: ROZVOJ LOKÁLNEJ EKONOMIKY, BUDOVANIE SMART INFRAŠTRUKTÚRY			
Opatrenie 1.1: Podpora MSP, remeselníkov, poľnohospodárov a lesníkov			
Proj. zámer 1.1.1: Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci	2024-2030	1,00	obec
Proj. zámer 1.1.2: Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov	2024-2030	0,50	obec, firmy
Opatrenie 1.2: Rozvoj digitalizácie a SMART infraštruktúry, vrátane modernizácie verejných služieb			
Proj. zámer 1.2.1: Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby	2024-2030	2,00	obec, firmy
Proj. zámer 1.2.2: Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce	2024-2030	5,00	obec
PRIORITA: MOBILITA			
Opatrenie 1.3: Skvalitnenie miestnej dopravnej infraštruktúry			
Proj. zámer 1.3.1: Modernizácia miestnych komunikácií	2026-2027	150,00	obec
Proj. zámer 1.3.2: Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov v obci	2025-2028	100,00	obec
Proj. zámer 1.3.3: Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2025-2028	400,00	obec

Proj. zámer 1.3.4: Výstavba odstavnej plochy pri cintoríne	2025	20,00	obec
PRIORITA: TECHNICKÁ INFRAŠTRUKTÚRA			
Opatrenie 1.4: Zlepšenie technickej vybavenosti obce			
Proj. zámer 1.4.1: Dobudovanie verejnej kanalizácie	2024-2025	50,00	obec
Proj. zámer 1.4.2: Rekonštrukcia verejného osvetlenia	2024-2026	30,00	obec
Proj. zámer 1.4.3: Modernizácia obecného rozhlasu	2025-2026	35,00	obec
PRIORITA: PARTNERSKÁ A CEZHRANIČNÁ SPOLUPRÁCA			
Opatrenie 1.5: Spolupráca s partnerskými obcami			
Proj. zámer 1.5.1: Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce	2024-2030	2,00	obec
SOCIÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: BÝVANIE A BEZPEČNOSŤ			
Opatrenie 2.1: Tvorba možností pre rozvoj bývania, vrátane zvyšovania bezpečnosti obyvateľov			
Proj. zámer 2.1.1: Výstavba obecných nájomných bytov (6 b.j.)	2026-2027	700,00	obec
Proj. zámer 2.1.2: Rekonštrukcia a rozšírenie kamerového systému	2025-2026	40,00	obec
Proj. zámer 2.1.3: Realizácia vzdelávacích, osvetových a iných aktivít pre rôzne skupiny obyvateľov v záujme zvýšenia bezpečnosti v obci a zlepšovania občianskeho spolunažívania	2024-2030	70,00	obec, SR, nezisk. organizácie
PRIORITA: SOCIÁLNA INFRAŠTRUKTÚRA, OBČIANSKA VYBAVENOSŤ			
Opatrenie 2.2: Zlepšenie kvality občianskej vybavenosti			
Proj. zámer 2.2.1: Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu (kuchyňa, šatne, kotolňa...)	2025-2027	150,00	obec
Proj. zámer 2.2.2: Rekonštrukcia Domu smútku (strecha, stavebné úpravy...)	2025-2026	100,00	obec
Proj. zámer 2.2.3: Prestahovanie obecného úradu do budovy v centre obce	2027-2028	80,00	obec
Opatrenie 2.3: Podpora sociálnych služieb a sociálnych aktivít			
Proj. zámer 2.3.1: V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP	2024-2030	10,00	obec, UPSVaR
Proj. zámer 2.3.2: Zriadenie komunitného centra	2025-2027	80,00	obec
PRIORITA: ŠKOLSTVO, KULTÚRA, ŠPORT A VOĽNÝ ČAS			
Opatrenie 2.4: Skvalitnenie školskej infraštruktúry			
Proj. zámer 2.4.1: Rozšírenie kapacity MŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov	2025-2028	400,00	obec
Proj. zámer 2.4.2: Rozšírenie kapacity ZŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov	2025-2028	200,00	obec
Opatrenie 2.5: Skvalitnenie ponuky športového vyžitia a trávenia voľného času			
Proj. zámer 2.5.1: Výstavba multifunkčného ihriska	2024-2025	110,00	obec
Proj. zámer 2.5.2: Vybudovanie detského ihriska	2024-2025	40,00	obec

Opatrenie 2.6: Podpora spoločenského a kultúrneho života			
Proj. zámer 2.6.1: Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies	2024-2030	10,00	obec
ENVIRONMENTÁLNA OBLASŤ			
PRIORITA: ODPADOVÉ HOSPODÁRSTVO			
Opatrenie 3.1: Skvalitnenie nakladania s odpadmi a podpora zhodnocovania odpadov			
Proj. zámer 3.1.1: Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve	2024-2025	5,00	obec
Proj. zámer 3.1.2: Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2026-2027	300,00	obec
PRIORITA: ADAPTÁCIA NA ZMENU KLÍMY, ZNIŽOVANIE PRODUKcie CO₂			
Opatrenie 3.2: Realizácia adaptačných a mitigačných opatrení na zmenu klímy, zelené a modré investície, zvyšovanie biodiverzity			
Proj. zámer 3.2.1: Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov	2024-2030	100,00	obec
Proj. zámer 3.2.2: Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí	2025-2028	50,00	obec
Opatrenie 3.3: Zvyšovanie energetickej efektívnosti budov, prechod na OZE			
Proj. zámer 3.3.1: Výstavba fotovoltických elektrární na strechách obecných budov	2024-2028	80,00	obec
Proj. zámer 3.3.2: Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách	2024-2030	50,00	obec
Proj. zámer 3.3.3: Komplexná obnova budov vo vlastníctve obce, vrátane zvýšenia ich energetickej efektívnosti	2025-2030	500,00	obec
PRIORITA: ENVIRONMENTÁLNE ZÁŤAŽE			
Opatrenie 3.4: Sanácia environmentálnych záťaží			
Proj. zámer 3.4.1: Rekultivácia a revitalizácia odkaliska Poša	2024-2030	0,00	obec

Zdroj: vlastné spracovanie

Administratívne, organizačné a inštitucionálne zabezpečenie PHSR

Vypracovaním a schválením tohto programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja plní obec jeden zo základných princípov regionálnej politiky, ktorým je princíp programovania. Implementácia navrhovaných projektových zámerov si bude vyžadovať konkrétnych ľudí, ktorí budú tieto zámery uskutočňovať od začiatku do konca a ktorí za nich budú aj zodpovední. Vzhľadom na poddimenzovanosť samosprávy z aspektu ľudských zdrojov sa predpokladá, že niektoré projektové zámery bude potrebné realizovať v spolupráci s externými poradcami, odborníkmi, príp. špecializovanými firmami.

V systéme riadenia a implementácie PHSR je **Riadiacim orgánom** na úrovni obce obecný úrad prostredníctvom starostu obce. Ten zodpovedá za systém riadenia PHSR, ako aj za systém čerpania získaných dotácií, použitia úverových zdrojov a v prípade získania pomoci zo štrukturálnych fondov aj za čerpanie tejto pomoci. Obecné zastupiteľstvo plní úlohu **Monitorovacieho výboru**. **Orgánom auditu** je hlavný kontrolór a príslušná komisia OcZ, ak je zriadená. Funkciu **Platobného orgánu** vykonáva ekonomické oddelenie OcÚ a príslušné oddelenia OcÚ plnia funkciu **Sprostredkovateľského orgánu**. PHSR ako aj všetky jeho zmeny a doplnky schvaľuje obecné zastupiteľstvo (Inštitút priestorového plánovania, 2016).

Samospráva bude raz ročne získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu (napr. do septembra príslušného roku), kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia. Obecné zastupiteľstvo vo vzťahu k realizácii PHSR berie na vedomie návrh strategickej časti dokumentu, schvaľuje celý dokument PHSR a každoročne schvaľuje vyhodnotenie jeho plnenia. Úlohou obecného zastupiteľstva je taktiež schvaľovanie spolufinancovania pripravovaných projektov. Obecné zastupiteľstvo teda každoročne schvaľuje hodnotiace a monitorovacie správy a rozhoduje o prípadných zmenách a aktualizácii programu.

Stručný popis komunikačnej stratégie

Súčasťou každého z pripravovaných a realizovaných projektov PHSR budú, či už z dôvodu povinného informovania a publicity (najmä pri projektoch financovaných z EŠIF) alebo v rámci komunikácie medzi obcou a cieľovými skupinami pri príprave a realizácii projektov, rôzne formy komunikácie. V prípade realizácie projektov z EŠIF budú v záujme informovania verejnosti osadené informačné tabule, príp. budú organizované úvodné a záverečné konferencie, semináre, workshopy, rôzne informačné stretnutia a pod.

V podmienkach obce prebieha komunikácia predovšetkým osobným stykom verejnosti a záujmových skupín s jej volenými orgánmi a zamestnancami. Významným komunikačným kanálom najmä pre mladšie a stredné vekové kategórie obyvateľstva je webová stránka obce. Staršie vekové kategórie uprednostňujú najmä obecný rozhlas, úradnú tabuľu a osobné podanie. Ďalším nástrojom komunikácie budú pozvánky na priamu účasť verejnosti na zasadnutiach obecného zastupiteľstva. Prostredníctvom uvedených komunikačných kanálov bude až do ukončenia platnosti PHSR prebiehať neustála komunikácia s obyvateľmi týkajúca sa realizácie tohto Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce.

Systém monitorovania a hodnotenia

Cieľom systému monitorovania a hodnotenia je získavanie informácií o reálnom plnení PHSR a o jeho prípadnom negatívnom vývoji. Dôsledkom dobrého nastavenia systému monitorovania a hodnotenia bude prípadná zmena spôsobu realizácie, podľa potreby aj definovanie a prijatie nových opatrení. Ako už bolo spomenuté vyššie, samospráva bude raz ročne (do začiatku prípravy rozpočtu na ďalší rok) získavať a spracovávať pripomienky poslancov, zamestnancov OcÚ, zainteresovaných partnerov a verejnosti. Spracovanie pripomienok bude trvať do stanoveného termínu, kedy bude zastupiteľstvu predložené hodnotenie PHSR za predchádzajúci rok a aj jeho prípadná aktualizácia.

Monitorovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja sa teda bude vykonávať priebežne počas celého trvania PHSR až do ukončenia jeho platnosti. Tento proces bude vychádzať z údajov uvedených vo Formulári P2 – ukazovatele výstupu, výsledku a dopadu projektu. Výstupom monitorovania PHSR bude monitorovacia správa za príslušný rok schválená obecným zastupiteľstvom, ktorej súčasťou môže byť aj prípadná monitorovacia správa schválená riadiacim orgánom v rámci implementácie projektov z EŠIF. Za prípravu monitorovacej správy konkrétného projektu bude zodpovedať jeho garant podľa povahy projektu. Za prípravu monitorovacej správy PHSR bude zodpovedať samospráva obce – či už prostredníctvom starostu obce, hlavného kontrolóra, poslancov, zamestnancov obecného úradu, príp. inej poverenej osoby.

Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania

Plán priebežných hodnotení PHSR počas jeho platnosti 2024-2030		
Typ hodnotenia	Vykonať prvýkrát	Dôvod vykonania / periodicita
Strategické hodnotenie	najskôr v roku 2026	podľa rozhodnutia obce a vzniknutej spoločenskej potreby
Operatívne hodnotenie	v prípade potreby	kontrola súladu programu s reálnou situáciou
Tematické hodnotenie časti PHSR	2027	téma hodnotenia identifikovaná ako riziková časť vo výročnej monitorovacej správe za predchádzajúci kalendárny rok
Ad hoc mimoriadne hodnotenie	v prípade potreby	pri značnom odklone od stanovených cieľov; pri návrhu na revíziu PHSR
Ad hoc hodnotenie celého PHSR alebo jeho časti	2024-2030	na základe rozhodnutia starostu, kontrolného orgánu, podnetu poslancov, správy auditu a pod.

Zdroj: vlastné spracovanie

E-Finančná časť

Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja

Finančná časť obsahuje finančné zabezpečenie jednotlivých opatrení a aktivít, inštitucionálnu a organizačnú stránku realizácie programu rozvoja obce. Táto časť obsahuje:

- indikatívny finančný plán na celú realizáciu PHSR,
- model viaczdrojového financovania jednotlivých opatrení, projektových zámerov za účasti sociálno-ekonomických partnerov v území,
- hodnotiacu tabuľku pre výber projektových zámerov.

Indikatívny finančný plán

Výška potrebných finančných prostriedkov je v tomto PHSR uvedená pri jednotlivých projektových zámeroch a opatreniach. Uvedené sumy sú stanovené odhadom, keďže bez spracovania projektovej dokumentácie nie je možné ex-ante určiť predpokladanú sumu, potrebnú na realizáciu projektového zámeru. Navyše, táto suma sa ešte mení po realizácii verejného obstarávania. Pri rozhodovaní o financovaní jednotlivých projektových zámerov sa bude prihliadať na ich dôležitosť a na ich prínos pre rozvoj obce. Niektoré projektové zábery sa budú môcť realizovať v rámci bežnej prevádzky samosprávy, iné si však budú vyžadovať náročnejšie zdroje z hľadiska finančného aj personálneho zabezpečenia.

Potenciálne zdroje, ktoré sa samospráva môže snažiť získať na realizáciu opatrení a projektových zámerov, uvedených v tomto PHSR, sú najmä:

- bankové úvery,
- štátne dotácie z účelových fondov (napr. Environmentálny fond, ŠFRB, ...),
- financovanie z národných projektov (napr. úrady práce, soc. vecí a rodiny – AOTP...),
- rozpočet samosprávneho kraja,
- európske štrukturálne a investičné fondy,
- nadácie, neinvestičné fondy,
- Svetová banka,
- účelové fondy zahraničných zastupiteľstiev v SR,
- sponzorské dary podnikateľov, súkromných osôb, neziskového sektora a pod.,
- vlastné zdroje (rozpočet obce).

Celkovým prehľadom plánovaných finančných prostriedkov počas celej doby platnosti schváleného PHSR je Indikatívny rozpočet – sumarizácia.

Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia

Oblasť	rok							Spolu (tis. €)
	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030	
Hospodárska	22,20	128,50	165,30	227,80	245,20	3,40	3,10	795,50
Sociálna	54,80	394,00	585,90	663,00	255,00	22,20	15,10	1 990,00
Environmentálna	15,00	143,00	186,00	336,00	324,00	51,00	30,00	1 085,00
SPOLU (tis. €)	92,00	665,50	937,20	1 226,80	824,20	76,60	48,20	3 870,50

Zdroj: vlastné spracovanie

Model viaczdrojového financovania a finančný rámec

Financovanie jednotlivých projektových zámerov sa bude realizovať z viacerých zdrojov, pričom závisieť bude od aktuálnej finančnej situácie obce a aktuálnych potrieb. Financovanie sa tak bude opierať o zdroje obce, o národné zdroje, o zdroje z EŠIF, VÚC, o súkromné a ďalšie zdroje.

Intervenčná matica predstavuje odhad objemu potrebných zdrojov na realizáciu jednotlivých projektových zámerov. Finálna podoba a konkrétna výška investícií bude známa až po vypracovaní projektovej dokumentácie k tomu-ktorému projektovému zámeru (ak relevantné) a vychádzať bude najmä z procesu verejného obstarávania.

Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica

Viaczdrojové financovanie (tis. eur)								
Opatrenie	Celkové náklady	Verejné zdroje					Súkromné zdroje	Iné zdroje
		EÚ	Štát	VÚC	Obec	Spolu		
Opatrenie 1.1	1,50		1,00		0,50	1,50		
Opatrenie 1.2	7,00		4,00		3,00	7,00		
Opatrenie 1.3	670,00	552,50	65,00		52,50	670,00		
Opatrenie 1.4	115,00	102,75	6,50		5,75	115,00		
Opatrenie 1.5	2,00			1,00	1,00	2,00		
Opatrenie 2.1	810,00	758,50	11,00		40,50	810,00		
Opatrenie 2.2	330,00	280,50	33,00		16,50	330,00		
Opatrenie 2.3	90,00	68,00	16,00		6,00	90,00		
Opatrenie 2.4	600,00	570,00	20,00		10,00	600,00		
Opatrenie 2.5	150,00	93,50	21,00		15,50	130,00	20,00	
Opatrenie 2.6	10,00			4,00	6,00	10,00		
Opatrenie 3.1	305,00		285,00		20,00	305,00		
Opatrenie 3.2	150,00	127,50	15,00		7,50	150,00		
Opatrenie 3.3	630,00	535,50	63,00		31,50	630,00		
Opatrenie 3.4	0,00					0,00		
SPOLU	3 870,50	3 088,75	540,50	5,00	216,25	3 850,50	20,00	0,00

Zdroj: MDVRR 2015, vlastné spracovanie

Finančný rámec na realizáciu PHSR pre potreby súhrnného prehľadu plánovaných projektových zámerov je formulárom s podrobnou štruktúrou plánovaných finančných prostriedkov na opatrenia a projektové zábery PHSR na celé jeho obdobie. Obsahuje podrobné členenie predpokladaných finančných zdrojov, potrebných na realizáciu jednotlivých projektových zámerov.

Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR

Číslo opatrenia	Kód a názov projektového zámeru	Klasifikácia stavieb - trieda	Hlavný ukazovateľ-výsledku, dopadu	Termín začatia a ukončenia realizácie projekt. zámeru	RN Spolu (tis. eur)	Verejné zdroje celkom	Verejné zdroje		Súkromné zdroje	Úverové zdroje	EIB príspevok (informatívne)	Iné zdroje
				rok			Národné celkom	EÚ (EŠIF + Plán obnovy) celkom				
					a=b+e+f+g+h	b=c+d	c	d	e	f	g	h
I. Hospodárska oblasť					795,50 €	795,50 €	187,75 €	607,75 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 1.1	1.1.1 Podpora rozvoja služieb a podnikateľských aktivít v obci		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	1,00 €	1,00 €	1,00 €					
	1.1.2 Podpora zavádzania inovácií u miestnych zamestnávateľov		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	0,50 €	0,50 €	0,50 €					
Opat. 1.2	1.2.1 Podpora zavádzania efektívnych SMART digitálnych riešení v podnikoch a u subjektov poskytujúcich verejné služby		rozvinutie lokálnej ekonomiky	2024-2030	2,00 €	2,00 €	2,00 €					
	1.2.2 Zvyšovanie digitálnych zručností zamestnancov a obyvateľov obce		zvýšená zamestnanosť obyvateľstva	2024-2030	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
Opat. 1.3	1.3.1 Modernizácia miestnych komunikácií	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečený kvalitný prístup k domom a bytom	2026-2027	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				

	1.3.2 Rekonštrukcia existujúcich a výstavba nových chodníkov v obci	2112 - Miestne komunikácie	zvýšená bezpečnosť chodcov	2025-2028	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
	1.3.3 Výstavba cyklistických chodníkov s prepojením na okolité obce, vrátane doplnkovej infraštruktúry	2112 - Miestne komunikácie	vyšší počet turistov v obci; lepšie zdravie obyvateľov	2025-2028	400,00 €	400,00 €	60,00 €	340,00 €				
	1.3.4 Výstavba odstavnej plochy pri cintoríne	2112 - Miestne komunikácie	zabezpečená dostatočná kapacita parkovacích miest	2025	20,00 €	20,00 €	20,00 €					
Opat. 1.4	1.4.1 Dobudovanie verejnej kanalizácie	2223 - Miestne kanalizácie	novovo vybudovaná kanalizačná sieť v obci; čistejšie životné prostredie; lepšie zdravie obyvateľov	2024-2025	50,00 €	50,00 €	50,00 €					
	1.4.2 Rekonštrukcia verejného osvetlenia	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	nižšia spotreba energie na verejné osvetlenie	2024-2026	30,00 €	30,00 €	4,50 €	25,50 €				
	1.4.3 Modernizácia obecného rozhlasu	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	kvalitný komunikačný kanál medzi samosprávou a obyvateľmi	2025-2026	35,00 €	35,00 €	5,25 €	29,75 €				
Opat. 1.5	1.5.1 Rozvoj partnerskej a cezhraničnej spolupráce		2 podporené partnerské projekty	2024-2030	2,00 €	2,00 €	2,00 €					
II. Sociálna oblasť					1 990,00 €	1 970,00 €	864,50 €	1 105,50 €	20,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 2.1	2.1.1 Výstavba obecných nájomných bytov (6 b.j.)	1122 - Trojbytové a viacbytové budovy	zabezpečená dostupnosť nájomného bývania v obci	2026-2027	700,00 €	700,00 €	700,00 €					

	2.1.2 Rekonštrukcia a rozšírenie kamerového systému	2224 - Miestne elektrické a telekomunikačné rozvody a vedenia	15 nových kamier; vyššia bezpečnosť obyvateľov	2025-2026	40,00 €	40,00 €	6,00 €	34,00 €				
	2.1.3 Realizácia vzdelávacích, osvetových a iných aktivít pre rôzne skupiny obyvateľov v záujme zvýšenia bezpečnosti v obci a zlepšovania občianskeho spolunažívania		vyššia bezpečnosť obyvateľov; lepšie občianske spolunažívanie	2024-2030	70,00 €	70,00 €	10,50 €	59,50 €				
Opat. 2.2	2.2.1 Rekonštrukcia interiéru kultúrneho domu (kuchyňa, šatne, kotoľňa...)	1261 - Budovy na kultúrnu a verejnú zábavu	kvalitné priestory pre organizáciu kultúrno-spoločenských podujatí; nižšia spotreba energií na vykurovanie	2025-2027	150,00 €	150,00 €	22,50 €	127,50 €				
	2.2.2 Rekonštrukcia Domu smútku (strecha, stavebné úpravy...)	1272 - Budovy a miesta na vykonávanie náboženských aktivít	kvalitné a dôstojné podmienky na rozlúčku so zosnulými	2025-2026	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
	2.2.3 Presťahovanie obecného úradu do budovy v centre obce	1220 - Budovy pre administratívu	lepšia dostupnosť verejných služieb	2027-2028	80,00 €	80,00 €	12,00 €	68,00 €				
Opat. 2.3	2.3.1 V spolupráci s UPSVaR zapájanie obce do projektov AOTP		4 zamestnané osoby	2024-2030	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
	2.3.2 Zriadenie komunitného centra	1274 - Ostatné budovy, i.n.	1 podporovaná sociálna služba	2025-2027	80,00 €	80,00 €	12,00 €	68,00 €				
Opat. 2.4	2.4.1 Rozšírenie kapacity MŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	kvalitné podmienky pre predprimárne vzdelávanie	2025-2028	400,00 €	400,00 €		400,00 €				

	2.4.2 Rozšírenie kapacity ZŠ, vrátane rekonštrukcie existujúcich priestorov	1263 - Školy, univerzity a budovy na vzdelávanie	kvalitné podmienky pre nižšie primárne vzdelávanie	2025-2028	200,00 €	200,00 €	30,00 €	170,00 €				
Opat. 2.5	2.5.1 Výstavba multifunkčného ihriska	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca športové aktivity	2024-2025	110,00 €	110,00 €	16,50 €	93,50 €				
	2.5.2 Vybudovanie detského ihriska	2411 - Športové ihriská	verejnosť realizujúca voľnočasové aktivity	2024-2025	40,00 €	20,00 €	20,00 €		20,00 €			
Opat. 2.6	2.6.1 Podpora kultúrnych a športových podujatí a telies		kultúrne a športové podujatia konané na území obce	2024-2030	10,00 €	10,00 €	10,00 €					
III. Environmentálna oblasť					1 085,00 €	1 085,00 €	422,00 €	663,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €
Opat. 3.1	3.1.1 Skvalitnenie systému zberu odpadov, zavádzanie SMART prvkov v odpadovom hospodárstve		skvalitnený systém triedeného zberu, vyššia úroveň vytriedenia odpadov	2024-2025	5,00 €	5,00 €	5,00 €					
	3.1.2 Výstavba zberného dvora, vrátane obstarania príslušnej techniky a zariadení	2420 - Ostatné inžinierske stavby, i.n.	kvalitnejšie nakladanie s odpadmi	2026-2027	300,00 €	300,00 €	300,00 €					
Opat. 3.2	3.2.1 Údržba a revitalizácia zelene na verejných priestranstvách, výsadba stromov a krov		kvalitnejšia zeleň	2024-2030	100,00 €	100,00 €	15,00 €	85,00 €				
	3.2.2 Realizácia ďalších adaptačných opatrení a opatrení na zvyšovanie biodiverzity v sídelnom prostredí		realizované dodatočné adaptačné opatrenia	2025-2028	50,00 €	50,00 €	7,50 €	42,50 €				

Opat. 3.3	3.3.1 Výstavba fotovoltaických elektrární na strechách obecných budov		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2025-2028	80,00 €	80,00 €	12,00 €	68,00 €				
	3.3.2 Podpora využívania obnoviteľných a alternatívnych zdrojov energie vo verejných budovách a na verejných plochách		vyšší podiel elektrickej energie získanej z OZE	2024-2030	50,00 €	50,00 €	7,50 €	42,50 €				
	3.3.3 Komplexná obnova budov vo vlastníctve obce, vrátane zvýšenia ich energetickej efektívnosti		nižšia produkcia CO2 pri prevádzke verejných budov	2025-2030	500,00 €	500,00 €	75,00 €	425,00 €				
Opat. 3.4	3.4.1 Rekultivácia a revitalizácia odkaliska Poša		žiadne environmentálne záťaž na území obce	2024-2030	0,00 €	0,00 €						
Celkom					3 870,50 €	3 850,50 €	1 474,25 €	2 376,25 €	20,00 €	0,00 €	0,00 €	0,00 €

Zdroj: Obecný úrad Poša, vlastné spracovanie

Systém hodnotenia a zaradovania projektových zámerov do financovania

Dôležitým momentom v procese realizácie PHSR bude schvaľovanie financovania jednotlivých projektových zámerov obecným zastupiteľstvom. Pri ich výbere bude preto nutné prihliadať na ich dôležitosť a význam či už z legislatívneho hľadiska alebo vo vzťahu k rozvoju obce.

Nasledujúca hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov je upravená pre potreby obce. Najvyššiu prioritu (úroveň dôležitosti) majú projektové zábery, ktorých realizácia vyplýva priamo z legislatívy a projektové zábery, ktoré budú riešiť výrazne naliehavú havarijnú alebo mimoriadnu situáciu. Kategória s vysokou prioritou zahŕňa projektové zábery s oporou vo VZN obce, projektové zábery Miestnej akčnej skupiny, oblastnej organizácie cestovného ruchu, projektové zábery s vydaným právoplatným stavebným povolením (príp. aj projektové zábery s ukončeným procesom verejného obstarávania), projektové zábery, na ktoré sa dajú získať zdroje z EŠIF a/alebo ich realizácia je zároveň nutná pre rozvoj obce a projektové zábery, ktoré majú vysokú podporu u obyvateľstva. Kategória so strednou úrovňou dôležitosti obsahuje tie projektové zábery, ktoré majú možnosť byť spolufinancované z európskych štrukturálnych a investičných fondov a/alebo ich realizácia je zároveň vhodná pre rozvoj obce. Kategóriu 4 a 5 predstavujú projektové zábery nachádzajúce sa vo fáze úvah (bez spracovania prvotných analýz, projektovej dokumentácie, stavebného povolenia a pod.).

Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov

Kategória	Úroveň dôležitosti	Hodnotiace kritérium (podmienky pre zaradenie do úrovne dôležitosti)	Projektové zábery
1	Najvyššia	a) projektové zábery vyplývajúce zo zákona alebo legislatívy EÚ b) projektové zábery riešiace havarijnú alebo mimoriadnu situáciu	1.4.1; 3.4.1;
2	Vysoká	a) projektové zábery s oporou vo VZN obce b) projektové zábery s právoplatným stavebným povolením c) projektové zábery MAS d) projektové zábery OOCR e) projektové zábery miestnych rozvojových organizácií f) projektové zábery s vysokou podporou obyvateľov g) projektové zábery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zábery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce nutná	1.3.1; 1.3.2; 1.4.2; 2.1.1; 2.1.2; 2.1.3; 2.2.1; 2.2.2; 2.2.3; 2.3.1; 2.3.2; 2.4.1; 2.4.2; 2.5.1; 2.5.2; 2.6.1; 3.1.2; 3.2.1; 3.2.2; 3.3.1; 3.3.2; 3.3.3;
3	Stredná	projektové zábery s potenciálom spolufinancovania z EŠIF a z iných zdrojov a/alebo projektové zábery, ktorých realizácia je pre rozvoj obce vhodná	1.1.2; 1.2.1; 1.2.2; 1.3.3; 1.3.4; 1.4.3; 1.5.1; 3.1.1;
4	Nízka	projektové zábery v štádiu zámerov / úvah	1.1.1;
5	Najnižšia	ostatné	

Zdroj: vlastné spracovanie

Záver

Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR

Schválenie PHSR	
Dokument	<u>Názov dokumentu:</u> Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030 <u>Štruktúra dokumentu:</u> dokument je štruktúrovaný podľa zákona č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja v znení neskorších predpisov, podľa Metodiky tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja, vydanéj Úradom podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu, január 2020, Metodiky na spracovanie Programu rozvoja obce, vydanéj Inštitútom priestorového plánovania, september 2016 a podľa Metodiky na vypracovanie Programu hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC, vydanéj Ministerstvom dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015.
Spracovanie	<u>Forma a obdobie spracovania:</u> spracovanie PHSR vykonala obec v partnerstve s externým odborníkom, ktorý koordinoval proces tvorby dokumentu a zabezpečoval dodržiavanie metodických postupov. Dokument bol spracovaný na v zime 2023/2024. <u>Riadiaci tím:</u> riadiaci tím pozostával z 2 členov a v procese spracovania mal 2 pracovné zasadania. <u>Účasť verejnosti a komunikácia s ňou:</u> verejnosť participovala na procese spracovania PHSR prostredníctvom prieskumu názorov. <u>Autor dokumentu:</u> RNDr. Radomír Babiak, PhD.; www.dokumentypreobce.sk <u>Náklady na spracovanie:</u> z rozpočtu obce.
Prerokovanie	<u>Prerokovanie v orgánoch samosprávy dňa:</u> 25.03.2024.
Schválenie	<u>Návrh na uznesenie zastupiteľstva:</u> „Obecné zastupiteľstvo schvaľuje Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja obce Poša na roky 2024-2030“.

Zdroj: vlastné spracovanie

Prílohy

Zoznam informačných zdrojov použitých v PHSR

Inštitút priestorového plánovania (2016): *Stručná metodika spracovania Programu rozvoja obce a Spoločného programu rozvoja obcí*. Bratislava: september 2016.

Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001

MDVRR (2015): *Metodika na vypracovanie programu hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja obce/obcí/VÚC*. Bratislava: Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja, verzia 2.0, február 2015, 62 s.

PHSR Prešovského samosprávneho kraja 2021-2030

MŽP (2018): *Stratégia adaptácie Slovenskej republiky na zmenu klímy*. Bratislava: Ministerstvo životného prostredia, aktualizácia 2018.

Štatistický úrad Slovenskej republiky

Úrad podpredsedu vlády SR pre investície a informatizáciu (2020): *Metodika tvorby a implementácie programov hospodárskeho rozvoja a sociálneho rozvoja regiónov, programov rozvoja obcí a skupín obcí s uplatnením princípov udržateľného smart (inteligentného, rozumného) rozvoja*. Bratislava: január 2020.

Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny

Územný plán obce Poša

Vízia a stratégia rozvoja Slovenska do roku 2030

Weisová, D., Bernátová, M. (2012): *Strategické plánovanie samosprávy*. Žilina: Municipalia, 2012.

Zákon č. 389/1990 Zb. o obecnom zriadení

Zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti

Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy

Zákon č. 539/2008 Z. z. o podpore regionálneho rozvoja

Internetové zdroje:

census2011.statistics.sk

datacube.statistics.sk

datacube.statistics.sk/SODB/

<http://cp.atlas.sk>

<http://envirozataze.enviroportal.sk>

<http://uzemia.enviroportal.sk>

<https://gis.nlcsk.org/islhp/#lesnictvo>

statdat.statistics.sk

www.beiss.sk

www.cdb.sk

www.ives.minv.sk/heraldreg

www.maps.google.com

www.minv.sk

www.orsr.sk

www.pamiatky.sk

www.registeruz.sk

www.scitanie.sk

www.statistics.sk

www.zrsr.sk

Zoznam skratiek použitých v PHSR

AOTP	Aktívne opatrenia trhu práce	NFP	Nenávratný finančný príspevok
AZE	Alternatívne zdroje energie	NN	Nízke napätie
b.j.	Bytové jednotky	NPR	Národná prírodná rezervácia
BRKO	Biologicky rozložiteľný komunálny odpad	OcÚ	Obecný úrad
CDB	Cestná databanka	o. i.	Okrem iného
CLLD	Community-led Local Development (Miestny rozvoj vedený komunitou)	OOOR	Oblasťná organizácia cestovného ruchu
CR	Cestovný ruch	OZE	Obnoviteľné zdroje energie
ČOV	Čistička odpadových vôd	PA	Povodňová aktivita
DHZ	Dobrovoľný hasičský zbor	PP	Prírodná pamiatka
EAO	Ekonomicky aktívne obyvateľstvo	PR	Prírodná rezervácia
EIB	Európska investičná banka	PPA	Pôdohospodárska platobná agentúra
EŠIF	Európske štrukturálne a investičné fondy	PPF	Poľnohospodársky pôdny fond
EZÚS	Európske zoskupenie územnej spolupráce	PSK	Prešovský samosprávny kraj
ha	Hektár	SHR	Samostatne hospodáriaci roľníci
IBV	Individuálna bytová výstavba	SPR	Strategicko-plánovací región
IUI	Integrovaná územná investícia	ŠFRB	Štátny fond rozvoja bývania
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska 2001	ŠÚ SR	Štatistický úrad Slovenskej republiky
KZAM	Klasifikácia zamestnaní	ÚPSVaR	Ústredie práce, sociálnych vecí a rodiny
MAS	Miestna akčná skupina	ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MOK	Maloobjemový kontajner	TTP	Trvalé trávne porasty
MRK	Marginalizované rómske komunity	UoZ	Uchádzač o zamestnanie
MSP	Malí a strední podnikatelia	VÚC	Vyšší územný celok
MŽP	Ministerstvo životného prostredia	VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Zoznam máp, tabuliek, grafov, obrázkov a formulárov

Mapy

Mapa 1: Poloha obce Poša - širšie vzťahy	3
Mapa 2: Poloha obce Poša voči susediacim obciam	4

Tabuľky

Tabuľka 1: Zoznam analyzovaných koncepčných dokumentov	13
Tabuľka 2: Zoznam použitých kvalitatívnych a kvantitatívnych dát.....	14
Tabuľka 3: Environmentálne záťaž v obci Poša	16
Tabuľka 4: Základné charakteristiky stavu a pohybu obyvateľstva.....	18
Tabuľka 5: Vývoj priemerného veku obyvateľstva.....	21
Tabuľka 6: Veková štruktúra obyvateľov podľa produktívnych vekových skupín.....	22
Tabuľka 7: Štruktúra obyvateľov podľa národnosti	22
Tabuľka 8: Štruktúra obyvateľov podľa náboženského vyznania.....	22
Tabuľka 9: Vývoj nezamestnanosti v obci	24
Tabuľka 10: Štruktúra UoZ podľa veku k 31.12.2022	24
Tabuľka 11: Štruktúra UoZ podľa KZAM k 31.12.2022	27
Tabuľka 12: Počet domov podľa typu domu	27
Tabuľka 13: Štruktúra domov podľa typu vodovodnej prípojky	28
Tabuľka 14: Štruktúra domov podľa typu kanalizačného systému	28
Tabuľka 15: Byty podľa obytných miestností	28
Tabuľka 16: Domy podľa obdobia výstavby	28
Tabuľka 17: Vybavenie technickou infraštruktúrou.....	30
Tabuľka 18: Základné parametre zdravotníckej a sociálnej infraštruktúry (2024)	30
Tabuľka 19: Infraštruktúra kultúry a športu	31
Tabuľka 20: Spádovosť obce k vybraným poskytovateľom administratívno-správných služieb.....	32
Tabuľka 21: Štruktúra pôdneho fondu (k 31.12.2022; v ha)	33

Grafy

Graf 1: Vývoj počtu obyvateľov obce Poša.....	18
Graf 2: Prirodzený pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022	19
Graf 3: Migračný pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022	20
Graf 4: Celkový pohyb obyvateľstva v rokoch 2013-2022.....	20
Graf 5: Veková štruktúra obyvateľstva k 31.12.2022	21
Graf 6: Štruktúra obyvateľstva podľa najvyššieho ukončeného vzdelania	23
Graf 7: Počet evidovaných UoZ v rokoch 2013-2022 (k 31.12.)	24
Graf 8: Štruktúra UoZ podľa vzdelania k 31.12.2022	25
Graf 9: Štruktúra UoZ podľa doby evidencie k 31.12.2022	26
Graf 10: Štruktúra respondentov podľa veku	36
Graf 11: Štruktúra respondentov podľa ekonomickej aktivity	36
Graf 12: Ak by ste mali celkovo zhodnotiť situáciu – ako ste spokojný/á s kvalitou života v Poši?	37
Graf 13: Najvyššia SPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce	38
Graf 14: Najvyššia NESPOKOJNOSŤ s vybranými oblasťami života obce.....	39
Graf 15: Oblasť, ktorá by sa v obci mala riešiť prioritne	41
Graf 16: Priestory a miesta v obci, kde sa respondenti necítia bezpečne.....	43

Graf 17: Vnímanie vzájomného spolunažívania medzi Rómami a nerómskym obyvateľstvom	43
Graf 18: Respondentmi najčastejšie uvádzané možnosti riešenia (nepriaznivého) vzájomného spolunažívania medzi komunitami v obci.....	44
Graf 19: Aké sú Vaše požiadavky pre oblasť bývania? Čo Vám tu chýba?	45
Graf 20: Čo by podľa Vás mala naša obec zabezpečiť v oblasti vzdelávania pre deti vo veku 0-6 rokov?	46
Graf 21: Čo by podľa Vás mala naša obec zabezpečiť v oblasti vzdelávania pre deti a mládež vo veku 7-18 rokov?	46

Obrázky

Obrázok 1: Letecký pohľad na obec Poša	5
Obrázok 2: Výtok odpadových vôd do odkaliska.....	17
Obrázok 3: Finančné zdravie obce Poša	35
Obrázok 4: Nastavenie odpadového hospodárstva v obci	42
Obrázok 5: Programy politiky súdržnosti v programovom období 2021 - 2027	51
Obrázok 6: Prehľad finančných zdrojov Programu Slovensko na obdobie 2021 - 2027	51
Obrázok 7: Strategicko-plánovacie regióny (SPR) a územia udržateľného mestského rozvoja (UMR) na území Prešovského kraja, ustanovené v programovom období 2021-2027	59

Formuláre

Formulár 1 (Ú1): Zámer spracovania PHSR	9
Formulár 2 (Ú2): Harmonogram spracovania PHSR.....	10
Formulár 3 (Ú8): Štruktúra dokumentu	10
Formulár 4 (A8): STEEP analýza	53
Formulár 5 (A10): SWOT analýza.....	54
Formulár 6 (S1): Hierarchia rozvojových cieľov.....	62
Formulár 7 (P1): Prehľad opatrení a projektových zámerov podľa oblastí.....	64
Formulár 8 (P2): Zoznam merateľných ukazovateľov v rámci jednotlivých opatrení PHSR.....	70
Formulár 9 (R1): Akčný plán	74
Formulár 10 (R5): Plán hodnotenia a monitorovania	78
Formulár 11 (F1): Indikatívny rozpočet - sumarizácia	80
Formulár 12 (F5): Model viaczdrojového financovania – intervenčná matica.....	81
Formulár 13 (F2): Finančný rámec pre realizáciu PHSR.....	82
Formulár 14 (F3): Hodnotiacia tabuľka pre výber projektových zámerov	87
Formulár 15 (Z1): Schválenie PHSR	88

Odpovede z dotazníkového prieskumu

Súhrn všetkých odpovedí na otázku č. 16 (Voľný priestor na Vaše vyjadrenie):

- kanalizácia, cesty, nájomné byty
- kanalizácia, nájomné byty, cesty, chodníky
- Sprístupnenie nejakého z obecných domov na stretávanie mládeže za účelom športu .(pingpong) veľká škoda nevyužitého pozemku starej hasičskej zbrojnice ,druhá zastávka na konci dediny
- Zakrytím potoka panelmi,na autobusovej zastávke po obidvoch stranách,by vzniklo malé námestie,ktoré chýba v obci
- Na tzv.Voške je strašný bordel...zákaz vývozu odpadu, súčiastok z áut a oblecenia
- Už niekoľko rokov sa obec zameriava na romov a pritom je to stále horšie. Vráťme sa do doby, kedy aj starší človek bol dôležitý. Mnoho vecí sa dá spraviť aj pre mladých len ich stačí počúvať a možno pomôcť pri realizácii. mnoho ľudí je starších a nemajú pri sebe rodinu, tak im pomôžeme už len tým, že zeleň popri ceste, pred bránami domov pokosi obec a nie ten starý človek. Možno niekedy potrebujú aj inú pomoc. Pýtať sa ich, posilať do domácnosti pracovníkov obce ohľadom získania informácií o možnej pomoci
- V závere musím vysloviť názor, že tvorbe dotazníka bola venovaná maximálna pozornosť a profesionalita. Dotazník obsahuje široký záber a určite prispeje k zlepšeniu života obyvateľov. Úprimne ma teší, že vedenie Obecného úradu má záujem, aby obyvateľom obce sa tu žilo lepšie, krajšie a bezpečnejšie k čomu napomôže aj Dotazník k PHSR obce Poša.
- Vyššia kontrola obyvateľstva pri domácom likvidovaní odpadu. Vyčistenie brehov rieky Ondava za obecným úradom. Zberný priestor pre bio odpad (obecné rašelinisko alebo štiepka - využitie aj bývalého družstva VOŠ). Zlepšiť socializáciu obyvateľstva (spoločnosti). Dobudovanie autobusovej zastávky (aby autobus nestál na ceste).
- Niečo pre deti na stretávanie respektíve na hranie sa vonku nejaké ihrisko
- Dať do kopy mladých ľudí zo záujmom pre vládne bývanie, a prípadne záujmu dopredu zazmluvniť presne množstvo ľudí tak aby sa po realizácii bytovka naplnila
- Ako som spomínala viac pracovať so spoluobčanom aby boli vychovanejší neboli vulgárny ak idu po obci a aby nerobili vandalizmus...a ak s nimi to bude vysporiadané možno viac budú ľudia kupovať pozemky a budú chcieť ostať v našej dedine ...
- Odsťahovať tých, ktorí tu v našej obci nie sú prihlásení alebo nemajú trvalý pobyt.
- Vysťahovať Rómov.
- Prečo dotazník len 1 člena rodiny? Nemáme rovnaké názory a pripomienky.
- Neporiadok v obci, rómske deti sú drzé k starším ľuďom.
- Sprístupniť obecné pozemky (Juraj Malý) (Juraj Michalov) na prejazd medzi ulicami. Verejné osvetlenie nech svieti celú noc.
- Detské ihrisko, možnosť triedenia BIO kuchynského odpadu, multifunkčné ihrisko.
- Vyrúbať stromy v okolí obydla, ktoré nepatria majiteľovi.
- Urobiť tenisový kurt.
- Využiť priestor starých domov odkupených obecným úradom. Časté čistenie jarku stredom obce. Obnova náteru vlnitého plechu (autob. zastávka).
- Nespokojnosť, že ihrisko sa kosí len pre rómskych obyvateľov. Úprava kuchynských priestorov v kultúrnom dome.
- Stred obce vypovedá aj o obyvateľoch tejto obce. Porovnajme centrum našej obce s okolitými obcami. Mrzí ma ako to u nás vyzerá. Privítala by som službu v obci- kosenie záhrad za poplatok. A veľký problém- málokedy sa dá večer vyvetrať a najzúfalejšie je to po horúcom letnom dni (keď nie dym, tak veľký smrad).
- Pri jarných a jesenných prácach zabezpečiť vývoz konárov, lístia, v noci nastaviť verejné osvetlenie, aby striedavo svietili pouličné lampy, aby v noci neboli príležitosti ku krádežiam. Aspoň 2x v roku vývoz obnoseného šatstva a obuvi, ktoré je použiteľné.

- Spísať všetkých pôvodných vlastníkov v oblasti odkaliska Poša a urobiť s nimi verejné stretnutie, na ktorej by sa prebral akútny stav a možné následky tejto environmentálnej záťaže.
- kamerový systém po obci, pri fare napojiť na políciu. Keď Rómovia majú podporu, sú strašne hluční, aj deti vyhrávajú v noci aj do 2 rána, nedajú ľuďom spať. Zametajú cestu, do kontajnera odpad privezú pred faru, aj kontajnery plné handier.
- Viac sa starať o ľudí, ktorí platia poplatky. Psy- odchyt rómskych psov. Kosiť a zametať celú obec.
- Vybudovať priechody pre peších medzi miestnym komunikáciami. Vyčleniť priestor na obecnom cintoríne a vybudovať prislúchajúcu infraštruktúru pre pochovávanie na tzv. "americký spôsob".
- Viac možností pre šport. Možno by bol záujem o dobrovoľný hasičský zbor.
- Riešiť pochovávanie na cintoríne na jednotný systém (americký). Jednoduché je kosenie a údržba.
- V obci sú potrebné hliadky, ktoré budú dávať pozor na poriadok, hlavne na poriadok rómskych obyvateľov, zastaviť likvidáciu starých áut v miestnej osade a v dedine.
- Uvítali by sme, aby ste podporovali častejšie a hlavne verejne obyvateľov ako zlepšiť kvalitu obce. Aby ste ich vyzývali k podávaniu návrhov čo im tu chýba a čo by sa dalo zrealizovať. Napr. sú tu matky na materskej a nemajú sa kde stretávať, napr. "Stretnutie mamičiek pri káve".
- Dodržiavanie zákazu parkovania na chodníkoch.
- Verejná schôdzka.
- Rozšírenie spoločenských priestorov ako napr. väčšia krčma alebo pizzeria. Bufet s posedením a priestorom pre deti.
- Krik, hluk, hlasná hudba aj počas nočného klúdu. Nedodržiavanie rýchlosti na uliciach smerom k rómskej osade. Veľmi často sa nedá vyvetrať, najmä večer a často v lete. Zavedenie nejakej formy platenia za odpad, dane, psov rómskymi občanmi.
- Viac kultúrnych a športových podujatí, multifunkčné ihrisko, oddychová zóna.
- Zber nepoužiteľných textílií (kabáty, svetre), topánky, zber konárov. Multifunkčné ihrisko. Viac využiť kultúrnu sálu.
- Skrášliť stred obce kvetinovou výzdobou.
- Rozšíriť oblasť služieb- kaderníctvo, väčšie priestory pre potraviny, príp. cukráreň.
- Viac autob. zastávok v obci.
- Zákaz vstupu do priestorov ZŠ a MŠ mimo vyučovacích hodín.
- Výrub náletových drevín (javor) ZŠ
- Zaviesť obecný internet, zlepšiť zvuk rozhlasu, riešiť neporiadok v tzv. Voške a odpadky v povodí Ondavy, čistenie špiny v obecnom jarku, nočné osvetlenie vymeniť za LEDky.
- Organizovať kult.-spoločenské podujatia, napr. kurzy pre ženy, mládež (zumba, salsa, aurobic, joga).
- Regulovať hlasnú hudbu- ak by každý biely púšťal hudbu tak ako naši spoluobčania, určite by bolo sťažností na OcÚ na každodennom poriadku. Smetisko- neskutočné hory smetí v jarku.
- Regulácia voľného pohybu psov po obci. Vypratanie odpadovej skládky v rómskej osade, kt. je nositeľom chorôb. Sankcionovanie osôb, kt. vytvárajú nebezpečné skládky.
- Vybudovanie detského ihriska.
- Multifunkčné ihrisko.
- Obnova vedľ. cesty, kt. začína od Jednoty až po OÚ. Obnova budovy pohostinstva interier a exteriér.
- Poplatkové kosenie obcou súkromných pozemkov. Plnohodnotná kuchyňa v kultúrnom dome. Výsadba zelene a starostlivosť o zeleň.
- knižnica, klub pre dôchodcov s aktivitami
- riešiť správanie a kriminalitu rómskej mládeže a taktiež riešiť lepšie čistenie obecného priestranstva a využitia nezamestnaných na VPP
- Upraviť niektorú z obecných budov a prenajímať: kvetinárstvu, lekární, kaderníctvu, ambulancii, detskému lekárovi, prípadne na predaj textilu
- zrušiť rómsku osadu
- Potrebná rómska hliadka hlavne pri fare v čase 16,00-20,00. V tomto čase robia najväčší hluk a bordel.

- vyrúbať stromy v okolí obydli, ktoré nepatria majiteľovi
- drzosť rómskych detí
- rodinné domy zmenia deťom životy
- poriadok na osade aby robili čistotu v osade, všetko čo ste sľúbili nech sa splní pre Rómov
- aby obec sa viac zavšimla o poriadnych ľuďoch a nie o problémových ľuďoch a bezpečnosť a čistotu a pokoj
- ani jeden starosta nevie zariadiť rómske byty
- kanalizácia a sociálne byty
- chýba: rodinné domy, kanál, lekár, lekáreň, škola
- všetko čo ste sľúbili nech sa splní pre Rómov
- chcela by som aby boli postavené domy alebo bytovky aby všade bola rómska hliadka aj práčovňa aby nechodili deti špinavé do školy
- prosím pána starostu aby sa nepozeral iba na bielych ale sú tu aj rómovia a žijeme horšie ako kravy, tak nech berie ohľad na rómov
- domy, lepšie bývanie a nie špinu
- aby nám urobil rodinné domy a aby nám dal prácu, aby sme sa mohli posunúť ďalej od chudoby
- odpad, cesty, chodníky, osvetlenie, detské ihriská
- ako som spomínala kontajner, osvetlenie, detské ihriská
- som spokojný a čo ste sľúbili poprosím Vás pán starosta dodržte to, ďakujem za pochopenie
- riešiť mládež, ihrisko, rodinné domy, smeti, kanalizáciu,
- všetko splniť čo sľúbil starosta
- kanalizácia, nájomné byty, cesty, chodníky
- sociálne byty, kanalizácia, cesty, chodníky
- kanalizácia, obecné byty, aj cesty a chodníky
- nájomné byty, kanalizácia, úprava chodníkov a ciest
- sociálne byty, kanalizácia, chodníky a cesty, triedenie odpadov
- sociálne byty, kanalizácia, chodníky, cesty, triedenie odpadov
- sociálne byty, cesta, kanalizácia
- sociálne byty, kanalizácia, chodníky, cesty
- kanalizácia, domy, čistota
- čo sľúbil nech aj dodrží
- domy
- nie som spokojný
- rodinné domy
- sociálne byty, kanalizácia, chodníky, cesty, triedenie odpadu
- kanalizácia
- kanalizácia, cesty, chodníky, nové byty
- nové domy
- kanalizácia, odpad, cesty, nové domy